SÖZ
Haftalık Haber Yorum Dergisi
TARİH: 1 ŞUBAT 1997 • SAYI: 103 • FİYATI: 100.000 TL (KDV DAHİL)
• ALMANYA 4 DM • İSVİÇRE 4 Sfr • FRANSA 14 FF • İNGİLTERE 1.7£ • HOLLANDA 5 Hfl • AVUSTURYA 28 AS • ABD 3$

Türkiye ekonomisi uyuşturucu bağımlısı

IMF Üçüncü Dünya'yı 'altın vuruş'a zorluyor

Susurluk'la ortaya çıkan çetenin bulaştığı uyuşturucu ticareti sadece üç beş özel timciyle, dört-beş ülkücü katille, iki-üç bakan ve politikacıyla sınırlı değil. Mafya-polis-siyasetçi üçgeni bir başka üçgen ile iç içe geçerek çok daha geniş bir gerçekliği açıklar hale geliyor. Diğer üçgenin köşelerinde ise özelleştirme-IMF- küreselleşme duruyor.

ERGİN YILDIZOĞLU\FEHMİ KÖFTEOĞLU, VEYSİ SARISÖZEN 10 ve 11. sayfalarda

Sürekli aydınlık için
Bir dakika karanlık

Çetelerin kökü Türkeş'e mi dayanıyor?

16 Mart katliamı davasına sunulan bir belge tarihe ve bugüne ışık tutuyor.. Dönemin İçişleri Bakanı H.Fehmi Güneş'le Avrupa Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu Başkanı Lokman Kondakçı'nın pazarlığı...

Osman Dede'nin haberi

6. sayfada

Türkiye'nin kaymağını kimler yiyor?

İstanbul il merkezinde yaşayan 1 milyon 667 bin kişi Türkiye'nin toplam gelirinin yüzde 17.6'sını kullanıyor..

12. sayfada

TV Oscar'ı 'Cumartesi kadınları'na

FİPA büyük ödülünü röportaj dalında Bernard Debord'un çektiği ve Selami Şakiroğlu'nun yapım yardımcılığını yaptığı film kazandı..

Ertuğrul Kürkçü'nün haberi

17. sayfada

Nazım Hikmet 'nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa' diye sormuştu. Şimdi Türkiye'de 'Sürekli Aydınlık İçin 1 Dakika Karanlık' gündeme geldi. 'Yurttaştan yurttaşa yapılan çağrı'ya binlerce kişi ve çok sayıda kuruluş katıldı. Bugünden başlayarak 1 ay süreyle hergün saat 21.00'de 'sürekli aydınlık için' ışıklar 1 dakika karartılacak.

SÜREKLİ AYDINLIK İÇİN BİR DAKİKA KARANLIK

Yapılan çağrıya çok sayıda kişi ve kuruluşun yanı sıra yaygın ve yerel radyo, televizyon ve gazetelerden katılım oldu. Radyo ve TV'ler eşzamanlılığı sağlamak için saat 21.00'de özel bir sinyal ya da alt yazı verecek. Gazetelerde kampanya logosu yer alacak. Bazı radyo ve TV'ler saat 21.00'de Moğollar'ın 'Bir şey yapmalı' adlı şarkısını çalacak

HAFIZA Feza Kürkçüoğlu

1 Şubat 1979 gazeteci Abdi İpekçi öldürülür

"Türkiye'nin gözü aydın olsun!"

1 Şubat 1979, İstanbul Teşvikiye Emlak Caddesi yoğun akşam trafiğini, duyulan silah sesleri kilitledi. Arabası ile evine gitmekte olan Milliyet gazetesi başyazarı Abdi İpekçi öldürüldü. Türkiye bu faşist cinayetler ve katliamlarla, umutsuzluğu, yılgınlığı, korkuyu yaşıyordu. 1979 yılının ilk ayında Türkiye gündemini belirleyen İpekçi cinayeti, 19 - 25 Aralık 1978'de Kahramanmaraş'ta faşistlerin gerçekleştirdiği 111 kişinin öldüğü ve yüzlerce insanın yaralandığı katliamdan sonra 13 ilde sıkıyönetim ilan eden CHP iktidarını yıpratmıştı. 1929 doğumlu Abdi İpekçi yıllar boyunca siyasal olaylara hoşgörülü ve uzlaşmacı tavrı ile yaklaşmış ve düzenin sağduyulu sesi olmuştu. Faşist terör, onu tıpkı Bedrettin Cömert, tıpkı Doğan Öz ve tıpkı Prof. Bedri Karafakioğlu gibi "taraf-sız" olduğu için seçmişti. Türkiye Gazete Sahipleri Sendikası katili ihbar edene 5 milyon lira ödül koydu.

Abdi İpekçi

25 Haziran 1979 tarihinde İstanbul'da faşistlerin gidip geldiği Beyazıt'taki bir kahvehanede ihbar üzerine yakalandıktan sonra şunları söylüyordu: "Abdi İpekçi'yi ben öldürdüm. Ne sağcıyım, ne solcuyum. Bağımsız teröristim. Silahımı çektim ve sağ ön camdan elimi içeri sokup ateş ettim. Daha önce bir tek el ateş etmeyi, insana yaraşır bir şekilde öldürmeyi amaçlamıştım, ama kontrolümü kaybettim. 4 veya 5 el ateş etmişim... Terörün zirveye tırmanmaması için İpekçi'yi öldürdüm." Yargılanması sırasında sürekli ifade değiştiren Ağca, 5 Kasım 1979'da Adli Tıp'a sevk edilir. Ve beraber sevk edildiği bir başka faşist Atilla Serpil, iki tabanca çekerek kaçma girişiminde bulunur ama başarısız olurlar. Ağca kaçma girişiminden vazgeçmez. 18 gün sonra dilekçe vererek kendini naklettirdiği İstanbul Kartal Askeri Cezaevi'nden Oral Çelik ve Abdullah Çatlı tarafından organize edilen bir planla kaçırılır. Bünyamin Yılmaz isimli bir ere Oral Çelik tarafından yüz bin lira verilir ve 23 Kasım gecesi Ağca er elbisesi giyerek cezaevi kapısından çıkar dışarı.

Aradan yıllar geçer ve Ağca adını tüm dünya gazetelerinin manşetlerine bir kez daha geçirir. 13 Mayıs 1981'de Vatikan'da St. Peter's Meydanı'nda Papa 2. Jean Paul'ü beş kurşunla vurur Ağca; Papa ağır yaralanır ve Ağca yakalanır. Ve hala İtalya'da hapistedir.

Bu cinayetin üstünden yıllar geçti ve geçen hafta cinayeti planlamak ve cinayete katılmakla suçlanan ve tahliye edilen Oral Çelik'le birlikte adalet "yer"ini buldu. İpekçi cinayeti dışında 7 Haziran 1979'da devrimci öğretmen Nevzat Yıldırım'ın öldürülmesinden de yargılanan ve tahliye edilen Oral Çelik böylece yıllar boyu kaçmasının ve Abdullah Çatlı'dan aldığı güvence ile Türkiye'ye dönmesinin mükafatını aldı.

Bir garip rastlantı sonucu bu davaya karışan tüm isimler; Abdullah Çatlı, Mehmet Şener, Oral Çelik, Yalçın Özbey, Yavuz Çaylan eski MHP'li, Ülkü Ocak'lı çıktı. Ama biz biliyoruz ki "ülkücüler cinayet işlemez"!

Bir yanda delilsiz, sadece işkence altında alındığı devlet tarafından raporlanan polis ifadeleriyle 12 yıla varan cezalar alan Manisalı çocuklar, diğer yanda yemediği halt kalmamış olan ve "mağdur olmaması için" tahliye edilen Oral Çelik. Ne denir? Yıllarca sesizliğini korumuş siyasi cinayet kurbanlarının yakınları bile artık dayanamaz oldular.

Tahliye olan Oral Çelik'in TV kameraları karşısında ilk sözleri " Oral Çelik tahliye oldu. Türkiye'nin gözü aydın olsun" oldu. Sabır taşı olsa çatlar...

Türkülerimizin güzel sesli yorumcusu

Sümeyra'yı sevgiyle anıyoruz

5 Şubat 1990'da Federal Almanya'nın Frankfurt kentinde yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak öldü Sümeyra Çakır.

25 Mayıs 1946'da Tekirdağ'da doğan Sümeyra Çakır İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni bitirdikten sonra Ruhi Su ile çalışmaya başladı. Dostlar Korosu'nda yer alan Çakır 1980'e kadar çalışmalarını sürdürdü. Güney Kıbrıs'ta bir konserde Nazım'ın şiirlerinden bestelenen şarkıları seslendirdiği için 12 Eylül cuntası tarafından yurttaşlıktan çıkarıldı. Birçok ülkede konserler veren ve birçok plak çalışması olan bu güzel sesli insanın sesi kulaklarımızda...

Birinci yıldönümü 3 mitingle kutlandı

Nice yıllara ÖDP

ÖZGÜRLÜK VE DAYANIŞMA PARTİSİ

Özgürlük ve Dayanışma Partisi kuruluşunun birinci yılını 3 kentte düzenlediği mitinglerle kutladı. Bir yıl önce, 21 Ocak 1996'da, Ankara'da Yükseliş Koleji Spor Salonu'nda yaklaşık 20 bin kişinin katıldığı bir şenlikle kurulan ÖDP kendisini "sokağın partisi" ilan etmişti. Dolayısıyla birinci yıldönümünü sokaklarda, kitle gösterileriyle kutlaması başlangıçtaki vaat ve beklentilere uygun düşüyordu. Zaten geride kalan bir yıl içinde ÖDP'liler sık sık sokaklarda görülmüşlerdi...

25 Ocak'ta İzmir'de, 26 Ocak'ta Bursa ve Adana'da düzenlenen mitinglere toplam katılım 20 binin üzerinde idi; üç mitinge de katılım 7'şer binin üzerinde oldu. İzmir'e Ege bölgesindeki örgütler katılırken, Bursa'ya çevre illerin yanı sıra İstanbul ve Trakya'daki ÖDP örgütleri, Adana'ya ise Çukurova'nın yanı sıra Ankara'dan da katılım oldu. Böylece karda-kışta düzenlenen bu mitinglere gerçekleşen kitlesel katılım ÖDP'nin bir "kitle partisi" olarak gelişme dinamiklerinin de göstergesi olarak değerlendirildi.

Bursa mitingine DİSK Genel Sekreteri Kemal Daysal ile KESK Genel Başkanı Siyami Erdem'in kurumsal kimlikleriyle katılarak partiye açıkça destek vermesi, Adana mitingine ise HADEP'in ve EMEP'in kitlesel katılımları ÖDP'nin bir yıl içinde muhalefet cephesinde ne denli etkinlik kurabildiğini göstermesi açısından dikkat çekiciydi. Gerçi Adana mitinginde EMEP'liler mitingin yarısında alandan ayrıldılar, ama yine de gösterdikleri dayanışma önemliydi.

Mitinglerin bir başka özelliği ise sosyalist solun önemli bir bölümünü çatısı altında toplayan ÖDP'nin kuruldüğundan bu yana geçen bir yıl içinde bazılarının "kendisinden beklemediklerini" gerçekleştirmesiydi. Yani bu süre içinde partinin bileşenleri grup aidiyetlerini terk etmesiler de "ÖDP'lilik ruhu halinde" birleşebilmişlerdi. Mitinglerde en sık ve en coşkulu atılan sloganın "Yaşasın Özgürlük Dayanışma" olması da herhalde bu yüzdendi.

Genellikle partinin eylemlerinden uzak duran gençlerin kuruluş mitinglerine her zamankinden daha kalabalık katılması ve eyleme katılanların önemli bir bölümünün kadın olması ÖDP'nin geleceği açısından umut verici işaretler olarak görüldü.

ÖDP kuruluş mitinglerini de şenliğe çevirmesini becerdi. Zaten sokak eylemlerinde "yaratıcılıkları" ile dikkat çeken ÖDP'liler bunu Bursa'ya, Adana'ya, İzmir'e taşımakta zorlanmamışlardı. Hemen her il ve ilçe kendince bir hoşlukla katılmıştı yürüyüş kortejlerine. Seçilen pankartlar, atılan sloganlar, yaratılan mizansenler her zaman olduğu gibi medyanın dikkatinden ve ilgisinden nasibini aldı...

Taksim Camisi

Kentin bitmeyen yeniden fethi...

Beyoğlu Belediye Meclisi'nin 21 Ocak günü yaptığı olağanüstü toplantıda Refah Partili üyelerin oylarıyla Taksim Gezisi'ne cami yapma kararı almasının ardından, Türkiye'nin gündeminden son yirmi yıldır hiç düşmeyen Taksim Camisi tartışması yeniden alevlendi. Taksim bölgesine cami yapılması bir ihtiyacın karşılanması anlamına mı geliyordu; yoksa söz konusu olan, Refah'ın bir prestij atağı mıydı; ya da Refah Partisi "türban" ve "karayoluyla hac"ın yanı sıra, toplumu kendi istediği eksende bölecek ve kendisine sağdan güç aktaracak bir konu daha mı bulmuştu?

Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi eski Başkanı Oktay Ekinci'nin, İstanbul dergisinin son sayısında (Sayı: 20, Ocak 1997) yer alan "Tüm Yönleriyle Taksim Camisi" adlı makalesinde de dikkat çektiği gibi, Taksim Camisi devletin resmi yazışmalarına ilk kez Milliyetçi Cephe döneminde Kültür Bakanlığı'nın, Anıtlar Yüksek Kurulu'na gönderdiği 13 Mayıs 1977 tarihli yazısıyla girdi. Bakanlığın "başvuru" yazısının Kanlı 1 Mayıs'tan 12 gün sonra kaleme alınması ilginçtir. Kanlı Pazar'ın (16 Şubat 1969) da yaşandığı Taksim Meydanı 1970'li yıllarda siyasi partilerin son seçim mitinglerini yaptıkları, 1 Mayıs'ların kutlandığı bir meydan, kentin en önemli siyasi merkezlerinden biri haline gelmişti.

Şimdiden 20 yılını tamamlamış olan Taksim Camisi serüveni, kentin bu önemli merkezine damga vurma çabasının öyküsüdür. Bu damga, egemenlerin Türk-İslam karakterini vurgulamalıdır. Bu anlamda kentin yeniden yeniden fethedilmesi çabasının da bir yansımasıdır.

Beyoğlu Belediye Başkanı Nusret Bayraktar'ın da dediği gibi "Tünel'den Taksim'e gelene kadar 14 kilise, 3 sinagog vardır." Bu kilise ve sinagogları yıkmak mümkün olmadığına göre, hiç olmazsa Taksim'e gelindiğinde karşımıza bir cami çıkmalıdır. Oysa kentin bu en önemli meydanına bir cami değil Ayia Triada Kilisesi bakmaktadır.

İnşaatı sırasında Efes'ten getirilen direkler, Bizans'ın mimarisi ve Osmanlı'nın -ne

Aydınlık umudu karanlıkta

SÜREKLİ AYDINLIK İÇİN BİR DAKİKA KARANLIK

Haber Merkezi - Üniformalı ve üniformasız çeteler, yeşil pasaportlu eroin kaçakçıları, şantajcılar, rüşvetçiler, devlet destekli cinayet şebekeleri toplumun üzerine öylesine sökün etti ki, artık Türkiye insanı karanlıklar aracılığıyla aydınlığı arar oldu.

Evet, 1 Şubat'ta "Aydınlık İçin Yurttaş Girişimi"nin "Sürekli Aydınlık İçin Bir Dakika Karanlık" kampanyası başlıyor.

Tam bir sivil yurttaş girişimi olarak başlayan ve kısa sürede yığınsal anlamda siyasi partilerden, sendikalardan, meslek odalarından ve hiçbir örgüte üye olmayan yurttaşlardan büyük ilgi gören kampanyanın amacı ve yöntemi şöyle:

"Suç örgütlerini kuranların ve onlara görev verenlerin mutlaka yargı önüne çıkarılması konusundaki kararlı isteğimi göstermek; olayı soruşturan kişi ve mercilere destek vermek; demokratik, çağdaş, şeffaf hukuk devleti özlemimi duyurmak için 1 Şubat 1997 Cumartesi gününden başlayarak her gün saat 21.00'de ışığımı bir dakika süreyle karartıyorum. Ve bu ülkede yaşayan herkesi, bir ay süreyle her gün saat 21.00'de ışıklarını karartmaya çağırıyorum. Bu çağrı, yurttaştan yurttaşa yapılmıştır."

Bu çağrının altında oluşturulan irtibat bürosunun telefon ve faks numaraları yer alıyordu. Türkiye'nin dört bir yanından, hatta Almanya'dan, ABD'den, Kanada'dan bile "girişiminizi destekliyoruz" mesajları yağdı. "Yurttaş Girişimi" gördüğü bu destek üzerine gazetelere, köşe yazarlarına, televizyonculara bir çağrı yaptı :

" Verilen faks numarasına, yalnızca birkaç gün içinde yurtiçi ve yurtdışından binlerce imza geldi. Her iki faks da kilitlendi. Bu, 'Toplum bunun üzerine gitmezse bu işin üstü örtülür' mesajımızın alındığının işaretidir. Şimdi biz, okurunuz, izleyiciniz olan binlerce yurttaş, kampanyanın duyurulması için katkınızı bekliyoruz. Hele 1 Şubat'tan başlayarak programınıza çıkarken televizyonda çalışıyorsanız kolunuza, yakanıza siyah bir bant takarak, ya da ekranın bir köşesinde logolardan birini kullanarak, yazılı basında çalışıyorsanız köşenize siyah bir bant atarak veya logolardan birini koyarak, radyoda çalışıyorsanız kampanya metnini anons ederek, her gece saat 21.00'de yayınınızın nedenini duyurarak, keserek kampanyaya aktif katılırsanız, bu gerçekten harika olur..."

Kısa sürede yaygınlaşan destek üzerine yapılan çağrıya basın - yayın kuruluşları da büyük ölçüde katılma kararı aldı. Çok sayıda gazeteci ve yazar günlük köşelerinde "Sürekli Aydınlık İçin Bir Dakika Karanlık" logosuna yer vererek kampanyayı desteklemeyi amaçlarken, radyo ve televizyonlar da yurttaşların protesto için ışığını karartacağı saati aynılaştırmak amacıyla sinyal ve alt yazı yayını yapmayı kararlaştırdı. Yaygın yayın yapan özel televizyonların ve radyoların yanı sıra yerel radyo ve televizyonlar da bir ay boyunca her gece saat 21.00'de yayın kesmeye, sinyal vermeye başlayacaklar. Hatta bazı televizyon ve radyolar saat tam 21.00'de duyuru yapmanın yanı sıra Moğollar'ın "Birşey Yapmalı" adlı şarkısını çalmaya hazırlanıyor.

Şu anda kampanyaya CHP'den ANAP'a, ÖDP'ye, DİSK'ten Türk-İş'e bağlı çok sayıda sendikaya, öğrencilere, meslek odalarına, diğer sivil toplum kuruluşlarına dek çok yaygın bir aktif destek geldi. Hatta girişimi arayan, faks çeken bazı yurttaşlar eylemin daha aktif duruma getirilmesi için ışıkların söndüğü bir dakika boyunca tencere ya da düdük çalınmasını da önerdi.

"Aydınlık İçin Yurttaş Girişimi"nden yapılan "Toplum sessiz çoğunluk rolünü reddediyor" başlıklı duyuruda ise "Biz Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları yıllardır 'sessiz çoğunluk' olarak tanımlanıyoruz. Kimileri de bu sessizliğimizi, olan biten her şeyi onayladığımız biçiminde yorumluyor. Bir yanda konuşmaya değer hiçbir haklı sözü olmadığı halde konuşanlar, öte yanda konuşacak çok şeyi olduğu halde susan, susturulan bir toplum ! Toplum olarak yaşamda bize sunulan 'sessiz çoğunluk' rolünü bu kez reddediyoruz. Vatan sevgisinden adalet duygusuna, demokrasiden hukuk devletine tüm değerleri zedeleyenlerin, hep bizim adımıza konuşması yerine, bu kez de biz konuşmak istiyoruz" görüşüne yer verildi.

Evet, bu kez "sessiz çoğunluk" konuşacak. Şimdilik belki de yalnız bir dakika... Türkiye insanı yarınının tümüyle kararmaması için özlediği aydınlığı bugünden başlayarak bir ay süreyle "bir dakika karanlık"ta arıyacak.

"Sürekli aydınlığı" arayanlar ! Haydi, bir ay süreyle her gece "bir dakika karanlığa.."

Aydınlık İçin Yurttaş Girişimi İrtibat Telefonu : 0212.- 225 03 65 - 249 07 90
Faks : 0212.- 296 21 04

---

amaçlarla olursa olsun- yaptığı değişikliklerle farklı kültürlerin ortak malı haline gelen ve bir müzeden başka bir şey olmaması gereken Ayasofya'nın ibadete açılması sorununun her siyasi dönemeçten sonra yeniden gündeme gelmesi de, kentin zaten delik deşik olmuş surlarının tamamen yıkılmak istenmesi de, artık stadyumlardan taşıp kentin büyük bir kısmına taşınan 29 Mayıs törenleri de aynı fetih ruhunun yansımasıdır.

Taksim Camisi projesine sadece Refahçılar'ın projesi olarak bakmak yanlıştır. 5 Kasım 1990'da onaylanan vakıf senedinin "amaç" maddesinde belirtildiği gibi, "Mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait Taksim Camisi Arsası olarak bilinen taşınmazın [Eski Sular İdaresinin arkasında otopark olarak kulanılmakta olan arsa] üzerinde cami+çarşı+otopark ve kültür merkezi yapmak..." amacıyla kurulan "Taksim Camisi Kültür-Sanat Vakfı"nın 300 kişilik "Vakıf Meclisi"nde Refahlı olarak bilinen Recep Tayyip Erdoğan gibi sadece birkaç kişi vardır. Vakıf Meclisi sadece Ahmet Kabaklı, Kemal Ilıcak, Ergun Göze, Mim Kemal Öke, Taha Akyol gibi Aydınlar Ocağı ve Türkiye, Zaman, (eski) Tercüman gazeteleri etrafında toplanmış Türk-İslam sentezcisi aydınlardan oluşmamaktadır. Erol Sabancı, Vehbi Koç, Halit Narin, Halis Toprak, İbrahim Bodur, İbrahim Cevahir, Enver Ören, Ömer Dinçkök, Rahmi Koç, Saffet Ulusoy, Tahsin Kaya, Yalım Erez, Numan Esin, Şarık Tara gibi Türkiye'nin en tanınmış sermaye sahiplerinin yanı sıra Hasan Sağlam, Rıza Bekin, Mehdi Sungur, Süleyman Eyüpoğlu gibi "laikliğin teminatı ordumuz"un generallik rütbesinden emekli olmuş mümtaz mensupları, Numan Esin gibi 27 Mayısçılar ve Yüksel Çengel gibi sosyaldemokrat politikacılar da vardır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ziraat Bankası, İstanbul Belediyesi ve Hazine'ye ait parsellerin birleştirilerek cami+çarşı+otopark ve kültür merkezi yapılmasını öngören eski projenin en önemli boyutlarından biri de rant kapma mücadelesiydi. Beş yıldızlı otellere peşkeş çekildikten sonra artık iyice ufalmış olan parkın üzerine yapılacak yeni cami işin içine bir de çevre yağması boyutunu kattı. Yeni proje bu yönüyle de tartışılacağa benziyor.

Bütün bunları bir yana bırakıp; bir tv haber spikerinin Diyanet yetkilisine sorduğu o -saf- soruya gelelim: Gerçekten de bu bölgenin bir camiye ihtiyacı yok mu?

12 Eylül döneminde Tunceli'nin Alevi köylerine de cami yaptırılmaya kalkılmıştı. Aslında o da bir ihtiyaca tekabül ediyordu. Belki o köylülerin camiye ihtiyaç yoktu; ama o köylerde cami yaptırmaya ihtiyaç vardı.

Osman KÖKER

Kırk sarık mı, kırk kalpak mı?

Türban etrafında dönen tartışmalar önümüzdeki günlerde hareketleneceğe benziyor. Refah Partisi'nin geçtiğimiz hafta hazırladığı kamu kuruluşlarında türban giyme yasağının kalkmasını içeren yönetmelik değişikliği yıllardır alevlene küllene süren türban tartışmasını yeniden canlandırdı.

İlk hali oldukça cüretkar değişiklikler içeren öneri, başta ordu olmak üzere çeşitli "laik" kesimlerin tepkisini çekince budandı. "Refah mahkumu" DYP içinden bile itiraz sesleri yükselince, önerinin kapsamı tüm kamu kuruluşlarından sadece üniversitelere indirildi. Bu da ortaya tuhaf bir durum çıkardı, çünkü değiştirilmesi istenen "Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik" adından anlaşılabileceği üzere öğrencileri kapsamıyordu.

İslamcılar, türban yasağının temel hak ve özgürlüklere karşı olduğunu, devletin, yurttaşlarının özel hayatına karışmaması gerektiğini savunuyorlar. Bunda da haksız sayılmazlar. Ama kendi kıyafetlerine karışılmamasını isteyenlerin başkalarının kılık kıyafetine karışma hakkını kolaylıkla kendilerinde buluyor olması "hak ve özgürlük" savunusunun sahteliğini de hemen ortaya çıkarıyor.

Adalet Bakanı Şevket Kazan "seksi" kıyafetler giyildiği gerekçesiyle sokak defilelerinin yasaklanmasını isteyebiliyor. Türbanı savunurken "sivilleri çeken" Kazan, "seksi" kıyafetlere karşı zabıta üniforması giymekte mahzur görmüyor. Muş'ta sadece hükümeti protesto ettikleri için kadın öğretmenler bekaret kontrolüne gönderilebiliyor. Bu insanlık dışı uygulamayı gerçekleştiren Emniyet Müdürü ise hala görevinin başında duruyor. Hak ve özgürlükler başkalarının-ki söz konusu olduğunda önem taşımıyor.

Devletçi laikler ise kamu kuruluşlarında türban giyilmesini laikliğe indirilmiş bir darbe olarak görüyorlar. Ayrıca her isteyenin istediği kıyafeti giymesinin devlet ciddiyetiyle bağdaşmadığını anlatıyorlar.

Tartışmanın iki ana tarafı da başörtüsünü kendi siyasal kampanyalarının bayrağı olarak kullanıyor. İslamcı basın ağdalı bir "bacımın başörtüsü" edebiyatı, devletçi laikler ise "başörtü eşittir ortaçağ karanlığı" söylemiyle kampanyalarını yürütüyorlar.

İslamcıların anti-demokratikliği hakkında fazla söze gerek yok, ama "laik cephe"de laikliği bir demokrasi talebi olarak algılamıyor. Solcuları da dahil olmak üzere, pozitivist bir mantıkla "tarihsel olarak ileri olanın" (devlet diye okuyabiliriz) "gericileri" etkisizleştirmek için baskıya başvurabileceğini düşünüyorlar.

Devletçi laiklik, tüm türbanlıları siyasal islam militanları olarak görüyor. Halkın geleneklerinin bir parçası olan ve Marks'ın sözleriyle "ezilenlerin iç çekişi, ruhsuz kalmış bir dünyanın ruhu" olarak görülebilecek popüler islamla siyasal islamı eşitliyor. Bu, türban istismarcılarının ekmeğine yağ sürmekten başka işe yaramıyor.

Siyasal islamla halkın geleneklerini rencide edecek tarzda yaklaşmanın kimi solcular tarafından da kabul görüyor oluşu devletle solun arasındaki -geniş olması hayırlı- açıyı daraltıyor.

"Devlet ciddiyeti" gibi gerekçeler devlete ve onun mistifike edilmesine kuşkuyla yaklaşması gerekenlerle devlet arasındaki açının tehlikeli bir biçimde daraldığına işaret ediyor.

Sonuç olarak siyasal islamcıların hak ve özgürlük taleplerinin ardında "kırk sarık" devlet laikliğinin ardında "kırk kalpak" duruyor.

Neyse ki masallardaki gibi sadece iki seçeneğimiz yok. Hem demokrasiye ve özgürlüğü, hem de laikliği tercih edebiliriz.

Üç metrelik bez parçası etrafında süren tartışmayı umursamayabilir, isteyenin istediği renk (OHAL bölgesinde yasak olan sarı, kırmızı ve yeşil gibi) ve biçimde giysiyi gönlünce giyebildiği, herkesin dinsel, ya da din karşıtı her türlü fikrini rahatlıkla ifade edebildiği bir Türkiye'yi seçebiliriz.

Hem islamcı, hem de devletçi laik istismarcıların tekerine çomak sokacak tek seçenek de bu galiba...

Hasan Basri KARABAY

AZALIRKEN Yelda

Çingeneler, Romaniler, potansiyel suçlular

'Gayri' koydular mı başına, gör başına neler gelir

Yahudi soykırımında yüzbinlerce Çingene de fırınlarda yakılmıştı. Onları fırında yakan, geri kalanları sessiz bırakan "Çingeneler pistir, hırsızdır, dinsizdir" şeklindeki ırkçı önyargılar sürüyor ne yazık ki. Çingene, Romani, Sintiroma... "Dünyanın en büyük, devletsiz azınlığı." Yurt tanınmayan insanlar... Ulusal sınırlara aldırmadan göçen, sınırlardan sokulmayan, sürülen, istenmeyen "konuklar"...

İskan Kanunu'nun 4. maddesine göre, "göçebe Çingeneler"in de, göçmen olarak alınmayacaklar listesinde olması, Türkiye'de de Çingenelerin nasıl ırkçı muamelelere maruz kaldığının bir ipucu. Askerlik yapan, vergi veren, ama yurttaş, vatandaş sayılmayan; okula girmede, işe alınmada etnik kimliklerinden dolayı ayrımcılığa uğrayan Çingeneler toplumun dışına itilen, potansiyel suçlu olarak görülen, karakola sağ girip ölüsü çıkanlardandır...

25 Ocak 1997, televizyonda sabah haberleri. Dün geceyarısına doğru "kimlikleri belirlenemeyen kişiler" Sulukule'ye baskın düzenlemişler; Allhuekber diye bağırarak mahalleliye saldırmış, evlerin camlarını, kadınların, erkeklerin kollarını, kafalarını, çocukların kalplerini taşlamış, kırmışlar. Saldırganlar yeniden geleceklerini söyledikleri için ve can-mal güvenliğini korumakla görevli polis, teşhis ettikleri bir saldırganı otomobile bindirip kaçırdığı için mahalleli nöbet tutuyormuş; gergin, endişeli... (25.1.1997, Hürriyet)

Onlar, egemen çoğunluğun aziz mübarek günlerinde bile geçimlerini eğlence sektöründen sağlamaya nasıl devam ederler! Büyük oteller, şık restaurantlar işletenler neyse, ama Çingenelerin haddine mi düşmüş! Onlarınki ticari değil, olsa olsa gayriahlakidir!

Egemen topluma, çoğunluk varsayılanlara aykırı bulundun mu, başına bir "gayri" getirdiler mi, güvenlikte değilsin artık. Müslümanların hepsi oruç tutmalı, geri kalanlar buna saygı duymaktan öte, bütün hayatlarını bu çoğunluğa uydurmalı, hâlâ Müslüman olmadılarsa, hâlâ istediğimiz ölçüde Müslüman olmadılarsa terörize ediilmeliler, diye düşündüklerini zannettiğim saldırganlar bilirler mi ki Ramazan davulcuları o Çingenelerdir. Belki de biliyorlardır, çünkü Alevi Çingeneler çoğu...

Sulukule gibi, Hacıhüsrev gibi Üsküdar'ın Selamsız Mahallesi de Çingene mahallesi olarak biliniyor ya; geçen Ekim ayında yerle bir edildi... Terörle Mücadele Şubesi'ne içinde garaj, tenis kortu, yüzme havuzunun yer alacağı bir tesis yapılmak üzerine Çingenelerin evleri başlarına yıkıldı. Evleri tapulu olduğu halde ve istimlak parası bile ödenmeden. Ekim ayında sokakta ateş yakıp ısınan insanlar şimdi bu soğukta nerede barınıyorlar kimbilir...

Çoğunluğumuzun gözünde potansiyel suçlu olan bu insanlara kim ev verir, kim onlarla komşu olmak ister?.. Ünlü bir Güllü, bir Kibariye, "Roman Jazz"i yapan bir Balık Ayhan olmadıkça, kimliğini gizlemedikçe, biz gaceler* aşık da olmayız onlara herhalde... Bu isteksizliklerimiz, önyargılarımız, saldırganı koruyan polis kadar cesaret verici, teşvik edicidir ne yazık ki, saldırganlara. Dayanışmayınca işbirlikçi oluyoruz ister istemez... Benim gibi, "çingene çıt çıt arkası pıt pıt" tekerlemeli bir çocukluk geçirenlerin, böyle söylediği için kınanmadan, ayıcıyla ayı arasında fark görmeden yetişenlerin kendi ırkçılıklarından kurtulmaları epeyce çaba ister...

İdarecilerin keyfi uygulamaları bir yana, ırkçı yasa maddeleri iptal edilmeli; insan hakları belgelerine uygun düzenlemeler yapılmalı. Ama daha önemlisi, bu düzenlemelere muhatap olacak insanların, gündelik yaşamdaki sıradan ırkçılıklarını sorgulamaları. 9-5 mesaisi yapmadan çalışmak, bugün kazandığını bugün harcayıp, bankalarda hesabı olmamak, kooperatif taksitleriyle düzene bağlanmamak, militarist sistemde, ille de militarist eğitim sisteminde hizaya girmemek... Bu özellikleriyle bilinen Çingeneleri, düzen dışarı itiyor.

Hadi itiraf edelim, biz de. Bizi eğlendirdikleri kadarıyla, ancak o zaman seviyoruz. Bu da nasıl sevgiyse... Nisbeten özgür yaşam biçimlerini çekebilmemiz zor oluyor tabii... Suçlamaksa, kolay. İnsanlık suçları işleyenler aramızda, en çok da tepemizde dururken, "Esmer vatandaşların" arasındaki suçlulara zoom yapıp, bunlar böyledir, diyoruz.

Geçenlerde bir hukukçunun konuşmasını dinlerken farkettim, ben de tıpkı yasada geçtiği gibi, "beyaz kadın ticareti" lafını kullanıyordum. Irkçılıktan arındırılmalı dediğim yasadaki gibi... Belki yazmışımdır bile ve ne ağzımdan çıkanı kulağım duyduğunda ne de yazdığımı gördüğümde uyanmışım. Yetmemiş bunlar. Siyah kadınların mal olarak pazara çıkarılması, sömürülmesi suç değilken yasalara girmiş ve ne yazık ki kullanımı hâlâ devam eden bu laftan irkilmemişim. Kimbilir daha neler diyorum henüz farkında olmadığım...

**gace: Çingene olmayan; ahmak, barbar.*

Vatandaş olmak zor zanaat

Türkiye Cumhuriyeti'nde vatandaş olmak zor; halihazırda vatandaş olanlar için de, olmak isteyenler için de.

Bu memlekette kimlerin yaşamaya, yerleşmeye hakları olduğu; mülteci, sığınmacı ve göçmenlerle ilgili yasal düzenlemelerde açıkça görülüyor: Birinci sınıf hak sahipleri, "Türk soyundan gelen, Türk kültürüne bağlı olan"lar... Yani, ne mutlu Türküm diyene, vay geldi geri kalanın başına...

(14-16 Kasım 1996 tarihlerinde Karaca Tiyatrosu'nda Demokrasi ve Çoğulculuk konulu bir toplantı düzenlenmişti. Orada Doç. Dr. Aydın Uğur anlatmıştı: Varlık Vergisi döneminde, kendisine gelen 4 bin lira vergiyle neye uğradığını şaşıran esnaflardan Salomon, komşusu Artin Efendiye sormuş, sana ne kadar geldi? 5 bin. Sonra diğer komşusuna, Yani Efendiye sormuş, ya seninki kaç para? 3 bin. Sıra Mustafa Efendininkine gelmiş. Onunkinin sadece 300 lira olduğunu duyunca Salomon Efendi şöyle demekten kendini alamamış: Vay be, ne mutlu Türküm diyene!..)

Irkçılık nerede olursa olsun ırkçılıktır. Almanya'daki Türklere, "artık işiniz bitti, bize yararlı değilsiniz, haydi dışarı!" demek ne kadar ırkçılıksa, Türkiye'de vatandaşlığa alınmak isteyenlerde "Türkiye'ye faydası dokunacak olma" ölçüsünün aranması da o kadar ırkçılıktır.

Gelgelelim, Türklerin Avrupa ülkelerinin Türkiye'ye yönelik politikalarında söz sahibi olmaları, o ülkelerde oy kullanabilmeleri için TC vatandaşlarının aynı zamanda o ülkelerin vatandaşı olmasını, çifte vatandaşlığı destekleyen resmî görüş sahipleri, mesela Almanya'daki yabancılar yasasını ırkçılıkla suçlarken, bizdeki "soya bağlı" kılınan hakları, bu haksızlığı gözlerden saklamaya çalışır.

Türkiye'deki yasal düzenlemelere göre, mülteciler ya Türk olmalı ya da Avrupa'dan gelmiş olmalılar. Demek ki, Türkiye'de yaşamaya, yerleşmeye hakları olanlar, Türklerle ve daha Beyaz sayılanlarla sınırlandırılmış. Çünkü "Avrupa'dan gelmiş olmaları" da yetmez Çingenelerin Türkiye'ye kabul edilmeleri için. Mesela 1989'da Bulgaristan'dan "soydaşlarımızla" birlikte gelen Çingeneler geri çevrilmişti, hatırlarsınız.

Hakları gizliden gizliye etnik kimliğe dayandırdığı için olsa gerek, göç alan değil, daha çok, göç veren bir ülke Türkiye. Kalabilen Yezidilerin, Süryanilerin, Ellenlerin, Ermenilerin, Yahudilerin, velhasıl Türk-İslam olmayanların yurtlarından sürekli göç ettiği memleketimizin, aslında bir göçmenler ülkesi olduğu, Türklerin de bu topraklara göçüp konduğu unutulmasa, belki Çingenelerin göçmenliği bu derece hor görülmeyecek...

Memleketimden 'yorumsuz' kadın manzaraları...

Esra ÖZDÜNDAR

Her şey koca dayağı ile başladı. İmam nikahlı kocası Şenol Çelik'in dayağından bıkan Reyhan Hancağız, Çelik'in hapse girmesini fırsat bilip, evinden kaçtı. Koca hapisten çıkar çıkmaz, İstanbul'un altını üstüne getirdi, ancak genç kadını bulamadı. Sonra günün birinde Reyhan, kendiliğinden, hiçbir açıklama yapmadan evine döndü, hem de hamile olarak... Şenol Çelik çılgına döndü, eline geçirdiği sert bir cisimle, resmi nikahlı karısı Zehra Çelik'in önünde, Reyhan'ı döverek komaya soktu. Kuması tarafından hastahaneye kaldırılan genç kadın, dayağa dayanamadı ve öldü.

Geçim sıkıntısı, sıkışmışlık, itilmişlik, yalnızlık, parasızlık ve benzeri tüm olumsuz koşullar, genç adamı şiddete itti, diye düşünebiliriz. Peki ya Ataköy'de rallici kocası Şevki Yıldız'ın dayağından bunalıp da kendini 13. kattan atan 25 yaşındaki Sibel Yıldız... Yıldız, İstanbul'un uydu kentlerinden birinde iki çocuğu ve kocasıyla yaşamını sürdürüyordu. Ancak kıskançlık bu ilişkiyi darmadağın etti. Genç kadın yediği dayaklardan bıkıp koca evini terk etti, sonra da boşandı. Ancak daha sonra birlikte yaşamayı sürdürdü. Günlerden bir gün, kocası açık giyindiği için Sibel'i yüzü gözü morarana kadar dövdü. Ardından da kadın dayanamadı ve 13. kattan kendini boşluğa bıraktı.

Şanlı Urfa'da gencecik, henüz delikanlılık çağındaki A.H, imam nikahlı karısı A.H'nin gizlice sinemaya gitmesini hazmedemedi ve sinema çıkışında, yörenin geleneklerine uygun biçimde boğazını keserek öldürdü. 17 yaşında katil olan kocasının avukatı, müvekkilini savunurken, "imam nikahlı kadının kocasından habersiz sinemaya gitmesinin büyük bir tahrik olduğu" görüşünü savundu.

İkitelli'de 37 yaşındaki beş çocuk annesi Nazlı Yıldırım, kocası Kemal Yıldırım tarafından işyerinde, karnından bıçaklandı. Nazlı, Allah'tan bir doktorun yanında çalışıyordu da zamanında müdahale edildi, ölümden döndü.

İstanbul'a ilk geldiklerinde her şey yolunda gitmiş. Baba, inşaatlarda çalışmış, evine para getirmiş. Arada sırada da kumar oynamış. Bu sırada terslikler de art arda gelmeye başlamış. Kahve açmış, ortağıyla anlaşamamış, parasını batırmış... Bir gecekondu yapmaya kalkışmış, bitirememiş, satmış, parasını da sağa sola kaptırmış. Önceleri son derece canlı, iyi huylu bir adamken, içine kapanmış, kimselerle konuşmayan, huysuz, sorunlu biri olup çıkmış. Bütün öfkesini de karısından çıkartmaya başlamış. Dayakların ardı arkası kesilmemiş. Her dayakta karısını öldüreceğini söylemiş. Ama kimse ciddiye almamış. Çocukların, annenin yanında tavır alması babayı iyice çileden çıkarmış. Günün birinde olan olmuş ve baba, işyerine gidip annenin karnını ekmek bıçağıyla delik deşik etmiş...

Gaziantep'te meydana gelen bir olay ise hepsinden daha trajik... Kentin kenar mahallelerinden birinde, yılardır yediği koca dayağından bunalan 34 yaşındaki Türkan Çiçek, 11 yaşındaki oğlu Yusuf'u boğarak öldürdü ve hapse girdi. Genç kadın böylece koca dayağından kurtuldu.

Üç çocuk annesi Türkan'ın 16 yıldan bu yana yediği koca dayağından kurtulmak için seçtiği yol korkunçtu, ama çevresi tarafından onaylandı. Türkan'ın annesi, kızının 16 yıl boyunca çektiği eziyeti, suskun, ezik izledi durdu. Ancak kızı evlat katili olup da hapse girdikten sonra konuştu: "Kızım çok iyi yaptı, başka türlü kurtulamazdı. O adam onu nerede olsa bulurdu, şimdi hapishaneye girip, kızımı dövemez artık. Ama 'evlat katili' oldu, keşke çocuğunu değil de gelip beni öldürseydi, 'ana katili' olsaydı...."

Anne Perihan ve tüm mahalle halkı, Türkan'ın en doğrusunu yaptığına inanıyor. Mutlaka birini öldürüp, katil olacak ve hapse girip, koca dayağından kurtulacaktı... O da öyle yaptı...

Baskı, yasak, gözaltı, işkence, mapusluk... Hatta bekaret kontrolü...

OHAL'de sendikacı olmak zor...

Mehmet MELİK

Olağanüstü Hal illerinden birinin Emniyet Müdürlüğü bodrum katı... Gözaltına alınan sendikacı işkencede... Tazyikli su, elektrik derken sıra Filistin askısına gelmiş. Sendikacı perişan bir durumda sallanıyor askıda. Bu sırada polislerden biri girmiş içeri. "Hoca ya, sana birşey soracağım" demiş "Acaba bize de sendika kurma hakkı verirler mi ?"

Acılar içinde kıvranan sendikacı gülümsemekten alamamış kendini :

- Verirler, verirler... Meclis'tekilere de bana yaptığın gibi işkence yaparsan ancak o zaman verirler...

Bu gözaltı öyküsü bile OHAL'de sendikacılık yapma gerçeğini bir çırpıda aktarıyor insana. OHAL'de sendikacı olmak; idarenin, güvenlik güçlerinin, faili meçhul cinayet şebekelerinin hedefinde olmakla eş anlamlı.

Bugüne dek çok sayıda sendika üyesi ve yöneticisi gözaltına alındı, tutuklandı, faili meçhullere kurban gitti, baskı gördü, hakkında soruşturma açıldı. Hatta bazıları bölgeyi terketmek zorunda kaldı. Ancak yaşanan son örnek bugüne dek olanlardan daha farklıydı. Muş'ta gözaltına alınan iki kadın sendikacı polis tarafından bekaret kontrolüne götürülmek istendi. Bölgede sendikacılara dönük her türlü baskı yöntemi uygulanıyodu. Denenmedik yöntem kalmamıştı. Son bir baskı yöntemi olarak da "bekaret kontrolü" gelmişti herhalde akla.

1996 yazından bu yana yaşanan "İtirafçı Engin Karadağ olayı" bölgede sendikacılığın ne denli engellerle dolu olduğunu göstermesi açısından çarpıcı bir örnektir.

PKK itirafçısı konuştu ve...

Engin Karadağ bir PKK itirafçısı. Yakalandığında yaklaşık 200 kişinin adını veriyor güvenlik güçlerine. İçlerinde çok sayıda sendikacı, sağ ve "sol" partilerin başkanları ve işadamları var.

Bazı parti başkanları ve işadamları para yardımı yapmış PKK'ya . Böyle savlıyor itirafçı Karadağ. Hatta DYP il başkanının 200 bin mark, CHP il başkanının 15 bin mark verdiğini söyleyecek kadar somutlaştırıyor savını. İşadamlarının da verdiği paraların bir güzel dökümünü yapıyor Karadağ.

Bazı sendikacılara dönük savları ise karşılıklı bir görüşme veya görüşme yapıldığına ilişkin duyumlar ya da siyasi destek verme sözü gibi somut olmayan olaylar.

Ancak sonuç tahmin ettiğiniz gibi. Kimse CHP ya da DYP başkanına ya da herhangi bir işadamına "Gel bakalım arkadaş, sen para yardımı yapmışsın PKK'ya. Nedir bu işin aslı?" diye sormuyor. Ama sendikacılara gelince iş değişiyor.

İtirafçı Karadağ'ın adını andığı sendikacılar birer birer toplanıyorlar gece yarıları evlerinden. Diyarbakır ve çevresindeki illerden tam 28 sendika yöneticisi gözaltına alınıyor. En hafif atlatanı 15-30 gün arasında gözaltında kalıyor. Ortadaki tek kanıt bir itirafçının anlatımları olmasına karşın büyük bölümü tutuklanıyor. Kimi aylarca cezaevinde kaldıktan sonra serbest bırakılıyor. Bazıları hala içeride ve davaları sürüyor. İki sendikacıya da ortada bir itirafçı anlatımı dışında hiçbir kanıt olmadığı halde 12 ve 18 yıl ağır hapis cezaları veriliyor Diyarbakır DGM'de.

Sendikacıların örgütlenmek için bazı ilçelere hatta illere gitmesi bile olanaksızdır OHAL bölgesinde. İstedikleri zaman toplantı, panel, açık oturum gibi etkinliklerde bulunamazlar. Bu tür demokratik platformlar yasaklarla çevrilmiştir.

Sık sık baskın yapılır sendikaya; "İçeride üye olmayan kişiler var mı?" diye.

Diğer illerden işçi ve kamu sendikalarına üye olanlar ellerini kollarını sallaya sallaya Ankara'daki toplu eylemlere giderken, OHAL bölgesinden otobüslere binip kentten ayrılan sendika üye ve yöneticilerinin adlarından oluşan bir liste yapılır güvenlik güçleri tarafından.

Son olarak Diyarbakır Valiliği 14 Aralık 1996 tarihinde Ankara'da yapılan eyleme katılmak üzere Diyarbakır'dan kent dışına çıkan 450 KESK üyesi hakkında soruşturma açtı.

Uluslararası kuruluşlar tanıyor, valilik tanımıyor!

KESK Genel Sekreteri Faysal Özçiftçi "Demokratik Devlet, Halk İçin Bütçe Mitingi"ne katılmak üzere Ankara'ya giden sendika üyeleri ile ilgili soruşturmaya tepki gösterirken görüşlerini "Valiliğin uluslararası sözleşmeler, Yargıtay ve Danıştay gibi kurumların kararlarına rağmen soruşturma başlatması hukuk dışıdır. Valiliğin yasadışı olarak tanımladığı konfederasyonumuz Çalışma Bakanlığı tarafından resmen görüşmeye davet ediliyor. Valiliğin yasadışı olarak tanımladığı örgütümüz bugüne kadar başta Cumhurbaşkanı olmak üzere bir çok devlet yetkisiyle görüşmüş, resmi yazışmalarda bulunmuştur" diye dile getiriyor.

SES Diyarbakır Şube Başkanı Ali Ürküt OHAL'de sendikacılığı değerlendirirken güvenlik birimlerinin önemli bir bölümünün sendikaları çok yakın izlemeye aldığını belirtiyor.

"Zaman zaman sendika şubelerinde yapılan sendika içi çalışmalarda güvenlik güçleri tarafından sendikalara gelinerek 'inceleme' adı altında baskı yapıyor, gözdağı vermek istiyorlar. Bu nedenle sendika çalışmalarından uzak duran arkadaşlarımız oluyor." diyen Ürküt şöyle devam ediyor: "Diyarbakır'ın Lice, Kulp, Hani, Dicle, Hazro ilçelerine gidilemiyor. Kamu sendikaları tarafından bölgede yapılmak istenen panel, miting ve benzeri etkinliklerin büyük çoğuna izin verilmemektedir. "

Eğitim-Sen Diyarbakır Şube Sekreteri Yusuf Akgün de OHAL'de sendikacılığın genel görünümünü şöyle çiziyor :

"Diğer bölgelere göre sendikacılık hareketi bir takım özel yasa ve fiili engelemelerle karşılaştı. Yoğun gözaltılar, tutuklamalar, idari cezalandırmalar ve faili meçhul cinayetlerle karşı karşıya kalındı. Eğitim- Sen bölgede 80'i aşkın sürgün, 26 faili meçhul, 90'ın üzerinde gözaltı ve 200'ü aşkın idari ceza verilmesi gibi demokratik olmayan uygulamalarla karşılaşmıştır. Diğer bölgelerde kamu çalışanlarının örgütlenmesine sağlanan rahatlık bölgemizde sağlanmamıştır. Özellikle Şırnak, Hakkari ve Bilgöl'de sendikacılık yokedilmiştir."

İşte OHAL'de sendikacılık... Ancak tüm baskılara, yasaklara, gözaltılara, tutuklamalara, işkencelere, faili meçhul cinayetlere , hatta bakirelik testine karşın OHAL'de sendikacılık kendi işlevi dışında, bölgede demokrasi savaşımını yaymada ve geliştirmede önemli bir görevi yerine getirmeyi sürdürüyor...

Türk medyasındaki hayat, Alaton'un ayakkabısının astarıdır

Adalet Bakanı Şevket Kazan'ın basın özgürlüğünü sansürlemeye yönelik girişimiyle birlikte ve Susurluk sonrasında Türk medyası, "Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!" sloganıyla büyük bir kampanya başlattı. Bu kampanyada "Her şeyi okuyorum. Benim gazetem var. Her şeyi görüyorum. Benim televizyonum var. Her şeyi duyuyorum. Benim radyom var" fikri işleniyordu. Sanki eskiden yok muydu?

Reklam ve Halkla İlişkiler Dergisi "Media Cat"in Ocak 1997 tarihli sayısında yayınlanan künyeye göre, Lowe Adam reklam ajansının hazırladığı bu kampanyanın reklamvereni "medya", ürünü de "medya". Reklam yazarı hanesinde eski solcu Ersin Salman'ın adı geçiyor. Yaratıcı yönetmen de Mehmet Günsur. Gazete, radyo ve televizyonlarda oldukça yoğun bir periyodla yayınlanan kampanyanın film, ilan ve spotlarında oldukça iddialı sözler yer alıyor. Yaklaşık iki aydır süren kampanyadaki "Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!" sloganı, son iki ayda döviz kurları hariç başka hiçbir alanda gerçekleşmedi. Kampanyanın temel fikri olan "Her şeyi okuyorum. Benim gazetem var. Her şeyi görüyorum. Benim televizyonum var. Her şeyi duyuyorum. Benim radyom var" bölümü ise "Gazetem neyi yayınlıyorsa onu okuyabiliyorum. Televizyonum neyi gösteriyorsa ona bakabiliyorum. Radyom ne diyorsa onu dinleyebiliyorum" şeklinde anlaşılmalı. Gazeteler Susurluk'tan sonra Çatlı'yı kahraman ilan edenlerin açıklamalarıyla dolu, Lice'de zorla korucu yapılan insanların dertleriyle değil. Televizyonlar, İbrahim Şahin'in "Cantürk ve Buldan'ın öldürülmeleri iyi olmuştur" şeklindeki cinayeti övücü demecine geniş zaman ayırdı, Bursa'daki işçilerin direnişine değil. Radyolar Fadime-Müslüm öyküleriyle doldu, 1 Mayıs 77 katliamıyla bugün arasındaki ilişkilerle değil. Oysa ki, demokrat bir medya, sadece siyasi ya da ideolojik dürtülerle değil, mesleki ilkeler gereği ölümlerden, cinayetlerden, katillerden değil, hayattan ve mağdurlardan yana olmalıydı.

Kampanyanın ikinci bölümünün ana sloganı "Haber=Hayat". Burada da haberin üretilmesi için muhabirlerin ne kadar cefa çektikleri anlatılıyor. Son dönemdeki haberler aslında muhabir emeği ve becerisinden çok, ya parayla satın alınan bilgiler ya da Genelkurmay, MIT, karşı çete gibi odaklardan kasıtlı olarak sızdırılan karşı-haberler.

"Hayat=Haber" denklemi birkaç açıdan yanlış: Önce uygulamaya bakalım: Türk medyası birbirini bıçaklayan, döven, vuran insanların görüntü ve haberleriyle dolu. Şiddet var medyada, barış değil. Gerilla cesetleri ve trafik kazazedelerinin kanlı vücutlarıyla, cenaze haberleri geliyor sık sık ekranlara. Türk medyasındaki haberlerde hayat yok, ölüm var daha çok. Muhabirlere bu kadar fazla önem verdiğini iddia eden reklam kampanyası, Milliyet'in Abdi İpekçi'ye, Cumhuriyet'in Hüseyin Deniz'e, Sabah'ın İzzet Kezer'e ne kadar önem verdiğine neden değinemiyor?

Büyük medyanın Yurtçu ile ne çok uğraştığı neden belirtilmemiş?

Türkiye'de yayınlandığı şekliyle, haberin, hayatla yani gerçekle neredeyse hiçbir ilişkisi yok. Çünkü Türk medyasında önemli bir tanım kayması var uzunca bir zamandır. Devlet propagandasına haber muamelesi yapılıyor çoğu kez. Sadece Türk televizyonlarını seyreden, sadece Türk gazetelerini okuyan ve sadece Türk radyolarını izleyen bir kişi, Türkiye'deki hayatı anlayabilir mi? Yozlaşmayı, çürümeyi, dağılmayı, hayat pahalılığını, gecekonduları, Kontrgerillayı, Kürt savaşını, kemalizmi, islami çevrelerin muhalefetini anlayabilir mi? Türk medyası, hayatın tahrif edilmiş, resmileştirilmiş, eğilip bükülmüş, üniformalı özet bir versiyonunu veriyor. Türk medyasındaki hayat, İshak Alaton'un ayakkabısının astarıdır.

Ayrıca Türk medyası sabıkalıdır, 80'de diktatörün elini öpenler, 17 yıldır kendi mensuplarının katledilmesi karşısında sessiz kaldılar. Çillerler'i, Ağarlar'ı, özel timleri, bilumum işkenceci ve uyuşturucu kaçakçılarını vakti zamanında göklere çıkaran bu medyadır. Şimdi, reklam kampanyalarıyla geçmişini ve bugününü temizlemeye mi çalışıyor?

Her şey bir yana, ben kendi kendisini öven bir kurumdan zaten şüphe edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Ragıp DURAN

16 Mart katliamı davasına sunulan bir belge tarihe ve bugüne ışık tutuyor

Çetelerin kökü Türkeş'e mi dayanıyor?

30 Mart ve 10 Nisan 1979'da Ankara'da dönemin İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş'le dönemin Avrupa Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu Başkanı Lokman Kondakçı arasında yapılan görüşmeler MİT tarafından kayda alınmış. Müdahil avukatlardan Cem Alptekin'in mahkemeye sunduğu bu görüşmenin bant çözümleri sadece 16 Mart katliamı davasının seyrini değiştirmekle kalmıyor, bugünkü "devlet çeteleri" tartışmalarına yeni boyutlar kazandırıyor, "emniyet-siyaset-mafya" bağlantılarının yıllar öncesine uzanıyor...

Osman DEDE

İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'ne sunulan bir belge bugün tartışılan "devlet çetesinin" kökenini ele veriyor. 16 Mart 1978'de Beyazıt'ta 7 öğrencinin ölümü ve onlarcasının yaralanmasıyla ilgili davanın görüldüğü mahkemeye, müdahil avukatlardan Cem Alptekin'in sunduğu belgede 30 Mart 1979 tarihinde, Ankara Atatürk Orman Çiftliği'ndeki Marmara Köşkü'nde dönemin Avrupa Ülkü Ocakları Federasyonu Başkanı Lokman Kondakçı ile dönemin İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş arasındaki pazarlığın bant kayıtlarının yazılı dökümü bulunuyor.

Belgedeki "şok edici" bilgiler üzerine SÖZ, taraflara, yani İçişleri eski Bakanı Hasan Fehmi Güneş'e ve bugünkü Samsun DYP İl Başkanı Lokman Kondakçı'ya böyle bir görüşmenin yapılıp yapılmadığını sordu. Her iki taraf da görüşmeyi doğruladı. Güneş görüşmenin kendi bilgisi dahilinde MİT tarafından kayda alındığını da belirtti.

16 Mart katliamı davasına yeniden bakan İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nin kabul ettiği belgede 30 Mart 1979'da Güneş ile Kondakçı bir tür pazarlık yapıyor. O dönemde milliyetçi hareketin lideri Alparslan Türkeş'e ilişkin çeşitli rahatsızlıkları bulunan Kondakçı ile Türkeş'in kimi katliamlardaki ve terörist eylemlerdeki izini süren Hasan Fehmi Güneş, işbirliği yaparak Türkeş'i mahkum ettirip ettiremeyeceklerini tartışıyor.

Bu pazarlık iki tam gün sürüyor. 30 Mart 1979'daki görüşmeden sonra 10 Nisan 1979 tarihinde bir görüşme daha yapılıyor. Bu görüşmeler sırasında bugüne ışık tutacak pek çok konuşma yapılıyor. Ancak Lokman Kondakçı'nın ifadesine göre sonuçta "anlaşma sağlanamıyor" ve pazarlığa son veriliyor. Kondakçı bugün, görüşmelerin neden devam etmediğini şöyle açıklıyor: "Onların benden istedikleri ile benim yapmayı ve olmasını düşündüklerim birbirinden çok farklıydı. Olmadı..."

Bant kayıtlarının başlangıcında bir gazetenin polis örgütüyle ilişkileri üzerinde duruluyor ve sonra Kondakçı kendisiyle ilgili bilgiler vermeye başlıyor;

Lokman Kondakçı (L.K.) : Trabzon doğumluyum. Samsun'da ikamet ettim. Ailemin maddi durumu iyidir. 1960'da ülkücü oldum. Samsun komando kampına yönetici olarak katıldım. Kamp kısa sürdü. Çünkü işadamları kampın taleblerini karşılamadılar. 1977 seçimlerinde genel merkezle mutabakat halinde idik ve milletvekilliğine adaylığımı koyacaktım. Ama gerçekleştiremedim...

Hasan Fehmi Güneş (H.F.G.) : Almanya'daki federasyonun başına ne zaman geçtiniz?

L.K : Şimdi Hergün gazetesi Genel Yayın Müdürü olan Enver Altaylı bey Almanya'da görevli idi. O zaman federasyon yoktu. 27 kadar dernek vardı. Bu derneklerden sorumlu idi. Ben Şubat ayı içinde Almanya'ya gittim. 4 ay çalıştıktan sonra federasyonu kurdum.

H.F.G: Gitme görevini size parti mi verdi?

L.K.: Parti değil, yan kuruluşların üzerinde partinin bir yetkisi olmaz. Türkeş beyin kontrolündedir yan kuruluşlar. Olmasını da Türkeş bey özellikle istemez. Çünkü zaman zaman partilere karşı tehdit unsuru olarak kullanır yan kuruluşları.

Ülkücüler Avrupa'ya kaçıyordu

H.F.G: O mu verdi size dışarıya gitme görevini?

L.K : Evet. Başlangıçta değişik düşüncelerim vardı. Fakat Türkiye'de bizim de nefretimizi çeken bir takım hadiselere katılanların kaçak olarak Avrupa'ya gelmesi beni önce üzdü. Sonra zamanla giderek bu üzüntüm arttı. Gelenlerin ardı arkası kesilmiyordu. Çok sayıda kaçak geldi.... Cinayetlerin işlenmesi beni çok üzüyordu. Bunların açıklık kazanmasıyla belli bir hizmeti gerçekleştireceğimi düşünerek Aydınlık gazetesinin teklifine yanaşmıştım. Hareketin sıkıntısı hareketin başındakinin bozuk oluşundandır. Herhangi bir siyasi partide veya hareketin içinde muhalefet olur. Ama bizde genel başkana muhalefet yapmek mümkün değildi. Siyasi cinayetlerin büyük bir bölümünün arkasında hareketin başı yer almaktadır. Parti içinde muhalefet yapanı linç ederler. Genel başkanla ilgili bir mit yarattık. Yaratma ihtiyacına inanıyorduk.

'Canileri Türkeş kaçırttı'

Şimdi Türkiye'deki siyasi cinayetlerin faillerinin nerelerde olduğunu biliyorum. Abdi İpekçi olayını bilmiyorum ama onun dışındaki önemli cinayetlerin faillerini biliyorum. Bunları yakalamak problem değil. Türkeş'in bitişine yardımcı olmak için bunu yapıyorum...

H.F.G: O zaman Türkeş burada cinayet işleyenlerin yurtdışına sığınmalarını önceden planlıyor demek ki...

L.K: "Hayır kullanır. Kullandıktan sonra paçavra gibi kaldırıp atar. Bizim başımıza yıkar. Türkiye'den de kendisi göndermez. Birisini görevlendirir. Yakalanma tehlikesi söz konusu olursa öldürtür.

MHP idare kurulundakilerin yüzde 90'ı cinayetlere karşıdır. Ama tepki gösterecek kadar cesur değillerdir. Türkeş kontrolü hiçbir zaman elinden çıkarmamıştır. Gençleri partiye karşı tehdit unsuru olarak kullanmıştır. Ülkücü Gençlik Derneği'ni cinayetlerde kullanmıştır. Bu cinayetleri organize ettirdiği adam şu an askerdir. Genel İdare Kurulu üyesidir. Askerlik görevini yapmaktadır. İstanbul Üniversitesi'ndeki bombalamanın sanığı (16 Mart Katliamı / SÖZ'ün notu) Oktay Engin var. Almanya'ya gelmiş. Türkeş "Teşkilatı harekete geçirin, bulun" dedi. Nasibullah (Yine 16 Mart katliamında adı geçen biri, Nasibullah Türk / SÖZ'ün notu)'ın Başbakan'ın uçağıyla Almanya'ya geldiği doğru. Gazeteci olarak gitmiş. Nihat beye gitmiş. (Nihat İlkekol / Dönemin Emniyet Genel Müdürlüğü Dış İlişkiler Şube Müdürü). Nihat bey yardımcı olmuş.

Pazarlık başlıyor

H.F.G: Peki, biz bunların tüm ilişkilerini ortaya koysak ve kamuoyuna öldürme emirlerinin Türkeş'ten verildiğini açıklasak, bu, Türkeş'in bitmesini sağlar mı?

L.K : Sadece bunlar değil. Türkeş'in Almanya'da bir takım temasları vardır.

H.F.G : Peki, şunu yapamazmıyız, siz Türkeş'e yakınsınız. Ama siz yanında olmadığınız zaman verecektir belki emirlerini. Biz bir takım teknik yollarla dinleyebiliriz. Yani "şunun işini bitirin" diyecektir belki siz yanında yokken. O çalışmaları yaptığı yere dinleme şeyi koysak ve bu dinlemeler senden gizli olmasa. Sen de gerektiği zaman onu dinlersin ya da bantları dinlersin.

L.K : Birisi yanına gelince radyoyu açar ve sesi bozar. Ben girince de radyoyu açar. Batı müziği çıkar. Ama yine de radyoyu açık tutar. Bu işleri iyi bilir. Tedbirini alır. Mesela kendi adına bağış toplayan birisini ortaya çıkartmışlar. Çağırdı gençlik kolları başkanını, eliyle şöyle yaptı. Bitirin işini anlamında.

H.F.G : Kellesini alın dedi, öyle mi?

L.K : Evet, bunu işaretle yaptı. Bu işleri çok iyi bilir.

H.F.G : Sonra o çocuğun akıbeti ne oldu?

L.K : Daha sonra ne oldu bilmiyorum....

MHP ve uyuşturucu kaçakçılığı

H.F.G : Bir şey daha geldi aklıma, bir eroin kaçakçısı yakalandı Almanya'da. Bilmem duydun mu?

L.K : Halit Kahraman.

H.F.G : Evet, Halit Kahraman. Bununla ilgili olarak bizimle resmi kontak kurmadılar. Ama biz olayı geniş ölçüde biliyoruz. Bizim tecrübelerimize göre, Halit Kahraman son zamanlarda MHP ile ilişki kurmuş. Türkeş buna böyle bir görev verebilir mi?

L.K : Bu eroin meselelerini biz düşündük. MHP Bakırköy İlçe Başkanı var. O bu işi yapar.

H.F.G : Parti adına mı, kendi adına mı?

L.K : Yüzde 100 parti adına değil. Ama Bakırköy İlçe Başkanı bana şunu söyledi. Ben federasyon başkanıyken. Berlin'de bir adam var. Esrar kaçırdı. Bu işi parti için yaptı. Kendisine yar-

Lokman Kondakçı'ya göre 'Ülkücü' işadamı Murat Bayrak "sola karşı solun metotlarıyla mücadele edilmesini" savunuyordu. Ve bunun için yanda görülen 'Komando' kamplarında faşist militanlar askeri eğitimden geçiriliyordu.

dımcı olmamız gerekir dedi. Ama ben kendisine hayır, dedim. Bu intikal etti bize. Yani eroinle ilgili bazı şeyler vardı. Bizim camiada yaklaşan iç savaş için para bulma arzusu her dönemde vardı. Parayı en kolay bulmanın yolu eroindi. Kilosu 35-40 bin marktır. Ben bunu buradan genel merkezden öğrendim....

'Başbuğ' Türkeş hakkındaki iddialar ciddi.

Türkeş iç savaş istiyordu

L.K : Türkiye'de demokrasi olursa milliyetçi hareketin iktidar olma şansı vardır. Ama iç savaş olursa kazanma şansı olmayan tek hareket milliyetçi harekettir. Cinayetler de iç harbe yarar. Genel Başkan da bunu bilir. Yapmaması gerekir diye düşünürsün. Demek ki, bu tür davranışlara onu itenler, etkileyenler var. Türkiye'de bazı işadamları, Murat Bayrak, Emin Cankurtaran, Aydın Bolak, özellikle Murat Bayrak sola solun metoduyla cevap verilmezse bu işi olmaz diye düşünürler.

H.F.G : Demek sağdan gelen öldürmelerden Türkeş'in mutlaka haberi vardır.

L.K : Tabii haberi vardır. İstanbul'daki grup başkadır. Onlar Türkeş'in iradesi dışındadır... Ama Ankara'da bütün hadiselerden Türkeş'in haberi vardır. Ankara'ya yüzde 100 hakimdi... Genel Başkan genellikle kendisine rakip olamayacak yaşta, kafada kişilerle işbirliği yapar. Türkiye'de öldürme hadiseleri bir iç harbe davetiye çıkarmaktır. İç harp olması durumunda Türkiye'de kazanma şansı olmayan tek grup, bizim grubumuzdur. Çünkü para yoktur, silah yoktur, adam eğitmek, para bulmak, silah almak için bir takım gayretlerimiz olmuştur. Dışarıda olmuştur. İçeride olmuştur...

Türkeş'in dış bağlantıları

H.F.G : İçeride ordu saflarıyla mı?

L.K : Değil, ordu saflarıyla değil. Fakat kontakların bir sonucu olmamıştır. Halen devam ediyor.

H.F.G : Dışarıda bu kontağı kiminle kurmayı düşünüyordunuz?

L.K : Lübnan olabilir. Güney Afrika olabilir.

H.F.G : Bu ülkeler neden yardım etsin? Yani Türkiye'de böyle bir hareketin başarıya ulaşmasında bunların çıkarı ne?

L.K : Oradaki grupların taraftarı olan 3-5 bin adamı eğitip oradaki pratiği kazanmak. Türkiye'de sol da bunu yapıyor.

H.F.G : Evet, Filistin kamplarında adam eğitiyor. Almanlarla ilişki var mı?

L.K : Türkiye masasındaki adam doktor Kannnapin, o köpektir.

H.F.G.- O gelir sizinle ilişki kurar mıydı?

L.K : Biz onun yanında çalışırdık, bu federasyon işini o kolaylaştırdı.

H.F.G : Genel Başkanın Kannapin'le ilişkisi nedir?

L.K : Kannapin'e para verirdi. O da bizim ayak işlerimizi hallediyordu.

H.F.G : Kannapin, bu yaşlı sarışın, zayıf.... O herif değil mi?

L.K : Evet., geçen hafta buradaydı.

H.F.G : Rüşvet mi alırdı bu?

L.K : Anayasayı koruma teşkilatının Almanya'daki ülkücü teşkilatlarla ilgili işlerini yapardı. Türkeş'in hesabından ona para verirdik...

Bu davalar bitmez!

Önce polis gözaltında gençlere işkence yaparak bir 'silahlı çete' oluşturuyor, ardından DGM'ler hiçbir kanıta dayanmadan ağır mahkumiyet kararları veriyor.

Bilal YÜKSEK

İlk karar Ankara 2 nolu DGM'den geldi; silahlı çete kurmaktan sekiz üniversiteli gence toplam 96 yıl ceza...

İkinci karar da İzmir DGM'den geldi; büyük bölümü lise ve üniversite öğrencisi 10 gence toplam 76 yıl ceza...

İki karar arasında bir ay süre vardı. İki davada da yargılanan gençlerin bırakın "silahlı çete" oluşturmasını, tek bir silaha sahip olmalarını, tırnak makasları bile yoktu. Hatta iki davada da "Çete üyesi" diye mahkum edilen gençlerin bir kod adları bile bulunmuyordu.

Tam "Hadi gülümse"lik; "Bir kod adım bile yok, anlıyor musun?". Siz anlamazsınız da bunu TEM polisleri çoktan bulmuş, DGM de geçerli kanıt saymıştır bile...

Önce Ankara DGM'den başlayalım. Sekiz üniversiteli genç ne yapmıştı da toplam 96 yıl hapis cezasına çırptırılmıştı? İşte iddianameye göre işledikleri suçlar(!):

- Harçların kaldırılması için topladıkları imzaları Kızılay alanında basın toplantısı yaptıktan sonra TBMM'ye vermek,
- Yüksek Öğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu önünde harçlarla ilgili basın toplantısına katılmak,
- "Eğitim - Sen Kapatılamaz" mitingine katılmak,
- "5 Nisan Kararlarına Hayır" mitingine katılmak,
- Ankara Üniversiteleri Koordinasyonu toplantısına katılmak,
- Gazi Üniversitesi'nde öğrenci sorunlarıyla ilgili çalışmalar yapmak,
- Korsan gösteri yapıp monotof kokteyli atmak...

Burada en "vahim" görünen suç (!) molotof kokteyli atmak. Ya bunun kanıtı? Gençlerden birinin evinde bulunan molotof kokteylleri.

Tırnak makası bile yok!

Sözkonusu genç gözaltında alındıktan altı gün sonra arama yapılıyor evinde. Tutanakta bir tek "hazirun imzası" daha doğrusu polisler dışında hiçbir tanığın imzası yok. Bir de İHD'ye bir gün önce bir komşu kadının yaptığı ihbar var; "Polisler ellerinde bir mukavva kutu getirip eve bıraktılar" diye. Ayrıca gözaltına alınmasından sonra gençlerden birinin babası de evde kalıyor. O da böyle bir malzeme görmemiş. Ancak Ankara 2 Nolu DGM bu gencin babasının tanık olarak dinlenmesini kabul etmiyor.

Ortadaki tek kanıt gençlerin işkence altında alınan ifadeleri. Hukuksal açıdan onlar da geçerli değil. DGM Savcılığı da alışılmışın dışında bir uygulamayla gençlerin ifadesini gözaltındayken almış, savcılık ifadesini verdikten sonra da gençler dört gün daha gözaltında kalmışlardı.

Kısaca Ankara'da DGM'nin 96 yıl ceza verdiği "silahl çete" için bir geçerli kanıt yoktu; aksine işkence, komplo ve hukuk dışı yargılama için daha somut kanıtlar vardı.

Ankara 2 Nolu DGM'nin gerekçeli kararı geçtiğimiz günlerde açıklandı. Şimdi dava Yargıtay yolunda. Eğer sonuç alınamazsa Avrupa insan Hakları Mahkemesi'ne başvurulacak. Zaten gençlerin gözaltındaki yaşadıkları sürece ilişkin başvuru Avrupa'ya yapılmış bile.

Diğer yandan da Ankara ve İstanbul'daki Öğrenci Koordinasyonları imza kampanyasını başlatmış bile DGM kararını protesto etmek için. Bir yandan da seslerini yalnızca Türkiye'de değil, tüm dünyada duyurmak için hazırlıklara başlamışlar.

Anlaşılan o ki, bu dava kolay kolay biteyecek.

Gelelim İzmir DGM'ye... Ortadaki çete (!) ne kadar da benziyor Ankara'dakine. Yalnız burada salt üniversiteliler değil, lise öğrencileri de var. Bu çeteyi de öyle kolay kurmamış TEM polisleri. Gözaltında işkenceyle alınan ifadeler dışında hiçbir kanıt yok ama bu bile DGM için yeterli.

İzmir'deki de aynen Ankara'daki gibi "silahlı çete" ama, ortada tek bir silah yok. İddianameye göre gençlerin suçu duvarlara, trafik levhalarına, tren vagonlarına slogan yazmak, bir dükkana molotof kokteyli atmak ve pankart asmak... Tek geçerli kanıt, işkenceyle alınan ifadeler. Bu suçtan 10 polisin yargılanması ise sürüyor. Ama olsun, DGM için ne farkeder ki!

Davalar AİHK yolunda...

Daha gençler gözaltındayken avukatları uzun gözaltı, sorguda avukat bulunmaması, 18 yaşından küçüklerin emniyette sorgulanması gibi uluslararası hukuk kurallarına aykırı koşullardan dolayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmuşlar bile.

Şimdi İzmir DGM'nin gerekçeli kararı bekleniyor. Bu karar açıklanır açıklanmaz avukatlar Yargıtay'a itiraz edecekler. Zaten Yargıtay'ın benzer olaylarda bozma kararı var. Örneğin Siirt PKK davasında "silahlı çete üyesi" olmaktan mahkum olan gençlere verilen cezayı bozuyor Yargıtay. Gerekçelerinden bir de "çete üyeleri"nin bir kod adlarının bile bulunmaması. Manisa davasında da gençlerden hiçbirinin kod adı yok; ne polis fezlekesinde söz ediliyor kod adlarından, ne de iddianamede. Hatta bu davada gençlerin anlatımına göre işkence yapan polislerin bile kod adları var ama, her ne hikmetse bu gençlerin kod adı yok.

Ancak böylesi bir bozma yoluna giderse Yargıtay, bundan sonra polise daha çok iş düşecek; işkenceyle çete kurdurduğu gençlere bir de kod adı bulmak zoruda kalacaklar. Ancak bunda da usta olduklarını söylemek gerek. Örneğin Mardin'deki bir davada sanıklar "Boncuk" ve "Tonton" kod adlı iki polisin kendilerine işkence yaptığını öne sürerek suç duyurusunda bulunmuşlardı da savcılık, polisler arasında "Boncuk" ve "Tonton" adlı kimselere rastlamadı, diye başvuruyu reddetmişti.

Daha ilk aşamasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuru konusu olan Manisa davasında şimdi itiraz ve Yargıtay aşamaları var. Eğer Yargıtay cezayı onaylarsa dava ikinci kez Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gidecek. Bu olayla ilgili olarak gençlerin suç duyurusu üzerine 10 polis hakkında açılan işkence davası da sürüyor. Önümüzdeki günlerde döndüncü duruşması yapılacak davanın. İki davada da görünen o ki, önce polis ortada olamayan bir çeteyi yaratmak için gençleri gözaltına alıyor. Ardından birbirlerinin üzerine işkenceyle ifade veriyor ve bir "silahlı çete" kurup gençleri DGM'ye sevkediyor. Polis fezlekesi de DGM için yeterli kanıt oluyor ve mahkeme gençlere onlarca yılı aşan cezalar veriyor.

Yani "silahlı çete" yi polis kuruyor, DGM'ler de yargılayıp basıyor cezayı.

Peki neden?

Görünen o ki, genelde toplumsal muhalefeti, özelde de legal platformlarda kalarak demokratik savaşımını sürdüren ve çoğu zaman da toplumdan büyük sempati toplayan gençlerin muhalefetini bastırmak için polis ile DGM'ler işbirliği yapıyorlar. Yani görünürde yargılı infaz. Ama aslı hukuk dışı infaz...

Gençler, aileleri, toplumsal muhalefette bütünleşmeleri de gösteriyor ki, ne davalar bitecek, ne de devletin hukuk dışı yollarla bastırmaya çalıştığı toplumsal muhalefet...

Artık herşey gözler önüne serildi. Bu düzen "silahlı çete" kurma konusunda ustalaşmış. Ülkücü eskileriyle cinayet çeteleri kurulup devletin parasıyla besleniyor, gözaltındaki gençlere işkence yapılıp hayali silahlı çeteler kurdurtuluyor ve DGM'lerde mahkum ediliyor.

Bir O HAL Öyküsü

O şimdi asker

Selin EDİZ

Sedat Ağca 17 ay askerlik yaptı, terhisine 40 gün kala bir çatışmada PKK tarafından kaçırıldı, 18 ay Kuzey Irak'ta PKK'nin elinde kaldı, döndükten sonra firari muamelesi görüp yine askere alındı.

Sedat Ağca tam 17 ay askerlik yaptı. Hakkari Şemdinli'deki Ortaklar Karakolu'na bağlı seyyar jandarmaydı. Terhisine 40 gün kala PKK ile giriştikleri bir çatışmada PKK'nin eline düştü ve kaçırıldı. 18 ay da PKK'nin elinde Kuzey Irak'ta kaldı. RP milletvekili Fethulllah Erbaş ve İHD Genel Başkanı Akın Birdal'ın girişimleri sonucunda 10 Aralık'ta Türkiye'ye döndü. Kısa bir süre sonra da firari sayılıp, yaka paça elleri kelepçeli, Hakkari'deki birliğine geri gönderildi. Sedat Ağca, şimdi yine asker... Şemdinli Ortaklar Karakolu'na bağlı seyyar jandarma Sedat Ağca'nın birliği yaklaşık 19 ay önce PKK ile çatışmaya girişti. Çatışma sonucunda Sedat Ağca ve birkaç arkadaşı PKK'nin eline düştü. Yanındaki arkadaşının Kürt olduğunu öğrenen PKK'liler arkadaşını vurdu, Sedat'a Türk olduğu için dokunmadı. Sadece sağ elinin başparmağını kırıp, elinden silahını aldılar ve Kuzey Irak'a dağlara götürdüler. Tam 17 aylık askerdi. Tezkere almasına 40 gün kalmıştı. Artık gün sayıyordu. Memleketi Tarsus'a dönecek, kendine hemen bir iş bulacak, ardından da yuva kuracaktı. PKK'nin eline düşünce, bütün bu düşler de uçtu, gitti. Dağlarda, kendisi gibi kaçırılan askerlerle birlikte aylarca kaldı. Sedat Ağca'nın PKK'nnin eline düştüğü günlerde bağlı bulunduğu askeri birlik-Tarsus'ta yaşayan ailesine, oğullarına firar ettiğini bildirdi. Baba Kemal Ağca, hiç inanmadı. Onca süre askerlik yapan oğlu, neden askerliğinin bitmesine bu kadar kısa bir süre kala firar etsindi? Çalmadık kapı bırakmadı baba Ağca. Sonunda oğlunun PKK'nin eline düştüğünü öğrendi. Yedi nüfuslu Ağca ailesi, babanın 16 milyon liralık emekli maaşıyla, Tarsus'un kenar mahallelerinden birinde kıt kanaat geçinmeye çalışıyordu. İki odalı, yıllığı 50 milyon liralık gecekondularında telefonları yoktu. Bu yüzden RP milletvekili Fethullah Erbaş'ın ve İHD Genel Başkanı Akın Birdal'ın, PKK'nin elindeki askerleri kurtarmak için yaptığı ilk girişime katılmadı. Tefecilerden, sağdan soldan aldığı borçla pasaport çıkartıp ikinci girişime katıldı Ağca ailesi. PKK'nin elinden alınan Sedat Ağca, Diyarbakır DGM'deki sorgunun ardından eline 15 günlük bir izin belgesi verilip, Tarsus'a ailesinin yanına yollandı. Bu izninin ardından, söylendiği gibi tezkeresini alacağını zanneden Sedat Ağca, Tarsus Askerlik Şubesi'ne gittiğinde, Üsteğmen Mustafa Çelik'ten, firari sayıldığını, izni biter bitmez ya Şemdinli'deki birliğine teslim olmasını ya da ilçe jandarma aracılığıyla birliğine yollanacağını öğrendi. Bu arada aylar sonra oğluna kavuşan Kemal Bey, bir işadamının yaptığı para yardımıyla, bir dolu giyecek aldı. Sedat, yeni kıyafetlerini giyip, şubatta askere gidecek olan küçük kardeşi Selçuk'la çarşıya çıktı. Akşam da düğüne gidecekti. Birkaç gün sonra da yeni yıla girecekti. Bu firari meselesi aklına takılmıştı Sedat'ın. Kardeşiyle birlikte İlçe Jandarma Komutanlığı'na uğradı. Hemen gözaltına alındı ve üç gün elleri kelepçeli, nezarette tutuldu ve sorgulandı. Daha sonra da ailenin bütün ısrarlarına rağmen bir akşam vakti, elleri kelepçeli otobüse bindirilip Şemdinli'deki birliğine yollandı. Babası Kemal Bey, oğlunun başına gelenleri hiç anlayamıyor; "Benim oğlum hırsız değil, katil değil, vatanına ihanet etmedi, hiçbir şey yapmadı. Neden oğluma böyle muamele ediyorlar? Hem onun durumu hiç iyi değil. Bir kere normal yatakta yatamıyor, hep yerde yatıyor, ışıkta duramıyor, kapalı yerlerde içi daralıyor. Kimseyle konuşamıyor, sokağa çıkamıyor. Benim oğlumun psikolojik tedavi görmesi gerekiyor. Bu durumda tuttular onu yine aynı yere geri gönderdiler"...

Sedat PKK'nin elinde 18 ay esir kaldı.

Ailesine göre Sedat, kalan 40 gününü bitirdikten sonra Tarsus'a dönecek. Tarsus Askerlik Şubesi Komutanı Albay Necdet Özgen ise Sedat Ağca'nın Şube'deki kayıtlara göre firari gözüktüğünü, Diyarbakır DGM'de yapılan sorgulamanın yeterli olmadığını belirterek, "Sedat Ağca, bir operasyon sırasında kaçmış ya da kaçırılmış. Bu belli değil. Diyarbakır DGM'deki sorgulama da yeterli değil. Bu yüzden birliğine sevkini yaptık. Şemdinli'deki birliğinde askeri mahkemede yargılanması gerekiyor. Ondan sonra da gerçek ortaya çıkacak" dedi.

Sağlık Bakanı'nı istifaya çağıran 35 yıllık savcı da patladı:

Bu ne biçim adalet!

Türkan SANLI

Atilla Çelebi, üç yıldan bu yana Şanlı Urfa'da savcı olarak çalışıyor. Çelebi'nin adı bundan kısa bir süre önce televizyon kameralarının önünde Sağlık Bakanı Yıldırım Aktuna'yı sert bir üslupla istifaya davet etmesiyle duyuldu; "Görevini yapmıyorsa istifa etsin, böyle kepazelik olmaz! Hayatımda böyle Sağlık Bakanı görmedim, bu ne cıddiyetsizliktir!"

Urfa Savcısı Atilla Çelebi

Savcı Çelebi, bu sözleri, sekiz çocuğun, nedeni bilinmeyen bir biçimde ardarda öldüğü Harran'ın Durucaköyü'nde, mezarlıkta sarf etmişti. Çelebi'yi bu kadar öfkelendiren de Sağlık Bakanlığı yetkililerinin olaya ilgisiz kalması ve topu adli mercilere atması olmuştu. Savcı Çelebi, son ölen çocuğun cesedini, otopsi yapılmak üzere mezardan çıkartmak istediğinde köylüyle karşı karşıya kalmış, diğer yetkililerin olaya karışmaması sonucu öfkesinden çılgına dönmüştü.

Hemen ardından da kıyamet koptu, Aktuna'nın suçlamaları, Adalet Bakanı Kazan'ın sıkıştırması, valinin, başsavcılığın bastırması sonucunda savcı Çelebi hakkında müfettiş soruşturması başlatıldı.

Savcı Çelebi de sonunda pasif direnişe geçti. Yaklaşık bir haftadan bu yana masasını, dolabını boşaltan, önüne koyduğu bir gazeteyi sabahtan akşama kadar okuyarak gününü geçiren Çelebi, "Ben artık pasif direnişteyim. Biliyor musunuz, bu devlete doğru çalışmayacaksınız. Ne zaman doğru çalışsanız başınıza gelmeyen kalmaz" diyor.

Çelebi, 35 yıldan bu yana savcılık yapıyor. 56 yaşında ve bir evi bile yok. Manisalı olduğu için ailesini Urfa'ya getirmemiş. İşitme özürlü işsiz bir oğlu ve Manisa Yüksek Öğretmen Okulu'nda öğretim üyesi olarak çalışan bir kızı var. Kızı da baba mesleğini seçmek istemiş, ancak baba Çelebi buna şiddetle karşı çıkmış; "Çünkü Türkiye'de adalet yok. Türkiye'de olmayan bir adaleti, olmayan bir adalet sisteminde uygulamaya çalışacaksın.

Bu olacak iş değil..."

Oğlunun öyküsü de ayrı. Bir fabrikada çalışan oğlu, sendikalı olmaya kalkınca işinden olmuş. Savcı Çelebi, "Ben bunca yıldır bu sistemin içinde boğuşuyorum. Yasal hakkını aramak demek içeri atılmak, işsiz kalmak, sefil olmak, oradan oraya sürülmek demek. Bu ne biçim adalet" diye isyan ediyor.

Rüşvetten dava açınca sürgün...

Atilla Çelebi, mezun olduktan sonra 1967'de Erzurum'un Narman ilçesinde göreve başlamış. Ardından da Kütahya'nın Simav ilçesi, Siirt il merkezi ve İzmir'in çeşitli ilçelerinde görev yapmış. Foça'da görev yaparken, siyasilerin bam teline basmış. Bazı bürokratlar hakkında rüşvetten dava açıp da hapis cezası verince, Yozgat'a sürgün edilmiş. İki yılı aşkın bir süre Yozgat'ta kalan Çelebi, onun ardından da Urfa merkeze gelmiş. Üç yıldan bu yana da hem basın savcısı, hem de cumhuriyet savcısı olarak çalışıyor.

1974-1979 yılları arasında Güneydoğu'da kalan, aradan 13 yıl geçtikten sonra yeniden bölgeye gelen savcı Çelebi, kültürel yönden fazla bir değişiklik olmadığını söylüyor; "Bölgede 70'li yıllarda da gözlemlediğim geleneksel yapı, aşiret sistemi, yoksulluk, eğitimsizlik giderek artan bir şekilde egemen. Tek değişen 70'li yıllarda egemen olan sağ-sol çatışmasının yerini artık Kürtçülük meselesinin almış olması."

Askeriyeden sivile geçmiş ama...

Savcı Çelebi, mesleğe ilk başladığı yıllarda, askeri savcı olarak görev yaptığını, kendini yeterince özgür hissetmediği için askeriyeden istifa ettiğini ve sivil hayata geçtiğini söylerken, bir yandan da buruk buruk gülüyor; "Ama maalesef yıllar sonra anladım ki, Türkiye'de bağımsız yargı diye bir şey yok. 12 Eylül darbesine kadar yine de her şey ağır aksak da olsa iyi gidiyordu. Ancak 12 Eylül'den sonra çok şey değişti. Şimdi kimse bana yargının bağımsız olduğunu, Türkiye'de adalet olduğunu, demokrasi olduğunu, insan hakları olduğunu söyleyemez. Ben bu sistemin içinde yer alan biri olarak bunu söylüyorum."

CMUK'un yalnızca adi mahkumların işine yaradığını, siyasi mahkumları kapsamadığını, davacıları asla korumadığını söyleyen Çelebi, "Bu derdi başımıza dönemin Adalet Bakanı Seyfi Oktay açtı. Onun için bizim camiada ona 'CMUK Seyfi' deriz..." diyor.

Basın davalarına da bakan Atilla Çelebi, RTÜK yasasına da, uygulamalarına da karşı. Bölgede kendisine gelen davaların, en çok, yerel radyolarda, yerel basında ve yerel televizyonlardaki Kürtçe müzik programları ve Kürtçe yayınlardan kaynaklandığını belirterek, "Ne yapmamız gerektiğini iyice şaşırdık. Hükümet bir gün Kürtçe serbest bırakılsın diyor, ertesi gün hayır! Ben de bana gelen davaları düşürüyorum. Çünkü diğer makamlar, güvenlik kuvvetleri ve mülki amirler görevlerini yapmıyorlar, hepsi topu bize atıyor. Ayrıca insanları anadilini konuşmaktan, anadilinde şarkı-türkü söylemekten nasıl vazgeçirebilirsin ki? Düşünün adamların Kürtçe yayınlarını yasaklıyorsun, ama adliyede çalışanların çoğu Kürt. İki adam yan yana gelince başlıyor kendi dilinde konuşmaya. Yanlarından geçerken şöyle kaşlarımı hafifçe çatarak bakıyorum, hemen seslerini kesip bir yere kaçıveriyorlar. Çünkü adliyede Kürtçe konuşursa bir memur, disiplin cezası alır..."

35 yıllık savcı Atilla Çelebi, bir evi olsa hemen emekli olacak ama sıkışmış kalmış, bunca yıllık devlete hizmetin bedeli olarak şimdi de müfettiş soruşturmasından geçiyor. İlk fırsatta izne çıkıp, ailesinin yanına gitmek ve biraz 'adaletsiz adalet'ten uzak kalmak en büyük dileği...

Susurluk'tan narko-ekonomiye...

Susurluk'la ortaya çıkan çetenin bulaştığı uyuşturucu ticareti sadece üç- beş özel timciyle, dört - beş ülkücü katille, iki - üç bakan ve politikacıyla sınırlı değil. Mafya-polis-siyasetçi üçgeni bir başka üçgen ile iç içe geçerek çok daha geniş bir gerçekliği açıklar hale geliyor. Diğer üçgenin köşelerinde ise özelleştirme-IMF politikaları- küreselleşme duruyor.

Haber Merkezi - Susurluk'taki "malum kaza"nın açığa çıkarttığı gerçekler yeni gerçeklerin deşifre olmasına yol açıyor. Başlangıçta üç- beş katliam sanığı ülkücü ve bir- iki polis şefinin işbirliği şeklinde biçimlenen görüntü üç ay içinde çeşitli aşamalar kaydederek bakanları, milletvekillerini, işadamlarını, özel tim şeflerini de içine alarak boyutlandı. Televizyon haberlerinin logosu haline gelen polis-mafya-siyasetçi üçgeniyle ifadelendirilen gerçekler Türkiye'yi üç ayı aşkın bir zamandır tartıştırıyor. Fakat Susurluk kazası ile açığa çıkmaya başlayan gerçekler polis-mafya-siyasetçi üçgeninin içine sığmıyor.

Mehmet Ağar'ın kızının cenaze töreninde polis-siyasetçi-mafya üçgeninin köşelerini görmek mümkündü.

Son olarak Almanya'da 17. Ceza Mahkemesi Başhakimi'nin uyuşturucu kaçakçılığının Türkiye'de yetkililer tarafından himaye edildiğini açıklaması ve Tansu Çiller'in bu açıklamada adının geçmesi yeni ve belki de çok önemli bir gelişmenin başlangıcını oluşturdu. Türkiye tam Alman hakimin "kendini bilmezliğiyle" uğraşırken Avrupa'nın diğer ülkelerinden de benzer açıklamalar gelmeye başladı. Bütün bu açıklamaların ortak paydasını, dünya uyuşturucu ticaretinde Türkiye'nin ve Türk devletinin oynadığı önemli rol oluşturuyordu. Alman hakim Avrupa'da uyuşturucu ticareti yapan Şenocak ve Baybaşin ailelerinin Türk yetkililer tarafından korunduğunu öne sürerken, merkezi Paris'te bulunan Uyuşturucu Jeopolitiği Gözlemevi'nden bir yetkili, uyuşturucu kaçakçılarının Türkiye'de "üst düzey himaye" gördüğünü söyledi. Açıklamalar bu iki ülke ile sınırlı kalmadı. İngiltere'nin kaçakçılıktan sorumlu İçişleri Bakan Yardımcısı Tom Sackville Türk yetkililerinin uyuşturucu kaçakçılığına karıştıkları yolunda ciddi bulgular olduğunu söyledi. Hollanda Parlomentosu'nda hazırlanan bir raporda Türkiye'nin uyuşturucu kaçakçılığına destek verdiği belirtildi. Ayrıca daha önce gerçekleşen bir başka bağlantı geçtiğimiz günlerde yeniden gündeme geldi. 1995 yılında Kanada'da yakalanan bir uyuşturucu kaçakçısının üzerinden çıkan irtibat numaralarından biri Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü'ne aitti. O dönemde Başbakan Tansu Çiller'di. Belki de bu gelişmelerin en önemlilerinden biri ABD Kongresi'nin Susurluk'un yol açtığı gelişmelerle ilgilenmeye başlaması oldu; fakat Kongre üçgenin sınırlarını ihlal edip, bu ilgisine uyuşturucu kaçakçılığını da ekledi.

Susurluk'un üzerinden üç ay geçtiği ve bunca ilişki gözler önüne serildiği halde şimdiye kadar sadece bir İçişleri Bakanı istifa etti, bir özel tim şefi görevinden alındı ve beş özel tim görevlisi tutuklandı. Meclis Araştırma Komisyonu'nda Çatlı ile ilişkileri konusunda bir yığın yalan söylediği sonradan basına yansıyan fotoğraflarla kanıtlanan Özel Tim Şefi İbrahim Şahin elini kolunu sallayarak dolaşmaya devam ediyor; DGM tarafından tutuklanan çete üyesi bir özel tim görevlisi yine elini kolunu sallayarak kaçmayı başarıyor. Devletin zirvelerinden, hükümet koltuklarından "devleti yıpratmayalım" tavsiyeleri gırla gidiyor. Fakat içteki bu gelişmelere rağmen kazanın yol açtığı sarsıntı "misak-ı milli"yi çoktan aştı bile.

Vakti gelmiş tüm değişiklikler ve gelişmeler ortaya çıkmak için bir rastlantıdan yararlanır çoğu zaman. Truva Savaşı'nın Paris'in Helen'i kaçırmasını, 1. Dünya Savaşı'nın Avusturya-Macaristan Veliahtı Arşidük Ferdinand'ın öldürülmesini bahane ettiği gibi... Susurluk kazası da Türkiye'de açığa çıkma vakti gelmiş gerçeklerin bahanesi oldu.

Bu gerçekler ise şimdiye kadar sunulduğundan ve sanıldığından çok daha boyutlu ve kapsamlı...

Şimdiye kadar kamuoyunda çetenin marifetleri PKK ile sürdürülen savaşa indirgenmeye çalışıldı. PKK'nin finans kaynaklarının devlet tarafından ele geçirilmesi ve kullanılması amacıyla bir dizi operasyonunun yapıldığından dem vuruldu. Çetenin uyuşturucu ticaretiyle ilişkisi bu eksen üzerinde sunulmaya çalışıldı. Başta uyuşturucu ticaretiyle ilgileri olduğu iddia edilen Kürt mafya babalarının öldürülmesini de içine alan bir dizi "fail-i meçhul cinayet" bu eksen üzerinde anlamlandırıldı. Başta Çatlı olmak üzere, sözkonusu çete üyesi ülkücü katillerin çoğunun Avrupa'da uyuşturucu ticaretinden hüküm giymiş olması, ya da en azından adının bulaşmış olması hep bu bağlamda değerlendirildi.

Ama uyuşturucu ticareti ve Türkiye'nin bu ticaret içindeki rolü bütün bunlardan çok daha ileri gidiyor. Mafya-polis-siyasetçi üçgeni bir başka üçgen ile iç içe geçerek çok daha geniş bir gerçekliği açıklar hale geliyor. Diğer üçgenin köşelerinde ise özelleştirme-IMF politikaları- küreselleşme duruyor. SÖZ elinizdeki sayıda Susurluk kazasının ortaya çıkarttığı ilişkilerin daha iyi kavranmasına yardımcı olacağına inandığı bu ikinci üçgenin köşelerini açıklamaya çalışıyor. Ergin Yıldızoğlu ve Fehmi Köfteoğlu uyuşturucu ticaretinin uluslararası boyutlarını ve dünya ekonomisindeki yerini irdeledi. BM üyesi 207 ülkenin 3/4'ünün GSMH'sından fazla olan uyuşturu karının borç batağına batmış ülkeler için nasıl cezbedici olduğunu anlatan yazarlarımız, uyuşturucu ticaretinin dünya ekonomisinin özellikle1980 sonrası yeniden yapılanmasının bir ürünü olarak önem kazandığını anlatıyorlar. Veysi Sarısözen ise aynı soruna farklı açısından yaklaşarak uyuşturucu ticaretini Üçüncü Dünya devletleri/ekonomileri ile gelişmiş kapitalist devletler/ekonomiler arasındaki çelişki zemininde ele alıyor.

Narko - devlet labirentlerinde SÖZ

Daha kimse uyuşturucudan, mafya – devlet bağlantılarından tek söz etmezken okurlarımız Söz'ün çeşitli sayılarında kara para, uyuşturucu, mafya, narko-ekonomi labirentlerinde dolaşmışlardı. İşte örnekleri; 11 Kasım 1995 tarihli 39. sayımızda, Panorama sayfamızda 'Dikkat ABD 'kaygı' duyuyor...' başlığı altında yazılanları birlikte okuyoruz:

".... ABD Dışişleri Bakanlığı Uyuşturucu Maddelerle Mücadeleden Sorumlu Bakan yardımcısı Gelberd, 'Türkiye üzerinden yapılan uyuşturucu madde kaçakçılığı akımındaki dikkat çekici artıştan büyük kaygı duyduklarını ve bu yoldan kazanılan kara paranın aklanmasını önleyecek (Türkiye'de) yasal düzenlemeler bulunmaması konusundaki kaygılarını Ankara'ya iletmiş.

(...)

Milli gelirde büyük bir paya sahip bu kara paraların ortaya çıkarılması ve uyuşturucu ticaretinin kökten önlenmesi sıradan bir polisiye iş değil, düpedüz bir sistem meselesidir. Bizde mafyanın memlekete egemen oligarşik grubun ayrılmaz bir bileşeni olması rastlantı değildir. Uyuşturucuda 'milli çıkar' her şeyin üzerindedir. Binlerce genç uyuşturucunun kurbanı olsa bile...

(...)

ABD için uyuşturucu ile mücadele, yoksul ülkelere karşı tüm insanlığın kabul edebileceği bir tehdit ve iç işlerine karışma vesilesi oluyor. (...) Harlem'de koca bir siyah derili nüfus uyuşturucudan kırılırken, bunun bir milyon Siyah adamın alanlarda toplanmasından bin kere daha iyi olduğunu sinsice hesaplayan Sam Amca'nın, bizim barlarımızda uyuşturucuya kurban giden genç insanlarımızı düşündüğüne kargalar bile güler...

Uyuşturucuya karşı savaş halkın savaşıdır."

***

Bir başka Söz, 9 Mart 1996 tarihli, 56. sayı. Yine Panorama sayfamızda yazıyor:

(...) Devletin mafyaya gırtlağına kadar borçlanması, alacaklıyı devlet haline getirmez mi?

Görelim... Kara paranın başlıca kaynaklarından biri beyaz zehir ticaretidir. Bu ticareti kim yapıyor?

Devlet güvenlik organları ve onların medyadaki sözcüleri, beyaz zehir ticaretini PKK'nin yaptığını iddia ediyorlar. (...) Eğer eroinden elde edilen kara para PKK'nin elinde ise, devlet PKK'den borç alıyor demektir. O halde bu maskaraca iddiayı bir yana bırakalım. Ama devletin kara paraya ve kara para sahiplerine muhtaç olduğunu önemle vurgulayalım.

(...)

Türkiye 20 Aralık 1988'de "Uyuşturucu Trafiğine Karşı BM Sözleşmesi"ni imzaladı. İsteyerek mi? Gönül hoşluğu ile mi, "gavur"un zoruyla mı?

Aradan geçen yıllar, sorumuzu kendiliğinden yanıtlıyor. Türkiye imzaladığı bu sözleşmeyi tam 7 yıldır TBMM'de oylayarak yürürlüğe sokmamış bulunuyor. Tam 7 yıldır.

(...)

1.4 katrilyon tutarındaki iç borcun yüzde 30'unu eroin kaçakçılarının karaparalarından elde eden bir iktidar, kara parayı yasaklayabilir mi? Bir ülkede devlete egemen oligarşinin başlıca bileşenlerinden biri mafya ise, şu son birkaç ayda öldürülen üç tefeci DYP'de mukim ise, tüm bu işleri bilen polis şefleri "muhtıra" ile kurulan hükümette Adalet Bakanlığı'nda ve Devlet Bakanlığı'nda yer alıyorsa, o ülkede kara paraya yasak getirilebilir mi? İstanbul Mali Şube Müdürü'nün açıkladığı gibi, eğer bir ülkede "yıllık kara para miktarı, yıllık devlet bütçesine eşit" ise, o ülkede kara paraya karşı operasyon mümkün olabilir mi?

***

23 Mart 96 tarihli Söz'ün yine Panorama sayfalarında, 'İngiliz Baybaşin ve resmi zevatın paniği' başlıklı yazıda ise şöyle deniyor:

"(...) DYP Genel Başkan Yardımcısı, bu eroin işlerini –maalesef– bir kısım OHAL zevatının yaptığını açıklayıverdi.

Bize 'bu işleri PKK yapıyor' diyorlar. Elin 'gavuru'na dönüp, OHAL hali diye el oğuşturup bel büküyorlar.

Bu gibi işlerde OHAL de olur, bu hal de olur!

Ama siz bize 500 trilyon iç borcu kimden aldığınızı, bunlara ne kadar kaynak aktardığınızı ve eroinin Türk ekonomisindeki payıyla milli gelir içindeki oranını açıklayın... Ve şu sorunun yanıtını verin:

Türk ekonomisinin içinden eroin çıkarsa geriye ne kalır?

Biz ipucu verelim:

Zıvana kalır baylar, zıvana..."

Dünyada isimsiz hesaplarda yatan ve çoğu uyuşturucudan gelen paraların hacmi dünya

IMF Üçüncü Dünya'yı 'altın vu

Krizin etkisi ile gittikçe riski artan yatırım alanları ve daralan kaynak ortamında döviz sıkıntısına düşen ülkelerde politikacılar, iktidarda kalmak için, döviz gelsin de, nereden gelirse gelsin anlayışını benimsemek zorunda kaldılar. Böylece hem yasadışı parasal ilişkilere göz yumdular, hem de sanayi ve ticaretin kriz ortamında, kendini korumak için, yasadışı, paralel ekonomi oluştu.

Ergin YILDIZOĞLU
Fehmi KÖFTEOĞLU

Eski bir eroinman olan William Burroughs, Naked Lunch (1959) romanının önsözünde uyuşturucunun büyük bir sanayi dalı olduğunu söyledikten sonra, uyuşturucuyla savaşan komisyonlardan birinde çalışan bir görevliyle yaptığı konuşmayı aktarır:

– Bu salgın daha ne kadar sürecek?

– Biz sürdürebildiğimiz kadar!

Salgın 1980'lerde daha da yaygınlaştı

Küresel afyon üretimi 1984 – 1994 arasında yüzde 400 arttı. Afganistan, eski SSCB cumhuriyetlerinde yeni alanlar afyon üretimine açıldı. ABD ve Avrupa piyasasında sadece eroin ticaretinin hacmi 1994'te yıllık 35 milyar dolara ulaştı (1).

Uyuşturucu ticareti ile silah ticareti arasında, özellikle silah alımlarının finansmanı bağlamında çok sıkı bir bağlantı var (2). Devletlerin gizli örgütleri de kendi yasadışı operasyonları için uyuşturucu ticaretine göz yumuyorlar. Örneğin ABD dünyada uyuşturucuyla mücadele konusunda diğer ülkelere baskı yaparken, CIA'nın dünyanın birçok ülkedeki istasyon şeflerinin, hem soğuk savaş sırasında, hem de şimdi işbirliği içinde oldukları kişilerin uyuşturucu ticareti yapmasına göz yumduğu bildiriliyor (3).

Uluslararası uyuşturucu ticaretinde Türkiye'nin yerine ilişkin tartışmalar yoğunlaşınca birdenbire yakalanan eroin miktarında çok ciddi artışlar olması dikkat çekti.

Uyuşturucu üretimini ve ticaretini düzenleyen gizli örgütlerin gelirlerinin de son yıllarda hızla arttığı anlaşılıyor. Örneğin BM'in tahminlerine göre uluslararası suç örgütlerinin yıllık geliri bir trilyon doları aşıyor (4). Bu en yoksul ülkelerin GSMH'larının toplamına eşit. Bir başka araştırma, uluslararası suç örgütlerinin cirolarının, dünyanın en büyük 500 şirketi listesindeki şirketlerin çoğundan büyük olduğunu gösteriyor (5).

Yine geçtiğimiz 10 yıl içinde, küreselleşmeye ve sermayenin uluslararasılaşmasına paralel olarak, Yakuza (Japonya), Triad (Hongkong Çin), Mafia (İtalya, ABD), Cosa Nostra (İtalya), Kali (Kolombiya), Vary v Zakone (Rus) gibi suç örgütlerinin uluslararasılaştığı (6) ve aralarında işbirliği yaptığı, işbölümüne gittiği bildiriliyor (7). Çokuluslu şirketlerin faaliyetleri arttıkça, adeta bunları izler bir şekilde, aynı bölgelerde çokuluslu suç örgütlerinin etkinlikleri artıyor. Birçok gözlemci, yasal çokuluslu şirketlerin bile demokrasi ve ulusal devlet üzerinde olumsuz etki yaptığını hatırlatarak, çokuluslu suç örgütlerinin etkinliklerinin demokrasi ve insan haklarının, ulusal hükümranlık gibi alanlarda çok daha yıkıcı sonuçlar doğurduğunu söylüyor (8). Suç örgütlerinin aralarındaki ticari işlemlere (akreditif açmak, para transfer etmek vb...) Ve de yasadışı yollardan elde ettikleri parayı aklama işine bankaların ilgisiz kalmadığı, BCCI, Amerikan Express, First Boston, Beverly Hills gibi bankaların isimlerinin karıştığı zaman zaman ortaya çıkıyor (9). Bu yüzden, isimsiz hesaplarda yatan paraların hacmi, dünyanın GSMH'sinin yüzde 15'ine ulaşmış durumda (10).

'Salgın'ın kaynakları

Uluslararası suç örgütlerinin ve uyuşturucu ticaretinin bu şekilde yaygınlaşmasının arkasında, 1970'lerden beri yaşanan ekonomik kriz ve özelleştirmeyle hızlanan globalleşme ve soğuk savaş sonrasının yarattığı siyasi ortam var.

Tabii ekonomik krizin kronikleştirdiği yüksek işsizlik ve yoksulluğun, insanlarda gelecek umudunun azalmasının, uyuşturucuya olan talebi artırdığını da unutmamak gerekir. Ancak bu talebin uyuşturucu ticareti tarafından teşvik edilen, örgütlenen bir talep olduğunu da...

Kriz sırasında gerileyen karlara bağlı olarak üretimden uzaklaşarak dolaşıma sıkışan mali sermaye, 1980'lerde giderek daha fazla, uyuşturucu ve silah kaçakçılığında değerlendirilmeye başlandı (11). Tüm bunlar olurken "Soğuk Savaş" bitti ve hem eski SSCB'de, hem de soğuk Savaş sırasında iki tarafın desteği ile yaşayan ülkelerde ciddi istikrarsızlıklar ve etnik savaşlar patlak verdi. Birçok bölgede devlet kontrolü ortadan kalktı. Yoksul fakat silah gereksinimi olan savaş örgütleriyle yerel mafia örgütleri arasında, uyuşturucu ve silah ticareti bağlamında işbirliği arttı (12), (13).

Şimdi kısaca bu gelişmelerin arka planına bakalım. Önce, konuyu daha fazla yaymadan, 1950 sonrası dönemde yaşanan iki gelişmeyi hatırlayalım. Çokuluslu şirketlerin hızlı gelişmesi toplumsal artı değer kitlesi üzerinde (ekonomik mülkiyeti olmasa bile) ekonomik kontrolü olan büyük bir yöneticiler tabakası oluşturdu. Şirket bürokrasisinin belli yerlerinde, kendi resmi gelirlerinin çok üzerinde artı değeri kontrol eden yöneticiler ortaya çıktı. Bu şirketler gerek ulusal, gerekse de uluslararası düzeyde, diğer büyük şirketlerle kıyasıya rekabet halinde oldukları için, devlet kararlarını kontrol etmek, etkilemek özel bir önem kazandı. Bu şirketler hem kendi ülkelerinin devletleri, hem de faaliyet gösterdikleri ülkelerin devletleriyle sıkı çıkar ilişkileri içine girdiler.

Soğuk savaş sırasında taraflar, hem birbirlerinin davranışlarını önceden öğrenebilmek için, hem de kendi blokları içindeki hegemonya ilişkilerini kontrol edebilmek için çok karmaşık istihbarat örgütleri geliştirdiler. Bu istihbarat örgütleri gizli faaliyet gösterirken, yasadışı işlere ve bunlar için de yasadışı insan, malzeme ve mali kaynaklara başvurmak zorunda kalıyorlardı. Bu alanda yasalar tarafından kontrol edilemeyen, hatta hükümetlere dahi açılmayan ekonomik ve siyasi ilişkiler gelişti. Dahası, istihbarat örgütleri ile uluslararası suç örgütleri arasında sıkı bağlar oluşmaya başladı.

Şimdi küreselleşmenin hızlandığı ve Soğuk Savaş'ın bittiği 1980'ler sonrası döneme, diğer bir deyişle günümüze gelebiliriz. 1980'lerde sermayenin dolaşımının serbestleşmesi ile küreselleşme hızlandı ve daha çok hisse senetleri ve özel borçlarla birlikte tüm sermaye biçimlerini kapsamına aldı. Bu gelişmeler aynı zamanda çok karmaşık, kontrolü zor yatırım araçlarının oluşması (türevler) ve bunları son derecede hızla hareket ettirebilen haberleşme ağlarının gelişmesi ile birlikte yaşandı. Uluslararası bankaların ve mali şirketlerin birleşmesi hızlandı ve bunlara teknolojik devrimin ürünü olan medya tekellerinin de katılması ile tarihte eşi görülmemiş büyüklükle global şirketler oluştu. Örneğin, dünyanın en büyük 100 ekonomik biriminden 50 tanesini bu şirketler, geri kalan 50 tanesini de büyük devletler oluşturuyordu. Bu büyük şirketlerin satışları dünya ekonomisindeki GSMH'nın yüzde 20'sini aşıyordu. 50 milyar, 80 milyar dolar gibi büyük fonları yöneten yatırım şirketleri oluşmuştu. 1990 ortasında doğrudan yabancı yatırımlar 315 milyar dolara ulaştı. Döviz piyasasının günlük hacmi
doları geçti. Türev pi
hazmi 1990-1996
trilyondan 25 trilyon

Bu ekonomik geli
rinde yeni bir sınıf
süreci başladı. Ulusl
li sermaye ve ulusla
oligarşi. Bu sınıfın
tün piyasalara giri
devletlerin bürokrasi
şılaşıyor, devletlerin
politikalarını etkili
arada "devlet büyük
büyük olanaklar sun
dı. Spekülasyon ala
şan sermaye ise (şirk
bağlarının (yukarıda
ğim istihbarat örgütle
gütler vb.) aracılığı
caretine, uyuşturucu
hatta nüfus ticareti
giriyor ve büyük para
rıyor, buralarda birbi
kırana rekabet ediyor
lişmiş ülkelerde veri
ler ve teşvik edilen yo
büyük şirketlerin ze

1980'lerde Batı ülkelerinde sermaye hareketleri serbestleştirildi, borç krizine azgelişmiş ülkelerde iç pazar, IMF ve Dün Bankası'nın dayattığı serbestleştirme ve özelleştirmeler yoluyla, Batı ülkelerinin tarım ve gıda sanayilerinin dampingine

düşen ya ahayi, ıçıldı. 1.5 trilyon asalarının rasında 4 yükseldi. neler üze- killenmesi rarası ma- arası mali yeleri bü- or, bütün eri ile kar- hükümet orlar; bu lerine" de biliyorlar- ında sıkı- etler), eski değindi- ri, gizli ör- le silah ti- ticaretine, alanlarına lar dolaştı- ri ile kıran rdu. Azge- len rüşvet- olsuzluklar enginleşme

ın GSMH'nın yüzde 15'ini oluşturuyor

ruş'a zorluyor

araçları olurken, bu ülkelerde ekonomik ve toplumsal yapıyı bozarak gelişmeyi geciktiriyor, baskıcı rejimleri iktidarda tutuyordu. Bu suç örgütleri ve dolayısıyla uyuşturucu ticaretinin gelişmesi açısından çok verimli bir ortam oluşturuyordu.

Bu verimli ortamın oluşmasında IMF'nin de önemli bir rol oynadığını unutmamak gerekir. 1980'lerde Batı ülkelerinde sermaye hareketleri serbestleştirildi, borç krizine düşen azgelişmiş ülkelerde iç pazar, IMF ve Dünya Bankası'nın dayattığı serbestleştirme ve özelleştirmeler yoluyla, Batı ülkelerinin sanayi, tarım ve gıda sanayilerinin dampingine açıldı. Böylece IMF ve Dünya Bankası'nın yönetiminde sermayenin otonomi kazanması, serbestleştirme ve kontrollerin kalkması, özellikle de yeni yatırım araçlarının ve teknolojinin de yardımıyla, yasadışı örgütlerin paralarının aklanabilmesine çok uygun bir ortam oluştu.

Krizin etkisi ile gittikçe riskli artan yatırım alanları ve daralan kaynak ortamında döviz sıkıntısına düşen ülkelerde politikacılar, iktidarda kalmak için, döviz gelsin de, nereden gelirse gelsin anlayışını benimsemek zorunda kaldılar. Böylece hem yasadışı parasal ilişkilere göz yumdular, hem de sanayi ve ticaretin kriz ortamında, kendini korumak için, yasadışı, paralel ekonomi oluştu. Bugün bu ekonominin, birçok azgelişmiş ülkenin yanı sıra, Türkiye'de de GSMH'nin yarısını oluşturduğu söyleniyor.

Günümüzde, liberal basının birçok aklı evvel yazar ve yorumcusunun, bizi inandırmaya çalıştığının aksine, özelleştirme, hemen her yerde devletin, daha doğrusu belli siyasi partilerin hükümetlerinin, belli sermaye gruplarına, büyük bireysel kazançlar elde ederek, yaptıkları bir mal transferine, "kamu malının" talan edilmesi için, her türlü yöntemin kullanıldığı, kıyasıya bir rekabete dönüştü. Özellikle, devlet ile suç örgütlerinin sıkı ilişki içinde olduğu ülkelerde, özelleştirme kara paranın aklanması için önemli bir olanak yarattı. Rusya'da olduğu gibi mafyanın birçok yerde hızla gelişerek bağımsız bir ekonomik güç olduğu görüldü, 400 büyük bankanın kontrolü mafyanın eline geçti. Bu zenginlik ve suç ağı İsrail'den ABD'ye kadar Avrupa'dan Latin Amerika'ya kadar çok ülkeye yayıldı.

Soğuk Savaşı'n bitmesi de suç örgütlerinin büyümesinde önemli bir rol oynadı. Birincisi, istihbarat örgütlerinin personelinin ve teknolojinin bir kısmı atıl kapasite haline geldi. Bu çok özel bilgilere ve yeteneklere sahip kurumlar ve kadrolar kendilerine yeni faaliyet alanları aramaya başladılar. Bulmakta da çok gecikmediler. İkinci bir seri düşük yoğunluklu, bölgesel savaş patladı, ulusalcı hareketler gelişmeye, merkez ülkelerde de aşırı sağcı çeteler oluşmaya başladı. Devletin dağıldığı, yasaların işlemediği alanlar oluştu. Bu alanlar, hem yasadışı (silah ve uyuşturucu) ticaretini, rüşvet ve yolsuzlukların konusu, hem de yeni üstlerini ve kaynaklarını oluşturdular.

Sonuç olarak Uyuşturucu ticaretinin ve bunun devlet kurumlarıyla sıkı ilişki içine girmesine, hızla yaygınlaşan toplumların sosyal yapısını parçalayan, birçok yerde devlet yapılarını zayıflatan ve hatta dağıtan bu arada da, çokuluslu suç örgütlerinin oluşmasına getiren küreselleşmenin ortam hazırladığını söyleyebiliriz. Küreselleşme ve yeni haberleşme teknolojisi piyasaları birbirine bağlamaya başlayınca, bu piyasalardaki suç örgütleri de, örneğin Mafya (Avrupa-ABD), Yakuza (Japonya), Triad (Honkong, Çin), Cali (Kolombiya, Latin Amerika) ve Rus mafyası birbirleriyle işbirliğine ortaklıklara girmeeye başladılar. Örneğin, Rus mafyası kara para aklıyor ve diğer mafya örgütlerine silah sağlıyor. Uzakdoğu ve Latin Amerika mafyası uyuşturucu üretimini düzenliyor ve stokları hazırlıyor. Çeçen ve Afgan mafyası doğuda, Amerikan mafyası ise batıda uyuşturucuyu ABD ve Avrupa pazarlarına ulaştırıyor. Bu trafiğin ortasındaki Türk mafyası da hem aracılık yapıyor, hem de kara para aklanmasında önemli bir işlev üstleniyor.

Notlar

1 "Küresel Tehlike" ABD parlamentosu, ceza hukuku alt komisyonuna verilen bir rapordan (29 Eylül, 1994).

2 Turbille, J. Graham (1994) "Operations other than war: Organized Crime Dimension". Military Review Cilt 74, Washington.

3 Los Angeles Times (21 / 10 / 96).

4 Uyuşturucuyla Mücadele Konferansı. Kahire 1995.

5 Chossudowski, M (1996) "Comment Les Mafias Gangrenent l'economie mondiale." Le Monde Diplomatique Aralık 1996.

6 "Global Mafia". Hews Week 13 /12 /93.

7 Claire Stealing (1994) Thieve's World. New York.

8 Shelly, Louise (1995) "Transnational organised crime: An imminent threat to nation state?" Journal of International Affaires Cilt 48.

9 Marietta Morgan (1996) "The Historical Continuum of financial illusions". American Economist 01 / 06 / 96.

10 Le Monde Dipl., age.

11 George Corm (1993) Le Nouveau desordre economique mondial– Paris.

12 Military Review age.

13 Annelise Anderson (1995) "The Red Mafia". Lazard ve Edwards, Economis Transition in Estern Europe and Russia California içinde.

14 "Global Gansters" The Observer 15 / 1 / 96.

15 The Observer (1996), Stealing (1994), Anderson, (1995), Graham (1994).

1993 sonrası resmi görevlilerin de adının karıştığı uyuşturucu ticaretinde Güneydoğu'dan batıya eroinin panzerlerle taşındığı görüldü.

Narko-ekonomi ve Türkiye

Veysi SARISÖZEN

Uyuşturucu madde üreten ve "ihraç eden" ülkeler esas olarak Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleridir. "İthal ederek" tüketen ülkeler ise zengin emperyalist ülkeler... Aslında bu ticaretle yoksul ülkeler zenginlerden bir anlamda intikam almakta ve onların dolar kasalarına ellerini uzatmaktadırlar.

BM'nin verdiği rakamlara göre uluslararası uyuşturucu ticaretinin hacmi 300 milyar doların üzerindedir. Ve bu para esas olarak zengin "Kuzey ülkeleri"nden yoksul "Güney ülkeleri"ne aktarılmaktadır. Sosyalizmin başına gelenlerden sonra Kuzey-Güney çelişkisinden "devrim" çıkamayınca çürüme, barbarlaşma, mafyalaşma çıkmış, daha doğrusu bunlar son yıllarda bir hayli gelişmiştir.

Sosyalizmin çökmesinin ardından rahatlayan emperyalist sistem uyuşturucu bağımlılığının genç kuşağı pençesine alarak bütün bir toplumu tehdit etmesi ve uyuşturucudan kazanılan paraların bazı ülkelerin nükleer silahlanmaya yönelmesi karşısında bu alanda yeni bir mücadeleye girişti. Bu mücadelenin kendi emperyalist hegemonya çıkarlarıyla uyumlu bir tarzda sürdürüldüğünü gözden kaçırmamak gerekir. Uyuşturucu üreten ve "ihraç eden" tüm ülkeler değil, emperyalist merkezlerin çıkarları hangi devletin iç ya da dış siyasetine müdahale etmeyi gerektiriyorsa o ülkeye karşı baskıyı yoğunlaştırıyor, "uyuşturucuya savaş" adı altında o ülkeye yükleniyorlar.

Sıra Türkiye'ye geldi...

Ve sıra artık Türkiye'ye gelmiş bulunuyor...

Aslında Türkiye son yıllarda gerek uyuşturucu, gerekse kara para aklanması konusunda Batılı devletlerin baskısı altındaydı ve onlardan belirli bir süre istemişti. Bu arada uyuşturucuya karşı yürüteceği savaşı PKK'ye karşı yürüttüğü savaşla birleştirme siyasetine Batı'dan onay istedi. Batı, Türkiye'nin istediği süreyi de, uyuşturucu-PKK ilişkisine dair istediği onayı da verdi ve beklemeye başladı.

Ancak Türkiye, Batı ile yaptığı bu anlaşmaya/ uzlaşmaya uygun davranmadı. Karaparayı aklama yasasını aylarca oyalamasının ve sonunda güdük bir şekilde çıkarmasının yanı sıra uyuşturucu bağlantılı olduğunu ileri sürdüğü "Kürt işadamları" ortadan kaldırıldı, ama bu "karlı ticaret" başkalarının eline geçti. İddialar o ki, "devlet adına işgören" birilerinin eline geçti. Bu arada örneğin 1996 yılında yakalanan eroin miktarında akıl almaz ölçüde artışlar oldu. Ama Susurluk kazası ve sonrasındaki gelişmeler çeşitli uzmanların 25 milyar doların üzerinde olduğunu ileri sürdüğü bu narko-dolar girdisini güvence altına almaya dönük operasyonları bir anda sıfırladı. Hemen bütün siyasilerin Susurluk'u örtme gayretleri Batı'nın sabrını taşırdı ve Türkiye'ye tanınan süre sona erdilerek "uzlaşma" bozuldu.

Büyük devletlerin karşısında ne yapmalı?

Büyük devletlerin Türkiye'deki uyuşturucu sorununa el atması karşısında ne yapmalı, nasıl bir tutum almalı?

Eğer uyuşturucu sorunu, salt kriminal bir sorun olsaydı, eroin ticareti suçuna kim, hangi devlet savaş açarsa açsın, bu, sosyalistler açısından hiçbir önem taşımazdı. Milliyetleri ne olursa olsun, eroin kaçakçılarını yabancı bir ülkenin yakalamasına sosyalistlerin itiraz etmesi elbette akla bile gelmezdi.

Ya da bu sorun, salt insani boyut taşıyan bir sorun olsaydı ve ona müdahale edenler insani nedenlerle müdahale ediyor olsalardı, Türkiye'deki uyuşturucu sorununa yabancı devletlerin el atmalarına sosyalistlerin diyecek bir sözü olmazdı.

Ama uyuşturucu ticareti ne salt kriminal çerçeveye, ne de genel insani bir sorun çerçevesine sığar. Bu ticaret, emperyalist merkezlerin egemen olduğu dünya kapitalist sisteminin yarattığı adaletsiz gelir bölüşümünün, dünyanın bir avuç zengin ülke ile geri kalan ülkeler olarak bölünmesinin dolaysız sonucudur. Bu savaşın kızışmasının ardında zenginlerin dışındaki devletlerin -bölgesel de olsa- hegemonya mücadelesine artan ölçüde katılması, bu ülkelerdeki kapitalizmin hem zayıflığı, hem de dizginsiz kar, pazar, nüfuz hırsı yatmaktadır.

Zengin ülkelerin ölüm tüccarları dünyanın öteki kısmına nasıl silah satıyorsa, öteki kısımdaki ölüm tüccarları da zengin ülkelere eroin satıyor. Bu alış-verişten her iki taraf kazanıyor, ama halklar kaybediyor.

Uyuşturucu "satan" devletlerle, "alan" devletler arasındaki kavgada sosyalistler taraf değildir. Sosyalistlerin ne "alan" devletlerle, ne de "satan" devletlerle herhangi bir dayanışması söz konusu olamaz, bunlardan birinin haksız, diğerinin haklı olduğu yolundaki bir tutum gerçeklikle ve sınıfsal konumlarımızla bağdaşmaz.

Narko-ekonominin sistem içindeki yeri

Dünya kapitalist hiyerarşisi narko-ekonomiyi sistemin organik bir parçası haline getirmiştir. Dolayısıyla uyuşturucu ticaretine karşı mücadele dünya kapitalist sistemine ve her sosyalistin kendi ülkesindeki kapitalizme karşı mücadelesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu ticaretin sınırlanması ise dünya ölçüsünde çok önemli değişikliklerin gerçekleşmesine yakından bağlıdır. Bunlar bir dizi ülkeyi zengin ülkelerin parasına bağımlı kılan en yakıcı nedenlerin tasfiyesiyle ilgilidir.

Birincisi, söz konusu ülkelerin yüzlerce milyarlık dış borçları silinmedikçe; ikincisi, bu ülkelerin zenginliklerini kemiren silahlanma harcamaları kışkırtıcı emperyalist siyaset geriletilmedikçe; üçüncüsü, bu ülkelerin ihraç ettikleri hammadde fiyatlarının zengin ülke ürünleri karşısında sürekli değer kaybına yol açan emperyalist fiyat mekanizması dizginlenmedikçe bu ülkelerin narko-dolara olan ihtiyaçları hiçbir şekilde azalmayacak, daha da artacaktır.

Türkiye'de uyuşturucu ticaretinin belini kırmak ise birinci olarak narko-dolarla finanse edilen kirli savaşa son vermeksizin; ikincisi, yayılmacı kapitalist siyasetin gereği sürekli artan silahlanma harcamalarını azaltılmaksızın; ve üçüncüsü, Türk kapitalizminin döviz ihtiyacı, toplumsal muhalefet üstünde terör uygulayan kontrgerilla tipi çetelerin finansmanını, kısaca ekonomik ve siyasal egemenliğini diğer unsurların yanı sıra narko-dolara bağlayan oligarşik devlet iktidarına darbe indirilmeksizin mümkün değildir.

Eğer şu uyuşturucu işleri uluslararası sistem açısından bu denli devasa önem taşımasaydı, uzaydan yerdeki sineğin cinsini öğrenen devletlerin sınırlarından gemiler, uçaklar, TIR'lar dolusu eroin, diyelim ki dünya polisinin bir günlük, bir aylık, hatta bir yıllık gaflet uykusuna daldığı bir sırada değil, onlar ve onlarca yıl boyunca bir gün bile aksamadan, uyuşturucu bağımlısı milyonlarca insan bir gün bile yokluğunda uyuşturucu krizine yuvarlanmadan böylesine geçebilir miydi.

DİE'nin anketine göre nüfusun yüzde 2.6'sı toplam gelirin beşte birini kullanıyor

Kim bu Türkiye'nin kaymağını yiyenler?

Ekonomi Servisi - DİE verilerine göre, Türkiye'nin kaymağını İstanbul'da yaşayan yaklaşık 1.5 milyon kişi yiyor. Bu kesimin milli gelirden aldığı pay, Ege, İç Anadolu, Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'nun bölgesel olarak Türkiye'nin milli gelirinden aldıkları payların çok üzerinde.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (DİE), geçen hafta açıklanan, Hanehalkı Gelir Dağılımı Anketi'nin bölgesel ve seçilmiş il düzeyindeki sonuçları son derece çarpıcı; Türkiye'nin giderek bozulan gelir dağılımı tablosunda pek çok şeyi uzun uzun anlatmaya gerek bırakmayan verilerle dolu.

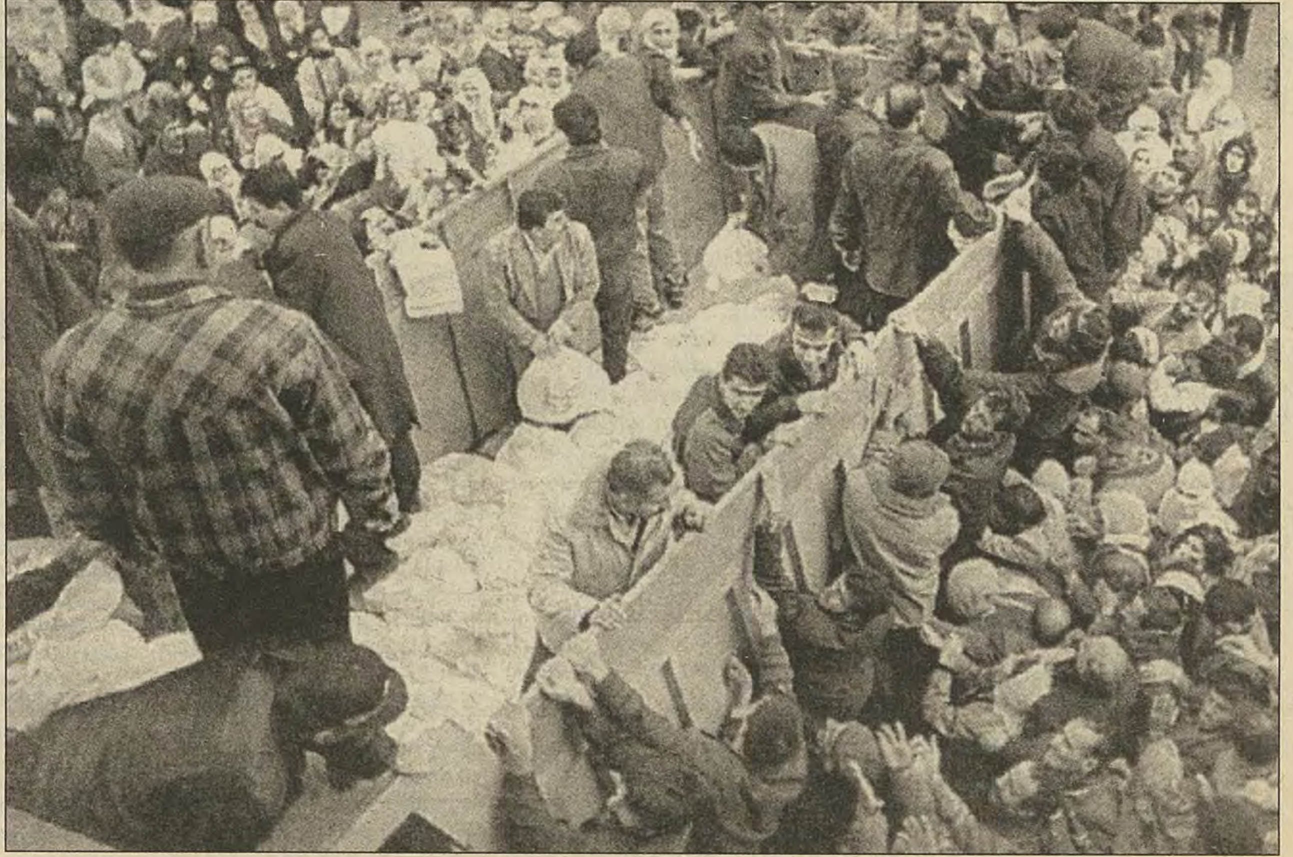
Bu verilerden önemli, ama gazete ve televizyon haberlerinde gözlerden kaçan bir tanesini, Marmara Bölgesi'nin ve özellikle İstanbul'un toplam ulusal gelirden aldığı pay oluşturuyor. Anket sonuçlarında, zenginliğin İstanbul ve Marmara Bölgesi'nde toplandığı net bir biçimde görülüyor. İstanbul il merkezinde yaşayan 1 milyon 667 bin kişi (yüzde 20'lik dilim) Türkiye'nin toplam gelirinin yüzde 17.6'sını kullanıyor. Bu "kaymak tabaka" nüfusunun ise sadece yüzde 2.6'sına denk düşüyor. 1996 yılı için tahmin edilen 181. 9 milyar dolarlık milli geliri dikkate alarak yapılan hesaplamaya göre, sözkonusu yüzde 2.6'lık kesimin kişi başına yıllık geliri 19.2 bin doları buluyor. Yani bu kesim zengin Avrupa ülkelerinin ve ABD'nin hayat seviyesinde bir yaşam sürüyor. 1996 yılında Türkiye genelindeki kişi başına milli gelirin ise 2 bin 900 dolar düzeyinde olduğu tahmin ediliyor.

Bölgelerin üzerinde

İstanbul'da bulunan bu mutlu azınlığın milli gelirden aldığı pay, Marmara dışındaki bölgelerin her birinin milli gelirden aldığı payın bile üzerine çıkıyor.

Örneğin nüfusu 4.6 milyon olarak tahmin edilen Güneydoğu toplam gelirden ancak yüzde 4.5, yaklaşık 4.5 milyon kişinin yaşadığı Doğu Anadolu yüzde 5.7, 8 milyon kişinin bulunduğu Karadeniz yüzde 10.9, 7.8 milyon kişinin yaşadığı Akdeniz yüzde 11, 10 milyon kişinin bulunduğu Ege Bölgesi ise yüzde 13.9 pay alıyor.

Bu arada, istanbul'da yaşayan en yoksul 1 milyon 667 bin kişi ise, 1200 dolar düzeyinde kişi başına gelir elde ediyor.

Diyarbakır 14 Ocak 1997 - Gelir eşitsizliği sadece iktisadi bir olgu değil. Gelirlerin dağılımındaki eşitsizlik insanların yaşamlarını belirliyor. Diyarbakır'daki 'açlığın fotoğrafı' bunu çarpıcı biçimde anlatıyor.

Kaymak tabaka

Öte yandan, 1.6 milyon kişilik "kaymak tabaka" belirlemesi, DİE'nin anket sonuçlarını ilan ederken kullandığı hanehalkı toplamını yüzde 20'lik 5 dilime bölmesi nedeniyle ortaya çıkıyor. Oysa, "kaymak tabaka" ya da "mutlu azınlık"ın aslında bundan çok daha az olduğu biliniyor. Toplumsal zenginlik (dolayısıyla iktidar) pramidinin en tepesinde oturanlar bu kadar kalabalık değil. Büyük holding şirketlerini kontrolleri altında tutan 40-50 aile ve sayıları 500'ü geçmeyen büyük rantiye milli servet ve gelirin büyük bir kısmını elinde tutuyor.

Ancak, suni bölünmelerle bu gerçek sulandırılmış da olsa, DİE'nin anketi, gelirin küçük bir azınlığın elinde toplandığını gösteren verileri ziyadesiyle içeriyor.

Türkiye genelinde, gelir pramidinin tepesinde özel ellerde birikmiş milli gelirin yarısından fazlasına (yüzde 54.9) sahip olan ve vatandaşların yüzde 20'sini oluşturanlar var. Pramidin tabanını oluşturan yüzde 80'in payına ise yıllık toplam kullanılabilir gelirin yarısından azı (yüzde 45.1) düşüyor.

Gelirin çoğu istanbul'da

Seçilmiş iller itibarıyle ise, Türkiye'deki yıllık kullanılabilir gelirden en büyük payı nüfusun yüzde 13.3'ünün yaşadığı İstanbul yüzde 27.5'lik oranla aldı. İkinci büyük payı ise Ankara alıyor. Nüfusun yüzde 4.8'inin bulunduğu Ankara'nın yıllık kullanılabilir gelirden aldığı pay yüzde 5.8 olarak hesaplandı. Nüfusun yüzde 3.7'sinin barındığı İzmir gelirin yüzde 3.8'ini, nüfusun yüzde 1.7'sinin bulunduğu Adana ise yüzde 2.3'ünü kullandı.

Rant gelirinde de İstanbul şampiyon

Gelir açısından İstanbul'un bir başka özelliğini ise, rant gelirlerinin bu bölgede yoğunlaşması oluşturuyor. Türkiye nüfusunun yüzde 13.3'ünün yaşadığı İstanbul'daki kullanılabilir gelirin yüzde 21.1'ini faiz ve benzeri menkul kıymet gelirleri

Marmara'da adaletsiz dağılım

Türkiye'nin en zengini de, en yoksulu da Marmara Bölgesi'nde. Türkiye'nin milli gelirinin nüfusunun çok üz erinde bir pay alan Marmara, kendi içinde gelir dağılımı açısından Türkiye'nin en adaletsiz bölgesi.

Nüfusun yüzde 26.6'sının yaşadığı Marmara Bölgesi, tüm Türkiye'nin kullanılabilir yıllık gelirin yüzde 38.6'sını alıyor. Ancak bu gelirin yüzde 61.1'ini bu bölgede yaşayanların yüzde 20'si kullanıyor. Geri kalan yüzde 80 ise gelirin yüzde 38.9'unu aralarında paylaşıyor. En zengin yüzde 20 Marmara'daki toplam gelirin neredeyse 3'te 2'sini cebine koyarken, en yoksul yüzde 20'ye toplam gelirin sadece 23'te 1'i düşüyor.

Bölgeler içinde ise en yoksulu Güneydoğu. Resmi istatistiklere göre. Türkiye'deki toplam hanelerin yüzde 7.4'ünün bulunduğu bu bölge, gelirin ancak yüzde 4.5'ini kullanıyor.

Zenginlik Marmara'ya...

Bölgeler İtibariyle Hane Halkı Gelir Dağılımı
(DİE Hane halkı Gelir Dağılımı Anketi; 1994)

Hanehalkı Sayısı	Hanehalkı Payı %	Nüfus (Milyon)	Yıllık Gelir (%)
Marmara	26.60	15.80	38.60
Ege	15.70	9.85	13.90
Akdeniz	12.50	7.83	11.00
İç Anadolu	17.90	11.20	15.40
Karadeniz	12.80	8.00	10.90
Doğu Anado	7.10	4.45	5.70
Güneydoğu	7.40	4.64	4.50

Üç büyük ilin merkezi Türkiye'nin yarısına yakın

Türkiye genelindeki gelir dağılımı eşitsizliği, İstanbul, Ankara, ve İzmir il merkezlerinde yaşayanların milli gelirden aldığı payla çok daha çarpıcı bir şekilde ortaya çıkıyor.

DİE'nin verilerine göre, 1996 yılı ortalaması 62 milyon 697 bin olarak kabul edilen Türkiye nüfusunun toplam 13 milyon 667 bin Ankara, İstanbul ve İzmir il merkezlerinde yaşıyor. Bu üç il merkezlerinde yaşayanlar, Türkiye'nin toplam kullanılabilir gelirinden yüzde 37.1 oranında pay alıyorlar. Türkiye'nin geri kalan illeri ve üç büyük ilin merkezi dışında yaşayan toplam 49 milyon kişi ise kullanılabilir gelirin geri kalan yüzde 62.9'unu paylaşıyor.

Bir başka ifadeyle, Ankara, İstanbul ve İzmir il merkezinde yaşayan nüfusun yüzde 21.8'lik bölümü için kişi başına düşen ortalama gelir 4 bin 937 dolar olarak hesaplanıyor. Geri kalan yüzde 78.2'lik kesim için kişi başına düşen gelir ise 2 bin 195 dolarda kalıyor.

Sözkonusu üç ilin Türkiye'nin toplam gelirinden aldığı paydaki adaletsizlik, kendi içindeki dağılımda da kendisini gösteriyor.

Bu üç ildeki toplam kullanılabilir gelirin yüzde 52.6 gibi yarısından çoğunu bu üç il merkezindeki toplam nüfusun yüzde 20'sini oluşturan 2 milyon 733 bin kişi paylaşıyor. Birinci yüzde 20'lik nüfusun toplam gelirden aldığı pay yüzde 5.7'de kalırken, ikinci yüzde 20'lik grup yüzde 9.2, üçüncü yüzde 20'lik grup yüzde 13.3, dördüncü yüzde 20'lik grup ise yüzde 19.3 oranında pay alıyor. **(ANKA)**

Gelir pramidinin tepesinde milli gelirin yarısından fazlasına (yüzde 54.9) sahip olan ve vatandaşların yüzde 20'sini oluşturanlar var. Pramidin tabanını oluşturan yüzde 80'in payına ise yıllık toplam kullanılabilir gelirin yarısından azı (yüzde 45.1) düşüyor

oluşturuyor. Bu oran Türkiye'deki toplam menkul kıymet gelirlerinin yüzde 75'ine denk düşüyor. Türkiye'deki gayrimenkul gelirlerinin yüzde 38'ini İstanbul alıyor.

"Sanayi kenti" İstanbul, "rant kenti"ne dönüşmüş durumda. İstanbul'da imalat sanayiinden elde edilen gelir ise, Türkiye'deki imalat sanayiinden elde edilen toplam gelirin yüzde 40'ını buluyor.

Bu rant gelirlerine oranla düşük bir düzey. Türkiye'nin tümünde ticaretten elde edilen gelirin de yüzde 22'si İstanbul tarafından kontrol ediliyor. Türkiye'deki maaş ve ücret gelirlerinin de yüzde 26'sı İstanbul'da kazanılıyor.

İstatistikler ve yaşam

Gelir eşitsizliği sadece iktisadi bir olgu değil. Bazen hapsedilmek istendiği gibi sadece istatistiki bir olgu hiç değil.

Gelirlerin dağılımdaki eşitsizlik insanların yaşamlarını belirliyor. Hayat karşısında olduğu gibi, ölüm karşısında da bir eşitsizliği getiriyor.

DİE'nin hanehalkı anketi sonuçlarına benzer istatistikler, yoksul kesimlerin çocuklarının ölüm oranının, varlıklı kesimlere göre birkaç kat fazla olduğunu da ortaya koyuyor.

Gelir eşitsizliğinin eğitimde, sağlıkta ve hayata ilişkin pek çok başka konuda insanlar arasında yarattığı uçurumları ise, istatistiklere konu olan büyük çoğunluk, anketlere hiç ihtiyaç göstermeden, bizzat yaşadıklarından biliyor.

Gelirin dörtte birden fazlası İstanbul'a

Hanehalkı Gelirinin Seçilmiş İllerde Gruplara Göre Dağılımı
(DİE Hanehalkı Gelir Dağılımı Anketi; 1994)

İller	Hanehalkı sayısı	Yıllık Gelir payı	Birinci yüzde 20	İkinci yüzde 20	Üçüncü yüzde 20	Dördüncü yüzde 20	Beşinci yüzde 20
Ankara	4.60	5.80	6.30	10.60	15.30	21.80	46.00
Bursa	1.80	1.70	6.50	10.50	14.00	19.60	49.40
Diyarbakır	0.50	0.40	6.90	10.10	13.20	19.20	50.60
Denizli	0.50	0.50	6.10	10.00	14.30	20.40	49.20
Kocaeli	0.50	0.50	5.70	10.20	15.00	21.50	47.60
Gaziantep	1.00	0.60	8.00	11.60	15.80	22.60	42.00
İstanbul	13.30	27.50	4.20	6.70	9.90	15.10	64.00
İzmir	3.70	3.80	6.50	10.30	14.60	21.00	47.60
Adana	1.70	2.30	4.10	6.50	9.60	15.30	64.50
Antalya	0.90	1.20	5.80	9.10	12.50	18.20	54.40
Eskişehir	0.90	0.70	6.30	10.50	15.20	23.10	44.90
Kayseri	0.70	0.80	5.00	7.90	11.20	18.00	57.90
Samsun	0.60	0.60	6.20	9.70	14.10	21.10	48.90
Malatya	0.50	0.40	7.20	11.50	16.00	22.70	42.60
Zonguldak	0.20	0.20	7.20	12.00	17.50	23.60	39.70

- İstanbul'da nüfusun yüzde 13.3'ü yaşıyor, gelirin 27.5'ini alıyor.
- Türkiye'deki toplam menkul kıymet gelirlerinin yüzde 75'i, gayrımenkul gelirlerinin yüzde 38'i İstanbul'da.
- İstanbul'da imalat sanayinin elde edilen gelir, toplam imalat sanayii gelirlerinin yüzde 40'ını oluşturuyor.
- Türkiye'nin tümünde ticaretten elde edilen gelirin yüzde 22'si İstanbul tarafından kontrol ediliyor.
- Türkiye'deki toplam maaş ve ücret gelirlerinin yüzde 26'sı İstanbul'da yaşayanlar tarafından kazanılıyor.

Son iki yılda kamu kuruluşlarının özel sektöre satışı işsizlikten başka bir şey getirmedi

Özelleştirme = İşsizlik

Coşkun ORSOY

Özelleştirme yıllardır her derde deva olarak sunuldu. Özelleştirme yapıldığında devlet küçülecek, ancak daha etkin çalışacaktı. Özelleştirme yapıldığında sermaye tabana yayılacaktı. Özelleştirme yapılmadığında sürekli zarar eden KİT'ler ekonomiye kazandırılacaktı. Kısaca "Halkın parası halkın parası yapılacaktı". Bu ideolojik bir tercih değildi. Memleket kurtulacaktı.

Bu propaganda öylesine sürekli ve yoğun yapıldı ki bir süre sonra bazı kişiler özelleştirmeyi tartışmayı bile ayıp saymaya başladılar. Bu konuda tereddütleri olanlar tereddütlerini dillendirmekten çekinir oldular.

Ancak ortaya çıkan sonuçlar hiçbir çekinceye yer bırakmayacak kadar net. Sonuçta halkın parası başka birilerinin parası yapılıyor. Halkın özelleştirilen kuruluşlarda çalışan bir bölümü ise işsiz kalıyor.

Özelleştirme hukuksuz yapılmaya çalışıldığı için çıkarılan yasalar son 'T' vizesine kadar sürekli Anayasa Mahkemesi'nden döndü. Bu nedenle de çok büyük bir başarı elde edildiği söylenemez. Henüz çok büyük KİT'ler satılamadı. Ancak gerçekleştirilen küçük satışlar bile geleceğe yönelik tahminde bulunmaya yetiyor. Ayrıca, bu tahminde bulunmak için ille de Türkiye'de özelleştirme yapılmasına da gerek yoktu. İngiltere örneğine bakmak yeterli. İngiltere'de özelleştirmenin en yoğun olduğu yıllarda işsizlik rekor düzeye ulaşmıştı. Tıpkı birçok ülkede olduğu gibi.

Türkiye ise geçen yıl yapılan 22.2 trilyon liralık özelleştirme sonucunda 4 bin 716 kişi, çeşitli nedenlerle işini kaybetti. İşini kaybederek İş ve İşçi Bulma Kurumu'na başvuran bu kişilerin 4 bin 181'i tazminat almaya hak kazanırken, 535 kişi ise tazminat alamadı. Yapılan özelleştirme sonucunda geçen yıl ocak ayında 300, şubat ayında 35, mart ayında 222 kişi işini kaybederken, bu rakam nisan ayında 2 bin 963'e çıktı. Mayıs ayında 1 bin 38 kişi işini kaybederken, temmuz ayında 54, ağustos ayında 60, eylül ayında 22, ekim ayında 6 kişi ve aralık ayında da 16 kişi işini kaybetti. 1996 yılının haziran ve kasım aylarında ise işten çıkarılma dolayısıyla İş ve İşçi Bulma Kurumu'na herhangi bir başvuruda bulunulmadı.

İş kaybı tazminatı uygulamasının başlatılması nedeniyle özelleştirme sonucu işsiz kalanların belirlenmeye başlandığı 1995 yılı mart ayından 1996 yılı sonuna kadar geçen 22 aylık dönemde ise 7 bin 526 kişi işsiz kaldı. Bu dönemde 6 bin 664 kişiye tazminat ödemesi yapılırken, 862 kişinin tazminat talepleri geri çevrildi.

1996 yılında özelleştirme uygulamalarının denetim ve danışmanlık için 233.4 milyar lira, reklam ve tanıtım giderleri için 103.4 milyar lira ve ihale ilanı giderleri için 6.4 milyar lira olmak üzere toplam 343.2 milyar lira harcayan Özelleştirme İdaresi, özelleştirme sonucu işsiz kalanlar için İş ve İşçi Bulma Kurumu'na yalnızca 711 milyar lira aktarma yaptı. İş ve İşçi Bulma Kurumu ise 1996 yılında yalnızca 516.7 milyar liralık iş kaybı tazminatı ödemesi yaptı.

İşgücü Uyum Projesi'ndeki 18.3 milyon dolar bekletiliyor

Özelleştirme sonunda çalışanların işine kısa sürede son verilirken, işini kaybedenlere iş kazandırmaya yönelik Hazine Müsteşarlığı, KOSGEB, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun ortaklaşa yürüttüğü işgücü uyum projesi

aynı hızla hayata geçirilemedi.

1995 yılından bu yana yürütülen çalışmalar sonucunda işgücü uyum projesi ancak 1996 yılının aralık ayında kısmen uygulamaya başlandı. Proje, ilk olarak Eskişehir SSK Hastaneleri ile Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü bünyesinde 115 kişinin "Kamu yararına çalışma programı" çerçevesinde çalışmaya başlamasıyla start alabildi. Diğer yandan, özelleştirme uygulamalarından en çok zarar görenler, SEK, Et ve Balık Kurumu ile ORÜS Orman Ürünleri Sanayii'nin işletme ve kombinalarında çalışırken, işinden olanlar henüz projeden faydalanamadı. Öte yandan, projeye bugüne kadar özelleştirilebilen Sümer Holding'in 7 işletmesinin yanında, henüz özelleştirilmeyen PETLAS ile özelleştirme ihalesi dahi açılmayan TÜPRAŞ ve Petrol Ofisi'nin dahil edilip, özelleştirmeden zarar gören kuruluşların alınmaması da dikkat çekti.

Proje'nin hayata geçirilmesindeki aksaklığın yanında, kullanım süresi bu yıl sonunda bitecek olan ve proje fonunda bulanan 18.3 milyon dolarlık kaynağa da halen el sürülmedi. Dünya Bankası tarafından proje için verilen 11 milyon dolar ve Hazine Müsteşarlığı'nın verdiği 7.3 milyon dolar ile birlikte proje fonunda toplam 18.3 milyon dolar bulunuyor.

Washington'dan Ankara'ya fırça...

Washington- ABD Dışişleri Bakanlığı Perşembe günü yayımladığı raporda Ankara'nın insan hakları karnesinin 1996'da daha da kötüleldiğini ileri sürdü. ABD Dışişleri Bakanlığı raporu,"Türkiye hükümeti 1995'te sağlanan iyileşmeleri korumayı başaramadığı gibi 1996'da durum daha da kötüye gitti," saptamasında bulunuyor.

Raporda, Kürtlerin büyük çoğunluğu oluşturduğu güneydoğu "Ankara'nın Kürtler'in temel kültür ve dil haklarını uzun yıllar tanımamış olması dolayısıyla özel ilgiye değer bir bölge," olarak niteliyor.

ABD Ankara'yı, PKK'ye karşı giriştiği harekat sırasında 560 bin sivili zorla göç ettirmekle de suçlanıyor. Ayrıca, "operasyonlar sırasında güvenlik güçlerince ciddi ihlallerde bulunulduğu konusunda kayda değer iddialar bulunduğu" öne sürülüyor.

ABD Dışişleri Bakanlığı raporunda köy korucularının köylüleri iki ateş arasında bıraktığına dikkat çekilirken, "yargısız infazların, gözaltında ölümlerin, baskınlarda maksadı aşan güç kullanımını, faili meçhul cinayetlerin rahatsız edici bir sıklıkla sürdüğü" suçlaması da yer alıyor. Polisi'teki işkence ve kötü muamelenin yanısıra, "çeşitli makamlarca insan hakları gözlemcileri, gazeteciler ve avukatların görüşleri yüzünden, koğuşturma, baskı, suçlama ve hapisle karşı karşıya bırakıldıkları" da kaydediliyor.

ABD Dışişleri Bakanlığı raporunda Ankara'nın ifade ve basın özgürlüklerini de Anayasa'ya karşın kısıtladığına dikkat çekiliyor.

Silaha 7 milyar dolar

Ankara-Yetkililerden alınan bilgiye göre, Türkiye önümüzdeki 10 yıl boyunca yüzlerce tank ve taarruz helikopteriyle dört erken uyarı uçağı alımı için 7 milyar doları gözden çıkarmış bulunuyor. Ankara, yabancı şirketlerle 145 taarruz helikopteri ortak yapımı için de 3.5 milyar dolarlık bir başka anlaşma peşinde.

Ayrıca yabancı ortaklarla 3.2 milyar dolar tutarındaki bir yatırımla 800 tank üretilmesi planlanıyor. Türkiye bunların yanı sıra 800 milyon doları da dört erken uyarı uçağı satın alma amacıyla gözden çıkardı. Yetkililer, 1997 içinde her üç program için de anlaşmaların bağlanmasının amaçlandığını söylüyor. Şimdiden ABD'nin McDonnell Douglas, Boeing, Sikorsky Aircraft ve Bell Helicopter Textron; Alman-Fransız konsorsiyumu Eurocopter, İtalyan Agusta ve Rus Mil ve Komov firmalarıyla öngörüşmelerde bulundukluğu gelen haberler arasında. ABD ve İsrail firmalarıyla da erken uyarı ucakları için görüşmeler sürüyor.

Yugoslavya, Bulgaristan ve Arnavutluk'ta IMF politikaları iflas etti

Balkanlar çöküşün eşiğinde...

Dış Haberler-Bulgaristan'da ekonomik ve siyasi krizden sorumlu tutulan "Sosyalist Parti"yi seçime zorlamak, Yugoslavya'daysa federal cumhuriyetin başkenti Belgrad'ta Devlet Başkanı Slobodan Miloseviç'i seçim sonuçlarını kabule zorlamak amacıyla başlatılan gösteriler geçen hafta "banker krizi" ile Arnavutluk'a sıçradı.

Sorumluluğu, iktidarda da muhalfette de olsalar, "Sosyalist Partiler"e yüklenen yaygın bunalımın gerisinde Bulgaristan, Yugoslavya ve Arnavutluk'ta uygulanan IMF ve Dünya Bankası kaynaklı ekonomik politikalar yatıyor. Kamusal ihtiyaçlar gözardı edilerek ekonomilerin sermayenin büyüme gereklerine göre şekillendirildiği, piyasaların da mafyaya teslim edildiği bu ülkelerde, yönetici sınıfın dar çıkarlarına göre aldığı keyfi kararlar da krizdenileştiriyor.

BULGARİSTAN

Aylık ortalama gelirin 20 dolar, yıllık enflasyonun yüzde 300 olduğu Bulgaristan'da halk, toplumsal yaşamın her alanına kök salan mafyadan da bunalıyor. Bütün olumsuzlukların kaynağı olarak görülen Sosyalist Parti'nin iktidardan indirilmesi için ocak başından bu yana süren gösteriler "parlamentonun basılması"ndan sonra genel greve kadar vardı.

BSP'nin yeni hükümeti kurma kararını açıklamasının ardından 29 Ocak çarşamba günü üç büyük sendika örgütü KNSB, Podkrepa ve Promiana'nın yaptıkları genel grev çağrısı ülke çapında yankı buldu. İşçilerin yanısıra öğrencilerin de yaygın bir biçimde katıldıkları genel greve devlet televizyonu ve radyosu çalışanları da destek verdiklerini açıkladılar. Devlet radyosu her saat başı Bulgarlar'ın "Halk sevgisi nerede kayboldu" adlı ünlü halk türküsünü yayınlamaya başladı.

Bulgaristan'da genel grevin de başlaması ile ekonomi iflas noktasına geldi. Bulgar levası yüksek enflasyon yüzünden önemli yabancı para birimleri karşısında rekor düzeyde değer kaybetmeye devam ediyor. Hafta başında 650 leva olan bir ABD doları 1000 leva sınırını aştı. Merkez Bankası siyasi krizin sürmesi halinde ülke ekonomisinin çökebileceği uyarısında bulundu.

Ekonomide liberalleşmenin her derde deva olarak gösterildiği, IMF politikalarını uygulayagelen Bulgaristan'da halk son yıllarda git gide yoksullaşırken, ülke hiperenflasyon tehlikesiyle karşı karşıya. Bulgaristan Devlet Başkanı Petar Stoyanov Çarşamba günü Brüksel'de NATO üyesi ülkelerin büyükelçilerine "bu yıl sonunda dış borç ödemelerini gerçekleştirmesi halinde mali yapının çökeceği" uyarısında bulundu ve "moratoryumun söz konusu olabileceğini" hatırlattı.

Bulgaristan'da derinleşen ekonomik krize karşı IMF'nin önerisi ise benzer durumdaki diğer ülkelere yapılan önerilere çok benziyor: "Ekonomide liberalizasyonu tamamlayın, bu arada yapısal reformları hayata geçirin." Ancak tecrübeler bu politikaların Bulgaristan halkının derdine deva olmayacağını açıkça gösteriyor.

Ekonomik krizin ülkede yarattığı hoşnutsuzluk, hızla siyasal krize dönüştü. Bulgaristan'ın çiçeği burnunda muhafazakar cumhurbaşkanı Petar Stoyanov'un hafta başında gerginliği yatıştırmak için yaptığı muhalefetin parlamento boykotuna son vermesi, iktidarın da yeni hükümet kurmaksızın mayısta erken seçimi kabul etmesi önerisini sosyalistler reddedince Stoyanov anayasa uyarınca parlamentoda çoğunluğu elinde bulunduran Sosyalist İçişleri Bakanı Nikolay Dobrev'i yeni hükümeti kurmakla görevlendirmişti.

Sosyalistler, Çiftçi Partisi ve Ekoglasnost ittifakı 240 üyeli parlamentoda 125 sandalyeye sahip.

Demokratik Güçler Birliği'nin (DGB) lideri İvan Kostov, BSP'nin hükümet kurmaktan vazgeçmemesinin Bulgaristan'ı büyük bir felaketin eşiğine getirdiğini söylüyor. Stoyanov'un önerisinin BSP için son şans olduğunu dile getiren Kostov, "Ancak BSP bu şansı geri çevirmiş ve ülkeyi belki de içinden çıkılamayacak bir uçuruma götürme kararı almıştır" dedi.

Bu arada gözlemciler, anlaşma ümitlerinin tamamiyle sona ermesinin Bulgaristan'da çok tehlikeli gelişmeler yaşanmasına neden olacağı görüşünde birleşiyorlar. Ülkede çatışmaların şiddetlenmesinden kaygı duyuluyor.

Birleşik Muhalefet Koordinasyon Merkezi'nden yapılan açıklamada, yeni BSP hükümeti için güvenoylaması sırasında da parlamento binasının yüzlerce kişi tarafından kuşatılacağı bildirildi.

Nikolay Dobrev'in yeni kabineyi anayasaya göre en geç bir hafta içinde açıklaması gerekiyor. Dobrev kabinesi için önümüzdeki hafta parlamentoda güvenoylamasına gidilmesi bekleniyor.

Sofya'da işler zıvanadan çıkınca...

YUGOSLAVYA

Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nde iktidardaki Sırbistan Devlet Başkanı Slobodan Miloseviç'in muhalefetin seçim zaferini tanımadığını ilan etmesiyle başlayan protesto gösterileri de üçüncü ayını doldurmak üzere.

Protestolar Belgrad'ta muhalefetin çoğunluğu kazandığı belediye seçimlerinin ikinci tur sonuçlarının mahkeme kararıyla iptal edilmesi üzerine. Daha sonra yapılan üçüncü turda iktidar partisi adaylarının kazandığı ilan edilince muhalefet ile iktidar arasında ipler koptu. Sayısız gösteriler düzenlendi, çatışmalar çıktı, tutuklamalar ve gözaltılar yaşandı. Ama muhalefet vazgeçmedi, seçimlerin yenilenmesini istedi.

Yugoslavya'daki gösteriler dünya kamuoyunda yankı buldu, Avrupa Birliği yardımlarını azalttı, Almanya ambargo tehdidinde bulundu; ABD,Bosna barışından sonra kaldırılan BM yaptırımlarının yeniden başlatılabileceği uyarısı yaptı.

Ülkede, 3 aya yaklaşan Miloseviç karşıtı gösteriler ekonomide ciddi yaralar açarken, Yugoslavya'nın dış dünya ile ilişkilerini de sarstı. Bazı kentlerde seçimleri muhalefetin kazandığına ilişkin seçim kurulu kararını kabul etmeye hazırlanan Miloseviç, Belgrad'ta böylesi bir zaferi kabul etmenin iktidarını sarsacağı korkusuyla yan çizmeye devam ediyor.

Yugoslavya'da muhalefet, istekleri kabul edilene kadar gösterileri sürdürmekte kararlı. Miloseviç de bu kararlılığın farkında. Belgrad'ta temaslarda bulunan Rusya Dışişleri Bakanı Birinci Yardımcısı İgor İvanov, Miloseviç'in iktidar ile muhalefet arasında yaşanan krizin çözümüne ilişkin hazırladığı planı yakın bir gelecekte önereceğini söylüyor.

Öte yandan Sırp muhalefet liderlerinden Vuk Draskoviç, iktidarın şiddet eylemlerini tırmandırıp, 'olağanüstü hal'e bahane yaratabileceğini iddia ediyor ve bu konuda halkı uyarıyor.

ARNAVUTLUK

Yıllardır biriktirilen ekonomik ve sosyal sorunlarla patlamaya hazır bomba haline gelen Arnavutluk, banker krizinden çıkan kıvılcımla büyük bir yangının ortasına düştü.

Arnavutluk serbest piyasa ekonomisine geçişin diyetini bir başka biçimde ödüyor. Türkiye'nin de ekonomide serbestleşme adımlarının atıldığı 80'li yıllarda "Kastelli faciası" biçiminde tanıştığı "banker krizi", şimdi de Balkanlar'daki bir komşunun, Arnavutluk'un ekonomik ve sosyal düzenini alt üst etmiş durumda.

Arnavutluk'ta, bankerlere milyarlarca lira kaptıran binlerce "bankerzede"nin günlerdir sürdürdüğü protestolara karşı alttan almayı tercih eden hükümet Perşembe günü kapalı salon toplantılarına müdahale ederek toplu tutuklamalara girişti. Spor karşılaşmalarını da halkın biraraya gelmesini önlemek amacıyla yasakladı.

Muhalefet liderlerinin de destek verdiği eylemlerde çok sayıda insan yaralandığı, yüzlerce kişinin tutuklandığı gelen haberler arasında. Hükümet, bankerzedelerin paralarının 5 Şubat'tan itibaren geri ödeneceğini açıklasa da somut bir adım atılana kadar gösterilerin süreceği açık.

Hükümeti, tasarruf sahiplerini koruyacak yasal düzenlemeleri yapmamakla suçlayan Arnavutlar'ın öfkesi Devlet Başkanı Sali Berişa'ya da yönelmiş durumda. Geçtiğimiz hafta halkı sakinleştirmek için Tiran'daki bir konuşma yapmak isteyen Berişa, halkın öfkesi karşısında kararından vazgeçmek zorunda kaldı. Bankerzedelerin Arnavutluk'ta hayatı felce uğratan eylemlerinin şiddetinin iyice artması, devlet kuruluşlarına ait binaların ateşe verilmesi, belediye meclis binalarına saldırılar düzenlenmesi, ordunun devreye girmesine neden oldu. Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 1992 yılından bu yana ilk kez olağanüstü toplanan parlamento, ordunun devreye sokulması kararını aldı. Ayrıca parlamento, Devlet Başkanı Sali Berişa'ya göstericilere karşı askeri güç kullanmasına izin veren olağanüstü yetkiler tanıdı. Ordunun olaya müdahale etmesinin ardından çatışmaların şiddetleneceğine dair korkular artıyor

Bill Clinton, Küba'ya karşı yeniden saldırıya geçti

Castro: 'Küba satılık değil!'

Washington-ABD yönetimi, Küba'ya uygulanan ambargonun genişletilmesini öngören Helms – Burton Yasası'nın ardından Fidel Castro sonrasında ülkenin kapitalizme geçmesi karşılığında 6 yıl için 8 milyar dolara varan yardım vaadine başkandan sert bir karşılık aldı: "Küba satılık değil!"

24 sayfalık yeni rapor, Fidel Castro ve kardeşi Raul'un yönetimden ayrılması, siyasi tutukluların serbest bırakılması, İçişleri Bakanlığı'nın lağvedilmesi ve uluslararası gözlemciler denetiminde 18 ay içinde seçimlere gidilmesikarşılığında Küba'ya ekonomik yardım vaadediyor..

Helms – Burton yasa tasarısı esas olarak 1959 Küba Devrimi'nin ardından mülkleri kamulaştırılan ABD vatandaşlarına ve yabancı şirketlere mallarını tekrar kazanabilmek için dava hakkı tanınmasını öngörüyordu. Tasarının hedefi ise açılacak davalar yoluyla bir şekilde Küba'ya sermaye girişi sağlamak ve yabancı yatırımları teşvik etmekti.

Geçen Temmuz'da yürürlüğe giren yasa, uluslararası alanda uzlaşma sağlanamadığı için 4 – 6 ay askıya alındı. Bu arada Avrupa Birliği'nin "Küba'nın reform sözü vermesi halinde ilişkilerini sağlamlaştırabilecekleri" şeklindeki açıklaması ABD için tam bir şok oldu. Bunun üzerine Clinton yasayı 6 ay daha askıya aldığını açıklamak zorunda kaldı.

ABD Kongresi'nin eski ve yeni üyeleriyse Küba ile ilişkileri geliştirilmesi üzerinde dururken, Havana'da ikinci kuşak politikacıların ABD ile ilişkilere sıcak baktığı böyle bir ortamda işbirliğinin kolaylaşacağı kanısında.

Bill Clinton, bu yeni raporla, Helms – Burton ile yapamadığını başarmak ve Castro yönetimini yıpratmak istiyor.

Raporda, kısaca Küba'dan, özel mülkiyet hakkının tanınması ve bunun için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması isteniyor.

Raporda ayrıca "Yeni Küba"nın yaratılmasında kamu işletmelerinin özelleştirilmesinin önemine dikkat çekilirken, ülkenin en kısa sürede Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşlara üye olması öneriliyor. Bu konuda ise eski Sovyetler Birliği ülkelerinde yapılan değişimler örnek gösteriliyor.

'ABD Küba'yı satın almak istiyor'

Rapora beklendiği gibi en sert tepki Küba Devlet Başkanı Fidel Castro'dan geldi.Castro, ABD'nin Küba'yı satın almak istediğini, ancak bunu başaramayacağını dile getirirken, "özgürlük onur ve saygınlık gibi değerlerin satın alınabileceğinin düşünülmesi alçakça bir davranıştır. Küba asla köleliği kabul etmeyecek. ABD Küba'yı asla yok edemeyecek" şeklinde konuştu.

Rapora deneyimli ABD dış politika uzmanlarından da tepki geldi. Raporu "küstahlık" olarak niteleyen Washington'un Havana'daki eski temsilcilerinden Wayne Smith, "bu rapor Küba'yı hiç tanımayan, 30 yıldır bu ülkeyle ilgilenmemiş ve hiçbir şey bilmeyen kişiler tarafından yazılmıştır" diyor.

Washington'daki Latin Amerika Bürosu'nda uzman olarak çalışan Geoff Thale ise raporun "kötü bir ütopya" olduğunu belirtirken, Küba – ABD ilişkilerini geliştirecek herhangi bir önerinin raporda yer almamasını büyük bir eksiklik olarak yorumluyor.

"ABD, savaş sonrası El Salvador'da çalışmaları destekleyecek mali yardımı yapamadı, aynı şekilde Guatemala için de fazla bir çaba gösterilemedi. Küba'ya da böyle bir maddi yardımı yapabileceğimiz şüpheli" diyen Thale Clinton yönetiminin Castro sonrası Küba için hazırlık yaptığını ve renkli bir tablo çizmeye çalıştığını ifade ediyor.

ABD Uluslararası Kalkınma Bürosu'nun raporuna göreyse , "Küba'da serbest piyasa ekonomisine geçmek ve kamu kuruluşlarını özelleştirmek için eski sovyet cumhuriyetleri için harcanan birkaç katı kaynak gereklidir."

Bu arada kongre içinde bazı üyeler ve eski senatörler de Küba'ya karşı yaptırımların yumuşatılması, daha dostane ilişkiler kurulması yönünde adımlar atılmasını istiyor. Bu istekler değişik zamanlarda raporlarla Clinton yönetimine iletiliyor.

ABD'nin Küba politikasının iflas etme noktasında olduğu açık. Ancak bu yeni rapor, Clinton yönetiminin Castro'ya karşı sürdürdüğü, artık "onur sorunu" haline gelen savaşı devam ettirmeye kararlı olduğunu gösteriyor.

Fidel Castro'nun ABD'ye yanıtı ise çok net: "Özgürlük ve onur satın alınamaz. Küba asla köleliği kabul etmeyecek"... **(IPS)**

Çeçenya 'General'i seçti

Dış Haberler- 20 ay süren savaşın ardından Çeçenya'yı yerle bir eden Rus saldırısını püskürtmeyi başaran bağımsızlıkçı güçlerin komutanı Aslan Maşadov Çeçenler'in büyük çoğunluğunun oylarını alarak ülkenin yasal lideri oldu.

Çarşamba günü elde edilen gayriresmi sonuçlara göre Maşadov, oyların yüzde 68'ini aldı. 16 adayın katıldığı seçimlerde başlıca rakipleri Şamil Basayev ve Selimhan Yandarbiyev'in islamcı ajitasyonuna karşın, Çeçenler çelişik eğilimler arasında denge ve düzeni temsil ettiğine inandıkları Maşadov'u ülkenin geleceğine yön vermekle görevlendirdiler.

Maşadov da seçimlerde yarıştığı rakipleri gibi Çeçenya'nın Rusya'dan bağımsızlığını kazanmasını ve ülkenin islami esaslara göre yönetilmesini amaçlıyor, ancak amaçlarına görüşmeler yoluyla ulaşmayı hedefleyeceği sinyalleri veriyor.

Moskova'daysa muhalefetteki komünistler de aralarında olmak üzere, önde gelen politikacılar, Maşadov'un bağımsızlığı beş yıl için askıya alan barış anlaşmasına sadık kalacağını umuyor. Başkan Yeltsin'in sözcüsü Sergey Yastrjembskiy seçim sonuçlarının, "Çeçen Cumhuriyeti'nin Rusya Federasyonu bünyesindeki statüsünü belirlemek amacıyla yapıcı görüşmeler"e katkıda bulunacağı umudunu dile getirirken Maşadov, "Çeçenya'nın bağımsız ve egemen bir devlet olduğunu daha 1991'de ilan ettik. Şimdi yapılması gereken tek şey bunu Rusya dahil bütün dünyanın kabul etmesi," diyor.

Ancak Maşadov 1991 öncesinde 1.2 milyon olan nüfusu oldukça azalmış olan Çeçenya'nın bağımsızlığını elde etse de etmese de, Rusya'yla yakın ekonomik bağlarını sürdürmek zorunda olduğunun bilincinde. Maşadov'un derhal bağımsızlık ilan etmektense uzun süren müzakerelerle durumu zaman içinde Ruslar'a kabul ettirmeyi öngören bir yol izleyeceğini de bütün gözlemciler birleşiyor.

Cezayir'de bir ayda 250 kişi öldürüldü

'Allah adına' *cinayet*

Dış Haberler -19 ocak pazar günü Cezayir'de, 1992'de askeri yönetimle İslami Selamet Cephesi (FIS) ve askeri kolu GIA (Silahlı İslami Grup) arasında çatışmaların başlamasından bu yana bir günde gerçekleştirilen en büyük iki katliam dikkatleri yeniden bu Magrip ülkesi üzerinde yoğunlaştırdı. Başkent Cezayir'de bir otomobile yerleştirilen bombanın patlaması sonucu 25 kişi öldü, 100 kişi yaralandı. Medea bölgesinde bir köye yapılan baskında ise 48 köylü boğazları kesilerek öldürüldü. Katliamları radikal islamcı örgüt Silahlı İslami Grup (GIA) üstlendi.

GIA, Ramazan ayı boyunca 50 bomba patlatacağını daha önce duyurmuştu. Şu ana kadar yaptığı eylemlerle bir ay gibi kısa bir süre sonunda 250 kişiyi öldüren örgütün El Vatan gazetesine gönderdiği bildiri ise, "Allah adına" işlenen bu cinayetlerin son olmadığını gösteriyor.

"Savaşta tarafsız kalınamaz. Elimizde, bizim tarafımıza geçmeyecek olanları cezalandıracak güç ve olanak var. İslam devleti kurulana kadar ülke cehenneme çevrilecek" ifadelerini kullanan bildiri, Cezayir'de farklılıklara izin verilmeyeceği, gerekirse farklı olan her şeyin yok edileceğini de açıkça ilan ediyor.

GIA, sivillerden sonra şimdi de ülkedeki politikacı ve sendikacıları hedef alıyor. Geçtiğimiz günlerde muhalefetteki Kültür ve Demokrasi Partisi'nin önde gelen isimlerinden Said Srabhi'yi öldüren GIA, birkaç gün sonra ülkenin önde gelen sendika liderlerinden Abdülhak Benhamuda'yı katletti. Benhamuda Cezayir Devlet Başkanı Liyamin Zerval'e yakınlığı ile tanınıyordu.

1991 genel seçimlerinde İslami Selamet Cephesi'nin (FIS) kazandığı büyük zaferin ardından ordunun Ocak 1992'de giriştiği darbeyle seçimleri iptal edip FIS'i kapatması ülkede şiddetin başlangıcı oldu. 5 yılda, aralarında yazar, öğretim görevlisi, gazeteci, politikacı, sendikacı ve sivil insanların bulunduğu 60 bin kişi öldürüldü. Kadınlar İslam adına estirilen bir korkuya tutsak edilmeye çalışıldı.

Şiddet eylemlerini durdurma konusunda başarısız olan hükümet, medyanın olayları abartarak kamuoyuna yansıttığı ve örgüte psikolojik destek sağladığı iddiasıyla yeni yasaklar getirme peşinde. Başkan Liyamin Zerval, basınayeni yaptırımlar uygulanacağı, bu nedenle medyanın daha dikkatli davranması uyarısında bulundu.

Cezayir yönetiminin çaresizliği karşısında insan hakları dernekleri ve diğer demokratik kitle örgütleri barış için seslerini yükseltmeye çalışıyor. Kasım 1995'de oluşturulan "Barış İçin Girişim Grubu" Cezayir'deki şiddete son vermek için, 1992'den bu yana uygulanan olağanüstü halin kaldırılmasını, FIS liderleri de aralarında olmak üzere muhalefet partileri liderlerinin serbest bırakılmasını istiyor. Bu isteğin Başkan Zerval'den olumlu yanıt alması zor, ama barış girişimcileri çabalarını sürdürmekte kararlı.

Cezayir'de yaşanan islami terör dış dünyada da yankısını buluyor. Özellikle Cezayir ile tarihi bağları bulunan Fransa, eski sömürgesinde islamcı militanlara silah satan şebekelere göz açtırmıyor. Almanya ile yapılan ortak operasyonlarda 23 kişi gözaltına alındı ve pek çok silah ele geçirildi, ama uluslararası silah tekellerinin Cezayir'e silah satmaya devam edeceği de bir gerçek.

1962'ye kadar Fransa'nın sömürgesi olarak kalan Cezayir'de yaşanan şiddet büyük bir Cezayirli göçmen kitlesine sahip olan Fransa'yı derinden etkiliyor. Özellikle Fransa Sosyalist Partisi, Cezayir'deki şiddeti sona erdirmek için Fransa'nın önderlik yapması gerektiğini söylüyor. Sosyalist Parti lideri Lionel Jospin, "Fransa,Avrupa'yı harekete geçirmek için girişimde bulunmalıdır. Çünkü Fransa harekete geçmeden Cezayir için diğer ülkeler herhangi bir girişimde bulunmayacak," diye düşünüyor.

Siyasette katılımcılığın sağlanmasının şiddeti önlemek için önemli olduğunu belirten Jospin, baskı ve yasaklamalarla olayların çözümünün mümkün olmadığını dile getiriyor.

Kore'de krizin sorumlusu yönetim

Walden BELLO *

Güney Kore'de işçilerle hükümet arasında yaşanan mücadele, medyanın işçilere yönelik eleştirilerini şiddetlendirmesine yol açtı. "İnatçı, uzlaşmaz ve şımarık" olmakla suçlanan Kore işçileri "kendi dar ve küçük isteklerini, ulusal çıkarlara tercih etmek"le suçlanıyorlar. İşçileri, Devlet Başkanı Kim Young–Sam'ın "reformları"na karşı çıktıkları için "günahkar" ilan eden birçok yorumcuya göre, sorunları pazarlıklar ve karşılıklı görüşmeler yoluyla çözmek varken, işçiler sokağa dökülmekte fazla aceleci davrandılar.

Oysa, krizin sorumlusu aranacaksa, elimizdeki adres bizleri işçilere değil, hükümet ve işverenlere götürecektir.

İşçilerin yeni iş yasasına hiç zaman kaybetmeden tepki vermelerini anlamak için işçilerin üretim sürecinden ve üretim sonrası paylaşımdan, gelir dağılımından sistematik olarak dışlanması üzerine kurulan Kore'nin tarihine bakmak yeterli aslında. Hem 1960'lı yılların ortalarındaki General Park Çung Hi, hem de 1980'li yılların demir yumruğu Çun Du Huan zamanında, fabrika patronlarıyla işbirliğine giren hükümetler baskı, hile ve dışlama üzerine kurulu bir üretim politikası oluşturdular. Ünlü Kore gizli haber alma servisi, hedefini fabrikalar olarak saptadı. Ajanlar, işçi önderlerini saptamak üzere fabrikalara sızarken, çıkarılan yasalarla her türlü yasal greve katılmak dahi pratik olarak imkansız hale getirildi.

Koreli patronlar işçileri fabrika bazında karar alma mekanizmasına dahil eden Japonya'dan tümüyle farklı bir yöntem izleyerek, sadece ücretler konusunda değil, üretimin herhangi bir alanı konusunda söz söyleme hakkını dahi işçilerin ellerinden aldılar.

Kore işçisine sesini duyurabilmek için sokaklara dökülmekten başka seçenek bırakmayan tarih budur. Öyle ki, 1970'li yılların başında işçi lideri Jeon Tae–Il, hükümetin dikkatini tekstil işçilerinin sefaletine çekebilmek için ölümü göze alarak, intiharı seçmiş ve ardından patlayan grevlerle Kore bir kez daha sallanmıştı.

1980'li yılların sonlarına doğru yapılan askeri darbeyle sona eren grevleri sonucunda işçiler son derece sınırlı ve geri alınabilir kazanımlar elde ettiler. Hükümet grevler karşısında işçilerin sorunlarına yönelmek yerine asker ve polisi daha da güçlendirmeyi seçti.

İşte, bu yüzden de 26 Aralık sabahı erken saatlerde sadece iktidar partilerinin bulunduğu bir oturumda parlamentodan geçirilen ve "esnek çalışma koşulları" adıyla işverenlere serbest atış imkanı veren yasaya da tepki yine sokaklara çıkmak oldu. Tıpkı bu gizli parlamento oturumunun hükümetin yıllardır izlediği baskı ve hile üzerine şekillenen yönetim geleneğine son derece uygun olması gibi işçilerin hayatın durmasına yol açan grevlere çıkışı da kendi deneyimlerinin damgasını taşıyordu.

Hükümet ve patronlar, uzlaşma yollarını kapatarak işçilere ayaklanmadan başka seçenek bırakmamakla suçlu oldukları kadar, bugün "yüksek ücret talebi" nedeniyle patladığı iddia edilen ekonomik krizin bizzat yaratıcısı olmaktan da sorumludurlar.

Çünkü Güney Kore, düşük ücretle üretim rekabetinde liderliği çoktan ucuz emek cenneti olan Güneydoğu Asya ekonomilerine kaptırdı. Uzmanların "düşük ücret" temelinde yürütülen rekabetin tehlikelerine dikkat çeken tüm uyarılarına kulak tıkayan Kore hükümeti ve patronlar, işgücünün kalifikasyonu, teknolojik gelişimi içeren ekonomik restorasyon için hala vakit olduğunu söyleyenlere itibar etmekten kesinlikle kaçındı.

Sonuç olarak, düşük ücret, emanet teknoloji ve lisanslarla yürütülen üretim modeli Kore'nin rekabet gücünü bırakın artırmayı, ancak 1970'li yıllardaki düzeyinde tutabildi. Nihayet, yüksek katma değer üreten, teknoloji yoğun bir model yerine emek yoğun üretim modelinin tercih edilmesi Kore'yi iflasa götürdü.

Güney Kore ekonomisinin yapısal krizinin merkezine oturan işveren – işçi ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi kaçınılmaz. Kalifikasyonun artırılması, teknoloji ağırlıklı bir sanayi yapısı, işçilerin güvenini ve işbirliğini yeniden kazanmak ancak bu ilişkilerin yenilenmesi ile mümkün. "Baskı ve hile" yerine "diyalog, sözünde durma ve güven" temelinde ilişkiler kurulmuş olsaydı, sosyal bir konsensüs sağlanmasının olanakları da yaratılmış olurdu. Bu yöndeki programlar için oluşturulabilecek bir "ortak sosyal fon" için işverenlerin yüksek karlardan vazgeçmeleri koşulu ile işçiler de yüksek ücret taleplerinden vazgeçebilirlerdi belki de.

Kore'nin bugünkü durumu Robert Frost'un deyişiyle, "kavşak noktasında girilmekten vazgeçilen bir yol" olmaktan öte, sanayi ülkeleri için gerçekten önemsenmesi gereken derslerle dolu.

Evet, bir ülke, emekçileri, işçileri baskı altına alan bir yönetim modeliyle büyüme rekorları kırabilir; önündeki 10 yılı garantiye alabilir belki... Ama aynı yöntem güven ve diyaloga dayalı ilişkileri de ortadan kaldıracaktır. Yine bu yöntem, sanayileşmenin ilk evrelerini çoktan arkada bırakmış daha kompleks bir aşamaya gelmiş, kalkınma sürecinde ekonominin istikrarlı bir büyüme çizgisine girmesi için gerekli olan sosyal konsensüsün sağlanmasını da önlüyor.

Hiç kimse kalkınma sürecinin başlarında yaptıkları seçimlerin sonuçlarından kaçamaz. Günümüzde sınıf çelişkisi en az 19. yüzyıl Avrupa'sındaki kadar antagonist olma özelliğini koruyor ve Kore de yıllar önce işçi sınıfını baskı altına alarak modern bir sanayi ülkesi kurma hayalleri kuran bir avuç seçkinin aldığı kararın bedelini acı da olsa bugün ödemekle yüz yüze. (IPS)

* Filipin Üniversitesi Sosyoloji ve Kamu Yönetimi Bölümü profesörü

Peru'da herkes romancı oldu

"Postvargasllosizm" zamanı...

Lima-Peru'da yeni bir yazarlar kuşağı, tanıklıklarını dile getirmek ve ülkenin durumuna yeni bir bakış açısından bakmak için bir zemin olarak yararlandıkları romana yeni bir soluk getiriyor.

Yeni yazarlar çok değişik kökenlerden geliyor. aralarında gazeteciler, psikiyatrlar, toplumsal araştırmacılar, film yapımcıları, avukatlar, reklamcılar ve dansçılar var. Genellikle çok okunan romanlarıyla ülkenin en ünlü ve etkili yazarı Mario Vargas Llosa'nın gözde temalarını ele alıyor hatta kimi zaman onun edebi mirasına dayanıyor.

Bir tartışma dergisinin 93 eleştirmen ve edebiyatçı arasında tarihteki en iyi on Peru romanını seçmek amacıyla yaptığı soruşturmada elde ettiği sonuca göre, ele alınan 107 romandan 65'i "postvargasllosist", yani Vargas Llosa sonrası ,dönemde yazılmış. Bunların 24'ü Vargas Llosa'nın romanlarının yaratıcılıkta "patlama" doğurduğu yetmişlerde kaleme alınmış. Yirmisi seksenlerde, 21'i de 1990-94 arasında yazılmış.

En iyi on roman arasında sayılanların çoğu 90'larda kaleme alınanlar ve bunların popülaritesi Peru'da romanın altın çağı sayılan 70'lerde yazılanlara yaklaşıyor.

Uluslararası başarılara imza atan "postvargasllosist" iki yazar Alfredo Bryce Echenique ile Jaime Baily soruşturmada ilk sıralara yerleşti. Echenique Vargos Llosa ile Jose Maria Arguedas'ın hemen ardından üçüncü sırayı alıyor.

Televizyon porgramcısı ve üç romanı yabancı dillere çevrilmiş olan Jamie Baily'nin kitaplarıysa özyaşamöyküsü, homoseksüellik, ve eğlence ve siyaset dünyasının tanınmış simalarının yaşamlarından kesitler vermesiyle göze çarpıyor.

Edebiyat eleştirmenleri yeni Peru romancılarının "kendilerinden öncekiler gibi ülkenin gerçek yüzünü yansıtmakla maruf kişiler olmayıp öykü anlatıcıları olma isteğini paylaşan edebiyatçılar "oldukları kanısındalar.

Şair ve feminist önder, "Arzunun iki yüzü" romanının yazarı Carmen Olle de aynı görüşte. Olle "ben inceleme yapmak ya da imgenin gerçeğe denk gelip gelmediğini anlamak için değil keyif için roman okurum," diyor.

Saldırgan bir tartışmacı ve hırçın bir TV programcısı olarak tanınan gazeteci Cesar Hildebrandt roman biçimini hedeflerine saldırmak için elverişli olması yüzünden tercih ettiğini söylüyor.

Hildebrandt'a göre, "kültür acı ve aydınlık demektir. Rhatsızlık vermeyen kültüre kültür denemez. edesiyat taihten beslenmez tersine onu sarsalar."

En popüler "postvargasllosist" romancılardan modern dansçı Morella Petrozzi "Bir Uçuğun Yaşamından 56 Gün" adlı romanında baş kadın kahramanın ben lezbiyen aşığını kaybadip bir başkasını bulmasını izliyor. Yazar, rüyalar, feminist görüşler ve erotik duyarlılıklarla yüklü romanın "kederli, insandan korkan, ırkçı, ticari bir dünyadan" kopuşun yollarını aradığını söylüyor.

Yeni Peru romanında öteki toplumsal tarihe de yer var. "Jacobo Lerner Esqure'nin Gettosunda Yaşam" adlı romanında Isaac Goldenberg Peru'daki Yahudi cemaatinin yaşamına yönelirken, Alfredo Pita'nın "Kayıp Avcı" adlı romanı siyasal göçmenlerin yaşamını dile getiriyor, toplumbilimci Hector Bejar'ın "İlk Gün" adlı romanıysa 1965'deki gerillacılık günlerini anlatıyor.

Abraham Lama

'İstanbul'un Çılgın Kadınları' FIPA Büyük Ödülü'nü kazandı

'TV Oskar'ı 'Cumartesi Kadınları'na

Ertuğrul KÜRKÇÜ

Dünya "TV Oscar"ı olarak kabul edilen FIPA büyük ödülünü röportaj dalında Bernard Debord'un çektiği ve Selami Şakiroğlu'nun yapım yardımcılığını yaptığı 28 dakikalık TV filmi "Les folles d'İstanbul" (İstanbul'un Çılgın Kadınları) kazandı.

Kayıp yakınları ve insan hakları savunucularının, Mayıs 1995'ten bu yana İstanbul'da Galatasaray Lisesi önünde her cumartesi sürdürdükleri protestoyu konu alan film yarışmada ödül kazanan tek Fransız yapımı oldu.

Fransa'nın Biarritz kentinde 19 ocak 1997 pazar günü sonuçlanan 10. FIPA (Festival International des Programmes Audiovisuel) yarışmasında konulu film dalında büyük ödülü, Nancy, Savoca ve Cher'nin "Duvarların Dili Olsaydı" (If These Walls Could Talk) alırken, dizi ve "arkası yarın" dalında büyük ödül Stuart Orme'nin "Heykeltraş" (The Sculptress) adlı yapıtına verildi. Belgesel ve yaratıcı yapım dalında Emilio Maille'nin "Arruza Yılları" (Les annees Arruza) büyük ödüle değer görüldü. Efim Neznikov'un "Terpişor Mahkumları" (les prisonnieres de Terpischore) müzikal ve canlı gösteri dalında, Marten Koopman'ın "Ünlü Resimler"i (Beroemde Schielderijen) kısa program dalında büyük ödülleri aldılar.

6 dalda 1400 yapımın katıldığı yarışmada, elemelerin ardından son seçmelere 66 ülkeden 90 yapım kalmıştı. "İstanbul'un Çılgın Kadınları" da 12 ülkeden 17 yapımın arasından sıyrılarak büyük ödülü kazanmayı başardı.

Festivale katılan filmler, geçen haftadan başlayarak Paris videotekinde gösterime sokuldu. Fransız-Alman ortak kanalı "Arte" yapımı olan "İstanbul'un Çılgın Kadınları" Haziran'da İstanbul'da çekilmiş ve ilk kez Ağustos sonunda "Arte" tarafından yayınlanmıştı.

"İstanbul'un Çılgın Kadınları" 10 Mart gecesi 20:00'de Fransa ve Almanya'da "Arte" yayınlarında "prime-time"da yeniden gösterilecek. Ayrıca ABD dahil birçok ülke televizyonu da filmi satın aldı.

Bernard Debord: Adaletin gerçekleşmesine küçük bir katkı

TV Oscar'ını "İstanbul'un Çılgın Kadınları"ile alan yönetmeni Bernard Debord 48 yaşında ve 1968 Paris ayaklanmasına katılan üniversite öğrencilerinden. Eşiyle de barikatlarda tanışmış. Tarih öğrenimini bitirdikten sonra uzun yıllar Pekin'de doktora yapan Debord 1989'da Fransa'ya döndükten sonra film yapımcılığına başlamış. İlk yapıtını da Tiananmen olaylarını çekerek gerçekleştirmiş.. Uzun yıllar Fransız TV'lerinde çalıştıktan sonra bağımsız TV haberciliğine yönelmiş. Daha çok insan hakları, basın özgürlüğü ihlalleri konularında ürün veren Debord Uluslararası Af Örgütü ve Sınır Tanımayan Gazeteciler gibi militan insan hakları kuruluşları için belgeseller çekiyor.

Debord, filmiyle ilgili olarak Söz'e yaptığı açıklamada şunları söyledi:

● "Filmin adını "les folles d'İstanbul" koydum. Çünkü –"folles" sözcüğüne denk gelebilecek Türkçe sözcüğün ne olduğunu bilmiyorum ama– bu sözcük hem herkesin sakin sakin bakındığı bir anda ortaya çıkan bir öfke patlaması anlamına geliyor, hem umutsuzlukla gelinen bir çıldırma eşiğini, hem de hiç kimsenin göstermeye yüreğinin yetemeyeceği bir cesareti, çılgınca cesareti anlatıyor. Arjantin'de kayıplarını arayan kadınlara da "les folles del 1 Mayo" deniyordu. Türkiye'de "Cumartesi Anneleri" olarak bilinen kadınlar da böyleler.

● "Film için yedi kadınla röportaj yaptım: Emine Ocak, Hanım Tosun, Elif Tekin, Nadire Mater, Eren Keskin, Hasene Türkoğlu ve Gülbahar Gündüz. Onlarla Galatasaray'da, evlerinde, mahallelerinde görüştüm. Çekim yaptığımız sıra kadınlar büyük baskı altındaydı. Habitat II günleriydi. Sürekli baskı ve kötü muamele görüyorlardı.

● "Çekim aslında birkaç gün sürdü. 10 gün de stüdyoda çalıştıktan sonra filmi gösterime hazır hale getirdik. Filmin büyük ödülü kazanmasının elbette yapımın kalitesiyle bir ilgisi var. Ama aynı zamanda Türkiye'nin bağrında gizlenen ve dünyada aydınlar ve gözlemciler dışında pek kimsenin bilmediği bir gerçeği gözler önüne seriyor olması, bunu ortaya çıkartması da filmin ödüllendirilmesinde rol oynadı.

● "FIPA bütünüyle ticari bir ortam elbette. Ama bu, müşterisi izleyiciler, halklar olan bir ticaret. Adalete ve insanlığa yapılan bir katkı kimi zaman paranın gücünü ve egemenliğini dengeleyebiliyor demek ki.

● "Cumartesi günleri Galatasaray Lisesi önünde kayıplarını arayanlar yalnızca kadınlar değil, ama ben röportajlarımı kadınlarla yaptım. Çünkü 20 yıl önce Arjantin'de gerçekleşen gözaltında kayıplarla, Türkiye'dekiler tamamen aynı. 1 Mayıs Alanı anneleriyle Türkiye'dekiler arasında bir bağlantı kurulsun ve Türkiye'de olanın Şili'dekinin tekrarı olduğu gözle görülsün istedim.

● "FIPA büyük ödülünün en büyük yararı, şimdi başka yapımcıların da Türkiye ile ilgili olarak benzer konularda belgeseller ve röportajlar yapılması için başvuruda bulunmaları oldu. Sanırım önümüzdeki günlerde Türkiye'ye yeniden geleceğim.

● "Ödülü aldığım için çok mutluyum. Mutluluğum, bu yapımla Türkiye'deki kayıp yakınlarının azabını dünyaya duyurduğum ve ülkenizde adaletin ve insanlığın gerçekleşmesine küçük de olsa bir katkıda bulunmuş olduğum inancından kaynaklanıyor.

YÖK yasasında değişiklik ve militarist zihniyet

Nazif OFLAZ

Meşhur YÖK yasasında değişiklik yapılarak, Yükseköğrenim Kurulu üye sayısını 9'dan 15'e yükselten, mevcut başkan ve üyelerin görev süresini nihayetlendiren yasa teklifi TBMM Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu'nda kabul edildi.

RP ve DYP gruplarınca hazırlanan değişikliğin TBMM'de yasalaşması bekleniyor. Öngörülen düzenlemeye göre YÖK'ün 15 üyesinden 6'sı hükümetçe belirlenecek. Bu üyeleri Milli Eğitim Bakanlığı önerecek ve Bakanlar Kurulu seçecek. Diğer üyeleri belirleyecek organlar ve sayıları ise şöyle: Cumhurbaşkanı 4, Genelkurmay Başkanlığı 1 ve Üniversitelerarası Kurul 4. Bu organlar ve seçecekleri 15 kişi Türkiye'deki üniversite yaşamının bugününü ve geleceğini belirleyecek. Gerçi bu değişikliklerde yasanın özüne ilişkin yeni bir düzenleme yok. Sadece toplam üye sayısı ve hükümetin belirleyeceği üyelerin sayısı artırılıyor.

Kurulduğundan bu yana ilgili çevrelerde çok tartışılan ve partilerin hükümet olmadan önce yürürlükten kaldırılacağına ilişkin vaatlerde bulunduğu YÖK ve yasası güçlendirilerek korunuyor. Aslında bu durum 12 Eylül ve hemen sonrasının gerici / faşizan yasaları ve kurumları için de geçerli değil mi? Hatta daha gerilere giderek düşündüğümüzde, eski yılların yasalarının ve kurumlarının da korunduğunu görmüyor muyuz?

Ancak yine de insan düşünmeden edemiyor.

Sivil bir organ olması gereken Üniversite'yi ve akademik yaşamı devletin "emir ve komuta zinciri"ne bağlayan YÖK yasası, anlaşılan devletin asli organlarından sayılmaya başlanıyor. Yoksa suyunun çıktığı kabul edilen bir yasa niçin korunsun ki?

Üniversite özerkliğini –yani üniversiteyi– katleden, öğretim üyelerini birer askere dönüştüren yasa ve kurum, aynı zamanda bu kurumlara rejimi yeniden üretme misyonu yüklüyor. Her öğretim üyesi ve üniversite çalışanı, fikri ne olursa olsun, fiili olarak rejimi yeniden üretmek durumunda kalıyor... "Yasa ve kurum böyle, sizin misyonunuz da bu; işinize gelirse" deniyor...

Militer süreç

Dikkatinizi çekmiştir. YÖK üyelerinin seçiminde Genelkurmay Başkanlığı'nın da 1 üye seçme hakkı var. Bu da nereden çıktı, diye düşünmekte haklıyız, ancak burasının TC olduğunu akıldan çıkarmamak lazım. Aslında bu tür kurumlar sadece YÖK'le sınırlı değil. Her alanda benzer kurumlarla karşılaşmak olası. Sivil olması gereken nice kurumun statüko tarafından massedildiğini ve çarpıklaştırılarak militarize edildiğini görebiliyoruz. İşte işlevlerinden kopmuş ve yabancılaşmış üniversite, "sivil" örgütler, sendikalar, içi boş, "aygıtlaşmış" kurumlar... Gerçekten de, YÖK, MGK, DPT, Anayasa Mahkemesi, RTÜK, YHK ve daha nice kurul / kurum Genelkurmay'la aynı amaca hizmet etmiyor mu? Örgütlenme zihniyetleri aynı değil mi? Hepsi "devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü ve devletin bekası" için işbaşında bulunmuyor mu?

Anlaşılan bu coğrafyada bütün kurumlara içsel olan devlet zihniyeti / yapısı ve hizmet ettiği zümrelerden kurtulmadıkça, özgür, demokratik ve emekten yana üniversiteler ve sivil kurumlar zor yeşerecek. Doğal olarak bunun mücadelesini, mevcut durumda dahi, verecek olanlar da, bu "yeni üniversite ve kurumlar"a yaşamsal gereksinim duyan güçler / hareketler olacak...

TARTIŞMA

Türk–İş'teki parti çalışmaları üzerine

Yıldırım KOÇ

Sayın Zeki Kılıçaslan, Söz'ün 18 Ocak 1997 tarihli sayısında yayınlanan "Türk–İş'teki Parti Tartışmaları ve Sosyalistler" başlıklı yazısında, işçi sınıfı saflarında yaşanan süreci kavramaya yönelik bir çaba içinde. Bu yanıyla, bu konuda yayınlanmış diğer yazılardan önemli ölçüde ayrılıyor. Sayın Kılıçaslan, işçi sınıfı saflarında yaygın bir biçimde tartışılan partinin programıyla ilgili olarak da bana atıfta bulunuyor. Şunları söylüyor:

"Türk–İş Genel Başkan Danışmanı Yıldırım Koç bir yazısında bu partinin 'anti–kapitalist' olamayacağını şimdiden ilan ediyor. Sosyalistleri işçiler adına konuşmaktan dolayı haklı şekilde eleştiren Yıldırım Koç'un daha partisinin P'si bile ortada yokken partinin nasıl olacağını belirleme yetkisini şimdiden kendisinde görmesini 'sosyalist' geçmişine mi bağlasak acaba?"

"Geçmişte birbirine silah çekmiş insanlar nasıl aynı siyasal parti içinde bir araya gelebilecek? MHP'lisiyle, komünisti nasıl aynı partide olur?" diye soracaksınız. Olur. Niye olmasın? ÖDP'yi oluşturan siyasal hareketlerin geçmişteki ilişkilerini anımsar ve bir de bugünkü duruma bakarsanız, ne dediğimi anlarsınız.

1970'li yıllarda söyleyecek fazla bir şeyi olmayanların ilkel polemik üslubunu anımsatan bu yaklaşım yerine konuyu tartışmak herhalde daha yararlı olacaktır.

İşçi sınıfı bugün nasıl bir siyasal program etrafında birleşmeye hazır? Bu soru, "işçi sınıfı nasıl bir siyasal program etrafında birleşmeli" sorusundan farklıdır. Siz, sizin bulunduğunuz derneğe veya dergiye gelen bazı sosyalist işçilerden hareket ederek, işçi sınıfının sosyalist bir program etrafında birleştiğini, ama bazı sendikacıların ve sendika bürokratlarının bunu engellediğini düşünebilirsiniz. 1969 yılında ben de böyle düşünüyordum. Yaşınız 18 ise sizi ayıplamam. Samimiyetinize inandığım için, biraz daha sabırlı olmanızı, 6 ay sonra iktidara gelme gibi hayalleri terk etmenizi öneririm; ama benim önerilerimi dinlemeyeceğinizi, kendi deneyiminizi yaşayacağınızı da bilerek.

İşçi sınıfı bugün uluslararası ve yerli tekelci sermayeye, vurgunculara, hırsızlara, vb. karşı; ama anti–kapitalist değil. Ama böyle olmamasının nedeni bazı sendikacılar değil. Bu durumun sorumlusu, "kurulacak parti anti–kapitalist olmayacak" diyen Y. Koç değil. Eğer siz hala, IMF ve sermayedar sınıf karşıtı sloganlardan hareketle işçi sınıfının bir bütün olarak veya büyük kesimleriyle anti–kapitalist olduğunuzu zannediyorsanız, büyük bir hayal dünyasında yaşıyorsunuz.

Kurulacak (kurulursa tabii) partinin P'si ortada yokken partinin nasıl olacağını belirliyormuşum. Belirlemiyorum. İşçi sınıfının günümüzde nasıl bir program etrafında bir araya gelebileceğini tartışıyorum. Bu konuda elimde, birkaç bin seminerin deneyimine ve gözlemine ek olarak, güvenilir belgeler de var. Türk–İş'te 1992 Aralık Genel Kurulu'ndan beri ortak talepler üzerinde çalışılıyor. Önce 1992 Aralık Genel Kurul kararları hazırlandı. 1993 sonları ve 1994 başlarında toplanan bölge kurultaylarında talepler çoğaltılarak dağıtıldı ve tartışmaya yeniden açıldı. 1994 yerel seçimleri öncesinde "Siyasi Partilerden Hesap Sor!" isimli bir broşür yayınlandı. 1995 yılında temel taleplerin yer aldığı bir bildirge tüm işyerlerinde dağıtıldı. Bu bildirgenin bir bölümü Demokrasi Platformu tarafından ortak afiş olarak bastırıldı. Türk–İş, 5 Mayıs 1995 günü temel taleplerini tüm siyasal partilere bildirerek görüş istedi. Bu talepler üzerinde yeniden çalışıldı. Sendika genel kurullarının bazılarında da bu talepler kabul edildi. Türk–İş'in Aralık 1995 Genel Kurulu'nda her türlü siyasal görüşten delegenin oluşturduğu bir komisyonun iki günlük çalışması sonrasında da, Genel Kurul'da oybirliğiyle kabul edilen ve temel ekonomik, demokratik ve siyasal talepleri belirleyen kapsamlı bir karar (147 madde) ortaya çıktı. Türk–İş cephesi böyle. Dört yıldır üzerinde çalışılan ve demokratik süreçlerle onaylanan bu program anti–kapitalist değil; ama demokratik ve laik, sosyal hukuk devletinden, Türkiye Cumhuriyeti'nin bütünlüğünden ve bağımsızlığından yana, uluslararası ve yerli tekelci sermayeye, vurgunculuğa, soygunculuğa, vb. karşı.

DİSK de artık eski DİSK değil. Eski DİSK'in, sınıf bilinci ile sosyalist siyasal bilinci birbirine karıştırmasından kaynaklanan kuramsal bir temel hatası vardı ve sosyalizmi hedeflerdi. Hatta 1979 yılı kasım ayında sosyalist bir parti kurmaya bile kalkmıştı. Bugün DİSK'in söyleminde sosyalizmin amaçlandığını, diğer bir deyişle, anti–kapitalist bir çizgiyi göremiyorsunuz. Hak–İş'in ise böyle bir tartışması bile yok.

İşçi sınıfının bir parçasını oluşturan kamu çalışanlarına gelince, 4 örgütlenme var: KESK, Türkiye Kamu–Sen, Memur–Sen, Demokrat Kamu–İş. KESK bünyesinde yer alan kitlenin ne kadarının anti–kapitalist olduğu, seçimlerde sosyalist partilere çıkan oylardan belli. Diğer kamu çalışanları sendikaları ise, anti–komünist.

Sendikasız işçilerin ve kamu çalışanlarının siyasal bilincinin sendika üyelerinden daha ileri olduğunu herhalde ileri sürmeyeceksiniz.

Tablo bu iken, tabanın söz ve karar sahibi olması gereken bir siyasal sınıf örgütlenmesinde, nasıl anti–kapitalist bir programla ortaya çıkarsınız? Sınıfın genel eğilimi ne ise, ona uymak zorundasınız.

Ama, eğer diyorsanız ki, "ben kafamdaki ideale uygun bir siyasal parti kurarım, az olsun, öz olsun, çelik çekirdek olsun, öncü güç olsun, yıllar içinde güçlenirim", o sizin bileceğiniz iş. Ben, böyle bir düşüncenin doğru ve mümkün olmadığını düşünüyorum. Bu durumda bana sadece, geçmişte yıllar içinde güçlenmeyi amaçlayan benzer çabaların birçoğunun bugünkü toplamının ÖDP olduğunu anımsatmak düşer.

"Geçmişte birbirine silah çekmiş insanlar nasıl aynı siyasal parti içinde bir araya gelebilecek? MHP'lisiyle, komünisti nasıl aynı partide olur?" diye soracaksınız. Olur. Niye olmasın? ÖDP'yi oluşturan siyasal hareketlerin geçmişteki ilişkilerini anımsar ve bir de bugünkü duruma bakarsanız, ne dediğimi anlarsınız. Ayrıca, işçileri ekmek ve özgürlük mücadelesi bir araya getiriyor zaten. Geçmişte kavga etmiş işçiler, vizite eylemine birlikte çıkmayı, birlikte grev yapmayı öğrendi. Siyasal alanda bir araya gelmeleri ÖDP'nin oluşmasından çok daha kolay olacaktır.

HAZIM RUHİ

Ağır Aksak Öyküler

Rengarenk bir hayat

Bundan böyle her şeyi devlet ve bu şehit kanıyla sulanmış humuslu topraklar için yapmaya karar verdim. Oral Çelik, Abdullah Çatlı, Haluk Kırcı, Mehmet Şener, M. Ali Ağca ve Muhsin Yazıcıoğlu'nun yolundan yürürsem kılıma zarar gelmez. ASALA'yı bitirebilirim, Yunanlılar'ı denize dökebilirim, Abdullah Öcalan'a dünyayı dar ederim, Fenerbahçe'yi şampiyon yapabilirim. Hem üstelik bu işler için devletten para bile alabilirim. Her işin bir raconu var. Adam öldürme 5 bin dolar, adam korkutma 3 bin dolar, Alevi-Sünniler arası provokasyon girişmi 2 bin dolar, faili meçhul cinayet 10 bin dolar, parti kongrelerinde genel başkan seçimine yardım 4 bin dolar, PKK'ye yumruk atma 2 bin 500 dolar, Ermenilere böö demek bin 500 dolar ve son olarak Mesut Yılmaz'a yumruk atma, bunun için para istemez, eşantiyon, şirketimizin hediyesi. Devlet için biriki karate yapmak milli refleksimi azaltmaz ki!

Evet, kesinlikle kararlıyım. Bundan sonra her şeyi bu mukaddes vatan için yapacağım. Azerbaycan'dan Kıbrıs'a, her tarafa girip çıkacağım. Benim de yeşil pasaportum olacak. Ben de kırmızı bültenle aranacağım, ben de beyaz işine gireceğim. Yeşil – kırmızı – beyaz! Özgürlük ve maceranın rengi! Oh ne rahat, rengarenk bir hayat!

Sünnet düğünlerinde kirvelik ne çok yakışır bana! Şeyi kesilecek çocuğa "Aaa, kuşa bak!" deyip hokkabazlık bile yapacağım. Çocuk ağlamasın diye ağzına dinamit lokumu, pardon, bildiğimiz lokumdan tıkıştıracağım. Tatlı yiyelim, tatlı kestirelim! Sonra da kalkıp hareketli müzik eşliğinde özel tim şefleriyle çiftetelli ve makarena oynayacağım. Bu devlet için üç beş göbek atmışız çok mu?

Biz bu devlet için molotof kokteyli de atarız göbek de! Devlet çalacak biz oynayacağız, o kadar!

Arada bir iki fırt kokain çekip birkaç komonist boğazlayacağım. Kurt dumanlı havayı sever, ee bizim de kafamız dumanlı, bu memlekette altı yedi solcuyu telle haklamak farz değil midir artık!

Devlet büyükleriyle oturup kalkacağım. Onlara esrar - eroin işinden birazcık komisyon vereceğim. Bu sayede memleket daha şerefli hale gelecek. Onur, gurur ve namus paçalarımızdan akacak. Terfi edeceğiz. 1. ligde oynayacağız. Frikikten goller atacağız. Dar alanda kısa paslarla rakip kaleye ilerleyeceğiz. Hakem itiraz ederse arada onu da temizleyeceğiz. Her şey vatan için! Aşiret reisleriyle samimiyetim artacak. Köylüler, marabalar, ırgatlar acayip saygı duyacak bana. Kurucular ve özel timin favori adamı olacağım. Canımız sıkıldığı zaman gidip köy yakacağız. Her yer ışıl ışıl olacak. Aydınlık bir Türkiye'ye doğru adım adım ilerleyeceğiz.

Karar verdim. Her şeyi bu devlet için yapacağım artık! Öğrenci - memur, işçilerin coplanmasını, el kadar çocuklara işkence yapılmasını büyük bir keyifle izleyeceğim.

Karar verdim. Her şeyi devlet için yapacağım. Devlet benimle, ben devletle büyüyeceğim.

İstanbul'un orta yeri Ramazan Çadırı

İstanbul'un orta yeri Taksim. Taksim'in orta yerinde bir Ramazan çadırı... Taksim Parkı'nın içinde kurulu bu dev çadırda, her gün yüzlerce insan orucunu açıyor. Beyoğlu Belediyesi'nin "sevabına" kurduğu bu mekanda, her akşam "karavana"ya adeta hücum var. Kimileri için, "oruç" bahane aslında. Dumanı tüten sıcak bir yemeğin hayaliyle, kuyrukta iki-üç saat bekleyenler arasında alkolikler de var, tinerci çocuklar da...

Ramazan çadırının içi oldukça özenli döşenmiş. Yerler boydan boya kilimlerle kaplanmış.

Çadırın tam girişindeki masaların üzerine konan büyük tencerelerin önünde büyük bir hareketlilik var. İftar kuyruğu oldukça uzun.

Kepçeler tencereye daldıkça yüzler gülüyor, yutkunmalar azalıyor. Yemeklerin yenildiği bölüme ayakkabıyla girmek yasak. Kenarda, boylu boyunca yüzlerce ayakkabı birikiyor. Yırtık, boyasız ayakkabıların arasında, pırıl pırıl olanlar da çarpıyor göze.

Yemek için hazırlanan sedirlerin kenarında diz çöken insanların yüzündeki ifade, kutsal bir ayini bekleyenleri çağrıştırıyor.

Haremlik-selamlık olarak ayrılan çadırda, "memleketimden insan manzaraları"nın fotoğrafını çektikten sonra, sohbete başlıyorum.

İnşaat ustası Kadir Yıldırım'ın yaşı 73. Emekli olma "lüksüne" sahip değil o. "Aylık gelirini" sorduğumda verdiği yanıt ilginç; "Bilek geliri!"

7 milyon haftalıkla çalışan terzi çırağı Ahmet, elinde tabldotuyla yere çökerken ayıramıyor gözlerini tabaktan.

Yaşlı bir kadın, ahçıya "Bugün çok acıktım evladım bir kepçe daha verir misin?" diye yalvarıyor adeta. Kadının üzerinde gayet düzgün, hatta "şık" denilebilecek bir giysi var. O uzaklaşınca kapıdaki görevli, "Bunlar, Beyoğlu'nun eski zenginleriydi, şimdi garibanları. Ne yapsınlar!" diyor kulağıma fısıltıyla. Genç erkekler çoğunlukta. Daha sonra konuştuğumda bekar odalarında kalan Kürtler olduğunu öğreniyorum. Kimi Ağrı'dan, kimi Bingöl'den gelmiş. Çoğu inşaat işçisi.

İftara yakın dakikalarda kuyrukta, 20'ye yakın polisi görünce şaşırıyorum. Polisler, Taksim Meydanı'ndaki Çevik Kuvvet'te görevli. Oruçlarını çadırda açan polislere, iftar için "halktan" ayrı bir sedir hazırlanmış. Kapıdaki görevli, öncelik tanımaya çalışıyor polislere:

-Güvenlikten arkadaşlar şöyle geçsin.

Polisler için zor bir yanı var bu işin. Postalların bağlarını çözmek bayağı zaman alıyor. Tek ellerinde tabldot tabakları varken, diğer elle bağları çözmek maharet istiyor.

Yaklaşık 700 insan yerleşiyor çadıra. Artık yer kalmadı. Mikrofondan bir anons duyuluyor:

Nuran Hanım 'kısmet' arıyor.

Yaşlı konsomatris Yüksel, Ağrılı inşaat işçisi, selpakçı Canan... Tam iftar vakti, Taksim'deki Ramazan çadırında hep birlikte "oruç" açıyorlar. "Açlık" yoksullara "oruç" tutturuyor. Her akşam karavanaya hücum yaşanıyor...

-İçerde yerimiz kalmadı. Lütfen beklemeyin.

Taksim ve çevresindeki semtlerden gelen insanlar arasında renkli simalar da mevcut.

Küçük selpakçı Canan zor taşıyor, yaşına göre bayağı ağır olan tabldotu. Canan oruçlu değil, ama o da herkes gibi ezanı beklemek zorunda. Siirtli Canan'ın masa arkadaşı yaşlı konsomatris Yüksel hanım. Yüksel hanım açıkça "Geceleri kulüplerde çalışıyorum" diyor. "Belli bir yer yok öyle. Nerde iş varsa oraya gidiyorum." Yaşlanınca düşmüş ücreti de. Artık emeklilik yaşı gelmiş ama.. İç çekerek anımsıyor gençliğini: "Gençliğimde çok peşimden koşan vardı. Ama şimdi müşteri az. Karın doymuyor artık!"

Arka masada da, büyüklerin arasında tartıcı bir kız çocuğu var. Yanında oldukça özenli giyinmiş bir yaşlı kadın. Leylak rengi paltosu göz dolduruyor. Nuran hanımın yaşı 60 dolayında. O hala, "kız oğlan kız" olduğunu söylüyor. "60 yaşındayım ama bekar kızım. Adliye raporum var!" Bankadan emekli bu kadın belli ki "kısmet" arıyor burada: "18 yaşında delikanlıyla evlenirim bakarsın. Peygamber de 20 yaşındayken, 40 yaşındaki dul kadını almış. Bakarsın benim de öyle bir kısmetim çıkar."

Refahlılar bu çadırda konsomatris Yüksel'i de, kısmet arayan Nuran'ı da konuk ettiklerinin farkında değiller tabii.

İçerdeki "kontenjan" bittiği halde hala kapı önünde bekleşenler var. Bugünkü karavanaya yetişemeyenler, lokanta önünde vitrin seyreden garibanlar gibiler burada. Cevdet Kalafat ta belki bir tas yemek çıkar umuduyla içeri bakıyor. "Çoluğum, çocuğum yok. Sadece 5 tane kedim var."

Beyoğlu Belediyesi yöneticisi Hüseyin Dorman'a göre insanlar burada hem karnını doyuruyor, hem "nostaljik hava"yı soluyor. Ne var ki, kalabalığın hal-i pür melalinden esas olarak birinci seçeneğin geçerli olduğu anlaşılıyor.

Çadır görevlileri, Beyoğlu'nun "renkli" simalarına alışmış görünüyorlar. Ahçılardan biri "sürekli gelen iki tane eşcinselimiz bile var!" diyor.

Taksim'in kozmopolit yapısı eşcinseli de, inşaat işçisini de, konsomatrisi de bir arada barındırırken Üsküdar'daki çadırda durum daha farklı. Burada da haremlik-selamlık var.

Kadınların hemen hepsi, örtülü ya da çarşaflı. Burada yoksulluğun en alt sınırı gözleniyor. Dilenciler, çingeneler, seyyar satıcılar, temizlikçi kadınlar... Bazıları, yoksulluğun yüzünü eşarbıyla gizleme çabasında.

Mistik bir müzik eşliğinde top atılmasını bekleyen "sınıf"ın ardındaki dekor başka bir "sınıf"a ait.

Osmanlı usulü döşenmiş çadırın duvarlarındaki büyük bez tablolarda o dönemin şaşaalı görüntüleri hakim. "Tebaa" yerde diz çökmüş topun atılmasını beklerken, "Şark Köşesi"ndeki lüks bölümde konuklarını ağırlıyor yöneticiler. "Padişah Otağı" denilen başka bir bölüm de milletvekillerini ağırlamak için hazırlanmış.

Bankada temizlik işi yapan Gül'ün "Ne zaman İstanbul'a geldin?" sorusuna verdiği yanıt şöyle; "Yılını hatırlamıyorum. Ekmek 60 kuruştu geldiğimiz sene!"

Üsküdar'daki çadıra kadınlar ve erkekler ayrı kapılardan giriyor. Burada da ayakkabılar çıkarılıyor içeri girerken. Bir adamın çorabı o kadar eskimiş ki, 5 parmağı da görünüyor yırtıkların arasından. Ayakkabılar burada güvenlikte değil. İçeri giren, bir poşete koyup eline alıyor ayakkabısını.

7 çocuklu Saniye, sanatçı Aldo'nun evinde hizmetçiymiş. Sabah 5'te başlıyor mesaisi. Kocasının emekli aylığı ev kirasına bile yetmiyor.

53 yaşındaki Hacer hanım Bostancı'da oturuyor. Kendisine ait kaloriferli bir daireye sahip. O "zevk" için gelmiş. Merak etmiş çadırı. Burada yoksullar arasında da bir tabaka oluşmuş. Kadınlar bölümünde çingeneler en kenarda ayrı bir yere kümelenmişler. Küçük bir çingene, önüne gelen pilavdan özellikle tavuk parçalarını ayıklayıp atıyor ağzına.

Bu arada benim başımın açıklığından rahatsız olan bir çarşaflı kadın sırtımdaki pelerinle başımı örtmeye çalışıyor. "Bu halinle erkeklerin arasına giriyorsun. Hepsinle zina yapıyorsun" diyor.

İstanbul'un "en alttakileri"ni konuk eden Ramazan çadırlarında aslında "oruç", "nostalji" bahane... Asıl bildiğimiz ise bu insanları açlığa mahkum edenlerde "din-iman" olmadığı...

Ayla ÖNDER

Canan iftarı dört gözle bekliyor.

Cosomatris Canan da çadırda.

SÖZ Haftalık Haber Yorum Dergisi

● **Sahibi:** Olgu Ltş. adına Ali KÜÇÜK
● **Koordinatör:** Seyfi ÖNGİDER
● **Yazışleri:** Ayla ÖNDER, Sermet ÖZDOĞAN, Sezai SARIOĞLU, Veysi SARISÖZEN
● **İdare:** Muzaffer TUTKAN
● **Sorumlu Müdür:** B.Aytaç YOLDAŞ

Avrupa Temsilcilikleri

Almanya: A. Vehbi PAKSOY — **Tel:** 0049 306183742 **Fax:** 0049 302755143
Fransa: Y. Mustafa ÖZKAN — **Tel:** 0033 148572114 **Fax:** 0033 148571691
İsviçre: Süleyman ÖZGÜR — **Tel:** 0041 3415213
İngiltere: Ahmet SAYER — **Tel:** 0044 1814826280

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. **No:** 3/8 Taksim/İstanbul **Tel:** (0212) 249 99 29 **Fax:** (0212) 249 99 29 **Basıldığı Yer:** Serler Matbaacılık **Dağıtım:** Biryay